

Generalkonsulatet i Kina

En studie av en svensk-norsk utenriksstasjon

1842–1905

Ingrid Myrstad

Masteroppgave i historie

Institutt for arkeologi, historie, kultur- og religionsvitenskap

Universitetet i Bergen

November 2009

FORORD

Først av alt, tusen takk til min veileder Camilla Brautaset for sitt store engasjement for og tro på prosjektet, og for alle uvurderlige, utfordrende og inspirerende tilbakemeldinger.

En takk rettes også til alle på masterseminaret *På tvers av grenser* for alle gode diskusjoner.

Takk også til mine foreldre for støtte og oppmuntring i en hektisk innspurt.

Erik Johan – en spesiell takk for all hjemmelaget næring brakt på lesesalen, men mest for alt annet.

INNHOLDSFORTEGNELSE

KAPITTEL 1. INTRODUKSJON	1
1.1 ‘ÅPNINGEN AV KINA’ OG DEN KONSULÆRE INSTITUSJON	1
1.2 PROBLEMSTILLING OG ANALYTISK RAMMEVERK.....	5
1.3 EKSISTERENDE FORSKNING	10
<i>Om konsulatvesenet</i>	10
<i>Om svensk-norske konsulter i Kina</i>	12
1.4 KILDER	13
1.5 OPPGAVENS OPPBYGNING	14
KAPITTEL 2. TRE KONTEKSTER	16
2.1 INNLEDNING	16
2.2 DET SVENSK-NORSKE KONSULATVESENET	16
2.3 SVERIGE-NORGE OG TRANSNASJONALE BEVEGELSER	24
2.4 VESTEN I KINA	26
KAPITTEL 3. OPPTAKT OG OPPRETTELSE I CANTON 1842–1862	29
3.1 INNLEDNING	29
3.2 TIDLIGERE KONTAKT MED KINA	30
3.3 NYE OFFISIELLE RELASJONER MED KINA	32
<i>“Handels- og Søfarts-tractat”</i>	36
3.4 GENERALKONSULATET I CANTON	38
KAPITTEL 4. ETABLERING I SHANGHAI 1863–1890	43
4.1 INNLEDNING	43
4.2 FRA VISEKONSULAT TIL GENERALKONSULAT	44
4.3 ØNSKE OM UTBEDRING AV KONSULATVESENET I KINA	50
4.4 KONSULÆRE OPPGAVER OG PRAKSIS I SHANGHAI	56
<i>Skip og sjømenn</i>	57
<i>Velferd og jurisdiksjon</i>	59
<i>Rapportering</i>	61
<i>Konsulenes nettverk</i>	62
KAPITTEL 5. KONSOLIDERING OG TODELING 1891–1905	66
5.1 INNLEDNING	66
5.2 NYE FORUTSETNINGER	66
<i>Misjonærer og ‘andre’</i>	67
<i>Forretninger, varer og norske skip</i>	69
5.3 KONSULATET ENDRER KARAKTER	73
<i>Styrking av konsulatets stab</i>	73
<i>Fornyet status</i>	80
<i>Til fremme for sjøfart og handel?</i>	81
5.4 FRA ETT TIL TO KONSULAT	82
KAPITTEL 6. AVSLUTTENDE PERSPEKTIVER	85
6.1 INNLEDNING	85
6.2 ET OFFENTLIG KONTOR.....	85
6.3 DEL AV DEN KOMMERSIELLE STRUKTUR	87
6.4 EN VESTLIG AKTØR I KINA	89
6.5 VIDERE FORSKNING	92
ENGLISH SUMMARY	93
LITTERATUR OG KILDER	94
VEDLEGG	106

Kapittel 1. Introduksjon

1.1 'Åpningen av Kina' og den konsulære institusjon

Møtet mellom vesten og Kina skrives tilbake til europeernes 'store oppdagelser' og maritime ekspansjon i tidlig moderne tid. Europeerne nådde Kinas havner for første gang rundt år 1500. Den politiske og økonomiske kontakten mellom de to kulturkretsene i de påfølgende århundrene – og da særlig på 1800-tallet – er et tema som har blitt viet betydelig oppmerksomhet i historieskrivingen de siste hundre år.

I vestlig historieskriving har historien om relasjonene mellom vesten og Kina på 1800-tallet ofte fått navnet 'åpningen av Kina'.¹ Tradisjonelt en fortelling om et 'utdatert' og 'hermetisk lukket' Kina og 'fremskrittvennlige' europeere og deres kanonbåter – selve symbolet på vestens overlegne kraft. De vestlige stormaktenes tidlige beundringen og fascinasjon av og for det gamle keiserdømmet ble etter hvert som doktriner om frihandel fikk rot i den vestlige erstattet med frustrasjon over Kinas kommersielle isolasjonslinje. Kina hadde tradisjonelt vært interessant for vesten som kilde til høyt ettertraktede varer som te og silke, men med bakgrunn i 'den industrielle revolusjon' og ønsket om nye markeder, hadde Kina med sine nesten 400 millioner innbyggere det potensielt største markedet i verden for vestlige produkter.² I forsøkene på å endre betingelsene for handelen og kontakten med Kina i vestens favør, så den britiske kronen og handelsstand seg etter hvert lei på det de oppfattet som keiserdømmets avvisning av ethvert diplomatisk framstøt fra britenes side, og det britene så som uakseptabel behandling av sine landsmenn. I 1839 tok britene til våpen mot Kina på handelsliberalistisk grunnlag og sprenget opp det 'gammeldagse' Kinas dør for handel og nye tider. Den væpnede konflikten, i ettertid kalt 'den første opiumkrig'³, varte til 1842 da et 'ydmyket' Kina ble 'tvunget i kne' og gav etter for britenes krav og innrømmet vestlige og deres handelsinteresser større – om enn fortsatt svært begrenset – tilgang til Kina og det kinesiske markedet

¹ Som eksempel se Greenberg, 1951: *British Trade and the Opening of China 1800–1842*.

² Gregory 2003:57.

³ Forenklet: Bakgrunnen for konflikten var kompleks, men folketallet var stridens kjerne i misforholdet i handelsforholde mellom Kina og Storbritannia. Kinesiske varer hadde lenge vært svært populære på det vestlige markedet, men vestlige produkter var lite populære i Kina, bortsett fra sølv. Dermed strømmet verdens sølv inn i Kina i lengre periode, inntil britene fant en vare kineserne ville ha – opium. Det var Kinas forbud mot opiumshandel og håndhevelse av denne som konkret foranlediget den første opiumkrig.

Den første opiumkrig er slik blitt sett som starten på en gradvis og langvarig prosess av økende vestlig innflytelse i Kina. Briter og andre vestlige nasjoner presset stadig til seg større tilgang til det kinesiske markedet gjennom aggressivt diplomati og våpenbruk, ofte sammenfattet i begrepet *gunboat diplomacy*. Resultatet av ‘kanonbåt diplomatiet’ var en rekke traktater mellom Kina og vestlige aktører – ofte referert til som systemet av *unequal treaties*, eller ‘urettferdige traktater’⁴. Målet med traktatene var å åpne Kina for handlende, investorer, diplomater og misjonærer. Kina ble aldri gjenstand for vestlig kolonisering, men likevel utsatt for vestlig imperialisme gjennom traktater som kan sies å være av imperialistisk karakter.⁵ Parallelt med presset fra vesten ble det kinesiske samfunnet utsatt for sterk økonomisk nedgang og press nedenfra gjennom store opprør. Fra et vestlig perspektiv ble Kina etter hvert plassert i den moderne, globale verdens bakevje både økonomisk og politisk.

En slik fremstilling er resultat av et syn på 1800-tallets verdensorden som todelt, de som hersket og de som ble hersket over, vinnere og tapere. Britenes essensialistiske syn på Kina springer også ut av denne verdensoppfatningen. Mens Storbritannia argumenterte ideologisk og prinsipielt for å ‘åpne’ Kina for frihandel hadde de enda ikke hevet restriksjoner på egen handel.⁶ Forskjellige framstillinger av Kinas møte med vesten har i senere tid vært omdiskutert og blitt nyansert fra mange hold. Noen historikere marginaliserer både opiumkriger og urettferdige traktater til en av Kinas mer ubetydelige bekymringer i en tid med store indre utfordringer.⁷ Andre markerer presset fra vesten som et skille i kinesisk historie og av særlig betydning for Kinas økonomiske nedgang og keiserdømmets politiske problemer på 1800- og tidlig 1900-tall.⁸ Utbruddet av den første opiumkrig regnes vanligvis som inngangen til moderne tid i Kinas historie. Dette modernitetsbegrepet er ikke strukturfunksjonalistisk i sin tilnærming, men ‘moderne’ med tanke på Kinas nye bane bort fra vekst og utvikling, og nært knyttet til noe fremmed fra den kinesiske kulturen og mønsteret.⁹ Uavhengig av hvilken versjon som foretrekkes står opiumkrigene og traktatsystemet sentralt i den globale narrativen. Et annet sentralt fellesstrekk for så godt som

⁴ Kalt så fordi de bare gav fordeler til den ene part, i dette tilfellet i de vestlige favør og til Kinas ufordel.

⁵ Gregory 2003:89.

⁶ Nye 2003: 4 f. Opphevelsen av kornlovene, regnet som begynnelsen på britisk frihandel da det i kjølvannet ble fjernet restriksjoner på mange andre produkter også. Også sett som en start for europeisk frihandel.

⁷ Se f. eks. Wong 1997; David Landes, *The wealth and poverty of nations...*

⁸ En tradisjonell marxistisk forklaringen.

⁹ Deng 2004:3.

alle historiske framstillinger av vesten i Kina på 1800- og 1900-tallet er at de i all hovedsak omhandler stormaktene. Det har ikke på langt nær blitt forsket på og skrevet like mye om de små aktørene som også var til stede langs Kinakysten i denne perioden, blant dem, Sverige-Norge.

Kinas traktatpolitikk fortsatte å være svært restriktiv etter første opiumkrig. I alt var det kun fem vestlige stater som fikk forhandlet fram en handelstraktat med Kina i første omgang. Den første fredstraktaten ble undertegnet med britene – Nankingtraktaten¹⁰ av 1842 – deretter fulgte tilsvarende traktater med USA og Frankrike i 1844, Belgia i 1845, og sist i 1847 – Sverige-Norge.¹¹ Keiserdømmet nektet etter dette å signere flere traktater. Den neste bølgen av traktater med vestlige aktører kom først etter en andre opiumkrig var over i 1860. At det lille, perifere og ikke-imperialistiske kongeriket Sverige-Norge som en av de fem første land fikk signere traktat med det kinesiske keiserdømmet er alene nok til å nyansere bildet som tradisjonelt presenteres av handel og diplomati langs Kinakysten på 1800-tallet.

Traktaten med Kina åpnet opp muligheter for svensker og nordmenn langs Kinakysten, og med tiden fikk Kina stor betydning for Sverige-Norge – både som misjonsmark, avsetningsmarked for produkter, og størst for skipsfarten. Men svenske og norske misjonærer og skip ble først av betydelig omfang i Kina mot slutten av århundret. Det Sverige-Norge først og fremst foretok seg overfor Kina etter traktaten var signert og ratifisert, var å utnevne en svensk-norsk konsul på kinesisk jord. Tidligere tillot ikke det kinesiske keiserdømmet representanter fra andre myndigheter permanent opphold i Kina, da dette innebar en anerkjennelse av disse myndigheter og deres representanter som noe likeverdig. Å få utnevne permanente offisielle representanter i Kina anerkjent av keiserdømmet var imidlertid ett av kravene fra den britiske kronen etter den første opiumkrig og ble nedfelt i Nankingtraktaten. Nankingtraktaten var i stor grad modell for de etterfølgende traktatene med andre vestlig aktører og dermed fikk også Sverige-Norge gjennom sin traktat rett til å utnevne konsuler i de kinesiske havnene som var åpnet for vestlig handel.

¹⁰ (Nanjing) Gjennom oppgaven vil det være det gamle translitterasjonssystemet – Wade-Giles – som brukes på kinesiske stedsnavn og egnnavn. Pinyin systemet som stort sett er vanligst i dag vil bli oppgitt i parentes eller fotnote når nye navn introduseres.

¹¹ Kina underskrev rett nok en traktat med Russland omtrent samtidig, i 1851, men Russland faller i en litt annen kategori, for det første var de naboer, for det andre hadde de vært traktatpartnere siden 1600-tallet. Henvisning til traktatboken på alle traktatene.

Hva konkret en konsul er eller var er vanskelig å sammenfatte da konsulkonseptet har vært et fenomen uten universelle rammer og dermed forskjellig fra periode til periode, fra stat til stat, og fra sted til sted. I dag deler de aller fleste stater inn sine utenrikskontorer og -tjenestemenn i to kategorier: diplomatiske og konsulære. Både konsulere og diplomater ivaretar sitt hjemlands interesser i utlandet om enn på forskjellige måter og med forskjellige mandat. Diplomater – i de fleste tilfeller ambassadører, tidligere *ministre* – utøver sitt lands utenrikspolitikk og representerer senderstaten ved forhandlinger med mottakerstaten, særlig på det politiske området. I motsetning til en diplomat er en konsul en formell, men ikke-diplomatisk representant.¹² Konsulere har i dag varierende oppgaver, men i hovedsak å beskytte senderstatens interesser og dets innbyggere i utlandet, og også fremme kommersielle, økonomiske, kulturelle og vitenskaplige relasjoner mellom senderstat og mottakerstat.¹³ Disse diplomatfaglige definisjonene er utarbeidet med utgangspunkt i det moderne utenrikspolitiske systemet, men har rot lengre tilbake i tid. Historisk var et skille mellom diplomatisk og konsulær representasjon vanlig, og ofte skarpere. Opprinnelig vokste diplomatiet og konsulsystemet fram uavhengig av hverandre. Diplomaterne hadde en klar mellomstatlig, politisk funksjon fra starten av, mens konsulene sprang ut av næringslivet, hadde hovedsaklig en økonomisk funksjon og ble først etter hvert offisielt utnevnte statlige representanter. Fra konsulsystemet ble tatt opp i de vest- og nordeuropeiske statsapparatene i tidlig moderne tid, har konsulere og diplomater nærmet seg hverandre, funksjons- og institusjonsmessig. Konsulere ligger imidlertid fortsatt lavest på den diplomatiske rangstigen.

Å utnevne mer eller mindre offisielle representanter kalt konsulere ved økonomisk betydningsfulle sentra i utlandet er en tradisjon som går tilbake til 1500-tallet i vestlige land. Innen 1800 hadde de fleste vestlige statene etablert omfattende konsulære strukturer, men det var i løpet av 1800-tallet at konsulinstitusjonen kulminerte. Institusjonen kan sees som en av grunnpilarene i den vestlige ekspansjonen, også i Kina, og en fruktbar kilde til datidens transnasjonale bevegelser og relasjoner. Likevel er konsulinstitusjonen understudert – både som generelt fenomen, som nasjonalt fenomen, og nok mest som lokalt fenomen. I den grad

¹² Neumann og Leira 2005:542–545. Se også Berridge og James. 2003. *A dictionary of diplomacy*.

¹³ Noen allmenne retningslinjer for dagens konsulers funksjon er nedfelt i art.5 i FN's *Vienna Convention on Consular Relations* fra 1963. http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/9_2_1963.pdf Lest 21.10.2009.

det svensk-norske konsulatvesenet¹⁴ har vært gjenstand for historisk forskning har undersøkelsene fokusert på det politiske nivået. Spørsmålet svenske og norske historikere har spurt seg om konsulatvesenet er om konsulene skulle være svenske eller norske, ikke hvilken institusjon konsulatvesenet var eller hvilken funksjon konsulene hadde.

1.2 Problemstilling og analytisk rammeverk

Dette forskningsarbeidet har et delt siktemål på to forskjellige nivå, i) å gi en analyse av det svensk-norske generalkonsulatet i Kina som et historisk fenomen, dets bakgrunn, funksjon og utvikling, og ii) å belyse dette fenomenets eksistens og utvikling gjennom et større kontekstuell og teoretisk rammeverk. Sverige-Norges konsulære representasjonen i Kina holdt stand i kinesiske havner fra den første konsulen ble utnevnt rundt 1850 til det konsulære samarbeidet mellom Sverige og Norge ble opphevet samtidig med unionsoppløsningen i 1905.

En konsulær stasjon – konsulens kontor – kalles et konsulat. Begrepet, slik det benyttes her, innbefatter både det fysiske lokalet, og også konsulens eventuelle underordnede tjenestemenn og administrative stab engasjert i konsulære gjøremål. Den svensk-norske konsulære tilstedeværelsen i Kina begrenset seg ikke til ett konsulat. Den bestod av én hovedstasjon – et generalkonsulat – og i tillegg et varierende antall understasjoner – visekonsulater – spredt ut over Kinakysten. En slik ordning var vanlig i områder der konsulens distrikt strakte seg over et betydelig geografisk område, slik tilfellet var for generalkonsulen stasjonert i Kina. Dette prosjektet avgrenser seg naturlig til hovedstasjonen, generalkonsulatet – som først var stasjonert i den gamle havnebyen Canton¹⁵ sør på kinakysten, for så å bli flyttet nordover til Shanghai. Både mangel på kilder etter visekonsulatene og disses lavere posisjon har bidratt til undersøkelsens fokus på hovedstasjonen.

Det svensk-norske generalkonsulatet i Canton ble først offisielt etablert ved utnevnelsen av den første generalkonsulen i 1851. Analysen går imidlertid tilbake i tiåret før utnevnelsen for å undersøke bakgrunnen for konsulatvesenets etableringen på kinakysten, i 1842 da nyheten

¹⁴ *Konsulatvesenet* er en samlebetegnelse brukt i samtiden på alle de svensk-norske konsulatene spredt rundt om i verden.

¹⁵ Guangzhou.

om den første opiumkrigs slutt og britenes nye privilegier i Kina nådde Stockholm og Christiania i 1842. En tidsbegrensning på over et halvt århundre, fra 1842 til 1905, i en tid da verden endret seg raskt og drastisk på mange områder er utfordrende, men nødvendig for å øyne konsulatets opprinnelse og utvikling fra etablering til oppløsning og dermed fange opp eventuelle vendepunkter. I løpet av forskningsprosessen har tre karakteristiske faser og prosesser i konsulatets utvikling utkrystallisert seg:

- i) 1842–1862 opptakt,
- ii) 1863–1890 etablering,
- iii) 1891–1905 konsolidering.

Både analysen og oppgavens struktur tar utgangspunkt i denne periodiseringen. Periodiseringen og den narrative tilnærmingen er et nyttig hjelpemiddel for å få grep på den lange perioden, kronologien og konsulatets endrede karakter over tid.

Det svensk-norske konsulatvesenet har som nevnt vært gjenstand for svært begrenset oppmerksomhet i Sverige og Norges diplomatiske og utenrikspolitiske historie skrivning. Utenrikspolitisk historie fortalt fra og gjennom selve utenriksstasjonene – ambassader, legasjoner¹⁶ og konsulat – er så og si helt fraværende i den eksisterende fortellingen om Sverige-Norges forhold til utlandet. Også i dag, men særlig på 1800-tallet, i en tid da kommunikasjonen med senderstatens myndigheter tok lang tid kan det argumenteres for at det hovedsaklig var ute i utenriksstasjonene at ikke bare utøvelsen, men delvis også utformingen av utenrikspolitikken faktisk fant sted. Det svensk-norske konsulatvesenet var fra midten av 1800-tallet en globalt omfattende organisasjon med over hundre stasjoner, ikke medregnet visekonsulater, i sterk vekst. Ved århundreskiftet hadde antallet stasjoner på nær doblet seg. Til tross for konsulatvesenets betydelige utstrekning og innflytelse på utenriksrelasjonene finnes det ingen kvalitative studier av noen konsulater, og selve konsulutøvelsen står dermed tilnærmet ustudert. Konsulatene er gode kilder til viktige omfattende prosesser i 1800-tallets verden, og til Sverige-Norges rolle i disse. Konflikten Sverige og Norge imellom mot slutten

¹⁶ *Legasjon* er en utdatert betegnelse på det som i dag vanligvis kalles en ambassade. Betegnelsen var i bruk hele 1800-tallet. Legasjoner var som regel ledet av en *minister*.

av unionstiden – ofte referert til som ‘konsulatsaken’¹⁷ – har imidlertid gjort at konsulatvesenet i hovedsak har blitt studert og tolket som et symbol på norsk nasjonal selvstendighet. En av målene med dette prosjektet er å gå utenfor dette begrensede perspektivet, ved å se konsulatvesenet i lys av andre kontekster enn unionsoppløsningen samt å introdusere det uberørte ‘nedenfra og opp’ perspektivet på svensk-norsk utenriksforvaltnings- og utenrikspolitisk historie i perioden.

Hvorvidt utviklingen og funksjonen til generalkonsulatet i Kina er representativt i forhold til andre svensk-norske konsulat i samme periode, er vanskelig å si uten en systematisk sammenligning, eller i det minste et komparativt perspektiv. Det har det imidlertid ikke vært mulig innenfor dette prosjektets rammer. I noen henseende er konsulatet i Kina typisk. Det var en oversjøisk stasjon etablert i tråd med overordnede tendenser i konsulatvesenet, som i dette tidsrommet var preget av en eksplosiv oversjøisk etablering. Slik sett var etableringen i Kina representativ for deler av utviklingen av det svensk-norske konsulatvesenet – men samtidig med spesielle partikulære trekk, knyttet til særegne omstendigheter og faktorer rundt forholdene langs kinakysten.

Det er ikke bare generalkonsulatets historie det her tas sikte på å fortelle. Ved å sette den narrative, deskriptive analysen av konsulatet inn i større sammenhenger. Her, ved å angripe diskusjonen rundt analysen gjennom overordnede kontekstuelle perspektiver, vil den partikulære historien bidra med ny innsikt utover seg selv, og den lokale historien vil kunne forstås bedre satt i perspektiv. Det kontekstuelle og teoretiske rammeverket benyttet for å belyse analysen av konsulatet kan tematisk deles inn i tre.

Først sees generalkonsulatet i Kina som en del av det svensk-norske konsulatvesenet og det svensk-norske statsapparatet. Fra 1814 til 1905 var Sverige og Norge i union. De to rikene var forent under samme konge, men hadde separate statlige administrasjoner, med ett unntak. Det var et ubestridelig krav fra Karl XIII¹⁸ ved unionsinngåelsen at rikene utad skulle oppfattes

¹⁷ Debatten dreide seg om organiseringen og plasseringen av de svensk-norske konsulene og om Norges rett til et eget konsulatvesen. Striden var en av faktorene som bidro til opphevelsen av unionen. I etterkant har den forholdsvis betydelige historieskrivingen om konsulatvesenet i lys av konsulatsaken slått mer eller mindre fast at kravet om egne konsulater var en nasjonal symbolsak heller enn en økonomisk realitet.

¹⁸ Den første unionskongen, etter norsk kongerekke Karl II, regjerte over Sverige-Norge 1814–1818.

som ett. Dette innebar en felles utenriktjeneste. Med det var det svensk-norske konsulatvesenet skapt, og det virket fram til unionens oppløsning i 1905. Det svensk-norske konsulatvesenet var en statlig administrasjonsgren som ekspanderte i løpet av sin virkeperiode, og rakk å utvikle seg fra et løst organisert og hovedsaklig europeisk nettverk av handelsagenter til en verdensomspennende formell institusjon. Det svensk-norske konsulatvesenet har, som nevnt, i all hovedsak vært omtalt i historisk forskningslitteratur i sammenheng med unionsstridighetene mellom Sverige og Norge mot slutten av 1800-tallet. Det norske selvstendighetskravet var sterkt farget av konsulatsaken, og konsulatvesenet fikk en viktig nasjonalsymbolsk rolle i debatten og prosessen rundt unionsoppløsningen. Indirekte og symbolsk kan konsulatvesenet slik sees som et nasjonsbyggende fenomen. Mer direkte og fruktbart kan utviklingen til de svensk-norske konsulatene settes opp mot statsbyggingsprosesser innad i Sverige-Norge, da konsulatvesenet i bunn og grunn var en statlig administrasjonsgrenene. Konsulatene var riktignok ikke som de fleste andre statlige kontorer. For det første var konsulatvesenet et felles forvaltningsorgan styrt av både Sverige og Norge. For det andre var det spredt verden over, og preget av den store avstanden til resten av det svenske og norske statsapparatet. Til tross lokaliseringen sprang konsulene i Kina ut av den svensk-norske sentraladministrasjonen og må sees i lys av byråkratiserings- og profesjonaliseringsprosesser resten av den offentlige forvaltningen var preget av i perioden.

Den andre konteksten gjelder de transnasjonale prosessene som akkselererte i løpet av 1800-tallet og Sverige-Norges rolle i disse. Særlig framveksten av hva som kan kalles ett verdensmarked i stiste del av århundret kan knyttes til konsulatets utvikling. Tross sin beskjedne størrelse og perifere geografiske plassering kan Sverige-Norge fra midten av 1800-tallet regnes som en aktiv aktør i det globale varebyttet. Både som eksportør og importør av varer, og etter hvert som global leverandør av frakttjenester gjennom skipsfarten. I takt med økningen av Sverige-Norges internasjonale relasjoner ble det utnevnt svensk-norske konsulere verden over. Historisk har framvekst av fjernhandel bydd på problemer for kjøpmenn.¹⁹ Tilegnelsen av nye fremmede markeder var forbundet med høy risiko. Denne risikoen var særlig knyttet til uregelmessig og ofte utdatert informasjon om alt fra hvilke varer som kunne omsettes til hvilke muligheter det var for en innbringende og salgbar returlast, hovedsaklig forårsaket av kjøpmennenes mangel på pålitelige kontakter i det nye markedet. Hovedårsaken til det svenske konsulatvesenets framvekst fra 1600-tallet av var nettopp at staten gikk inn

¹⁹ Se for eksempel North 1990:121.

som en tredjepart og hjalp næringslivet inn på nye markeder ved å sørge for pålitelige kontakter i nye havner.²⁰ Konsulene skapte ikke bare en jevn kommersiell informasjonsstrøm fra det aktuelle stedet, men formidlet og garanterte for kontrakter og eiendomsrett. Slik kan konsulatvesenets opprinnelige funksjon sees som hovedsaklig kommersiell – og tidlige svenske konsuler som offisielt utnevnte handelsagenter. Nye forutsetninger endret imidlertid det internasjonale varebyttet, og med akselererende fart fra 1850. Nye, kjappere kommunikasjoner gjorde verden mindre og endret måten å gjøre forretninger på, dette fikk følger for konsulatvesenet og dets funksjon. Konsulatets funksjonelle utvikling skal her settes i sammenheng med globale økonomiske tendenser og Sverige-Norges plassering i dem.

Den siste konteksten de svensk-norske konsulene i Kina skal sees i lys av er forholdet mellom Kina og vesten i siste halvdel av 1800-tallet. Sverige-Norges interesse for og tilstedeværelse i Kina oppstod ikke i et vakuum, men var en del av datidens intensivering av internasjonale – særlig interkontinentale – økonomiske og politiske relasjoner. Disse relasjonen var preget av vestlig hegemoni og vestlige stormakters politiske, økonomiske og kulturelle imperialisme. Som beskrevet innledningsvis ble Kina aldri en koloni i form av at det mistet sitt politiske selvstyre, men er til tider beskrevet som under britenens '*informal empire*' – en innflytelsessfære hvor kommersielle eller strategiske interesser ble opprettholdt gjennom en kombinasjon av aggressivt diplomati, maktbruk og private aktører.²¹ De svensk-norske konsulenes tilstedeværelse og virke i de kinesiske traktathavnene vil belyses gjennom den imperialistiske stormaktspolitikken ført mot Kina, og det internasjonale klimaet i traktathavnene. Å se konsulatet i lys av det politiske landskapet det manøvrerte i, og som endel av vestens kampanje i Kina, vil kunne etablere konsulatets spillerom som politisk aktør og videre si noe om Sverige-Norges rolle og intensjoner som liten blant stormakter på kinakysten.

Disse tre kontekstene, eller perspektivene, vil bli grundigere gjennomgått i kapittel to for så å bli tatt opp til diskusjon igjen i siste kapittel, da i lys av konsulatets utvikling.

²⁰ Müller 2004:20 f.

²¹ Darwin 2001:65, om det britiske *informal empire*. Også referert til som '*trading-post empire*'.

1.3 Eksisterende forskning

Om konsulatvesenet

Som allerede presisert har de svensk-norske konsulene hatt en avgrenset funksjon i historisk forskning. Arbeidet med å oppspore en kvalitativ analytisk undersøkelse av ett eneste svensk-norsk konsulat har ikke lyktes. Konsulatvesenets økonomiske og andre egentlige funksjoner har blitt overkjørt av det unionssentrerte perspektivet. Det finnes likevel noe historieskriving som behandler konsulatvesenet som helhet.

Historieskrivningen om Sverige-Norgess utenrikspolitikk har vært og er dominert av – nettopp – utenriks-*politikens* historie. Den handler om de store politiske beslutningene, forholdet til stormakter, naboland, kriger og utviklingen i utenrikstjenestens forvaltning på hjemmebane. Det finnes i alt fire større historieverk som tar for seg den svensk-norske utenrikspolitikken og utenriksforvaltningen i andre del av 1800-tallet. For det første samlingsverket om *Den svenska utrikespolitikens historia*, om årene 1844–1872 skrevet av Allan Jansson utgitt i 1961, og om årene 1872–1914 av Folke Lindberg utgitt i 1958. Disse to bindene tegner opp hovedtendensene i Sverige-Norges utenrikspolitiske relasjoner, og fokuserer lite på styret og stellet av utenrikstjenesten. Konsulater er ikke et tema, og Kina nevnes ikke. I det første bindet av den noe nyere *Norsk utenrikspolitisk historie* utgitt i 1995 tar Alf Kaartvedt for seg unionstiden. Kaartvedt beskriver – i motsetning til de to sistnevnte – utviklingen av maktforholdet mellom Sverige og Norge innenfor styret av utenrikstjenesten. Det kan vanskelig snakkes om en spesifikk norsk utenrikspolitikk i unionstiden, den var i hovedsak styrt av Sverige, og derfor omhandler også de fleste studier om norsk utenrikspolitikk tiden etter 1905 da Norge fikk selvstendighet overfor omverdenen. Norges relasjon til Kina nevnes ikke.

Det finnes imidlertid to andre større arbeider som fokuserer mer på selve utenrikstjenesten. Det første er samleverket *Den svenska utrikes förvaltningens historia* utgitt i 1935 som inneholder Torsten Gihls gjennomgang av *Utrikesförvaltningen från 1809 til närvarande tid*. Gihl gir spredte og overordnede redegjørelser om konsulatvesenets utvikling på et generelt grunnlag, og går ikke konkret inn på noen av utenriksstasjonene. Det andre er første bind i Reidar Omangs verk om *Norsk utenrikstjeneste* publisert i 1955, som tar for seg de *Grunnleggende år*. Selv om primærperioden til denne publikasjonen er tiden etter

unionsoppløsningen, drar Omang mange tråder tilbake til unionens felles utenriktjeneste. Men også her er forskningsarbeidet bygget på kilder fra sentraladministrasjonen, ikke fra utenriksstasjonene, og ovenfra og nedperspektivet er også her gjeldende.

Kjell Emanuelsons doktoravhandling *Den svensk-norska utrikesförvaltningen 1870–1905. Dess organisations- och verksamhetsförändring* fra 1980 er blant annet en analytisk gjennomgang av konsulatvesenets utvikling. Emanuelson tar for seg utviklingen av den svensk-norske utenriktjenesten, både konsulatvesenet og diplomatiet, og ser hvorvidt økonomiske, sosiale og politiske endringer i samfunnet påvirket utformingen av utenriktjenesten. Emanuelson studerte i hovedsak de lovmessige og økonomiske rammene utenriktjenesten virket mellom, samfunnet som i økende grad benyttet seg av utenriktjenesten og hvordan en sentralt løste de administrative problemene det fulgte med seg. Blant annet beskrives det hvordan en voksende industri og handel førte til konsulatvesenets ekspansjon. Emanuelsons forskning omhandler, i større grad enn de ovenfor nevnte, konsulatvesenets utvikling satt i sammenheng med resten av samfunnet, og hvilken konsekvens det fikk for konsulatvesenet som helhet. Behandlingen konsulatvesenet får i avhandlingen er generelt, og ikke basert på dybdeundersøkelser, men heller statistikk og kilder fra beslutningsprosessene i sentraladministrasjonen.

Leos Müller og Jari Ojala skrev i 2002 artikkelen *Consular services of the nordic countries during the eighteenth and nineteenth centuries: did they really work?*. Müller og Ojalas konklusjoner er heller vage, og perioden før 1850 er i fokus. Forfatterne kommer blant annet fram til at fraværet eller tilstedeværelsen av et offentlig gode, enten konsulære tjenester eller handelsavtaler *kunne* være avgjørende i bestemmelse av suksess eller fallitt for forretningsdrivende skandinaver. I hvilken grad de gjorde det kan vanskelig måles. Leos Müller har imidlertid i etterkant utgitt en grundig studie av det svenske konsulatvesenet før 1814, *Consuls, corsairs, and commerce. The swedish consular service and long-distance shipping, 1720–1815* fra 2004. Müller angriper de tidlige konsulenes funksjon og virke gjennom teoretiske perspektiver. Det er konsulene i Middelhavet Müller fokuserer på, og han ser deres rolle blant annet i lys av sentrale konsept innenfor den såkalte 'nyinstitusjonalismen', knyttet til transaksjonskostnader – og da særlig *protection costs*.

Om svensk-norske konsuler i Kina

Det finnes et svært begrenset utvalg litteratur som til en viss grad behandler den svensk-norske konsulære representasjonen i Kina.

I 1971 disputerte Erling von Mende med avhandlingen *Die wirtschaftlichen und konsulären Beziehungen Norwegens zu China von der Mitte des 19. Jahrhunderts bis zum 1. Weltkrieg* (de økonomiske og konsulære relasjonene mellom Norge og Kina fra midten av det nittende århundre til den første verdenskrig). Mende presenterte også sin forskning om norsk-kinesiske relasjoner i en artikkel trykket i kompendiet *Norge – Kina* fra Østasiatisk institutt ved universitetet i Oslo i 1972. Artikkelen tittel er *Norges økonomiske interesser i Kina i det 19. århundre og unionsregjeringens holdning til disse*. Det er nettopp historien til de norske interessene i Kina Mende forteller, med den absolutte hovedvekt på norsk sjøfart. Mendes kildearbeid er imponerende, men avhandlingen mangler klare problemstillinger og fremtrer som mer deskriptiv enn analytisk i sin tilnærming til den svensk-norske konsulære representasjonen i Kina. Konsulatet sees rent instrumentelt, og Mende spør ikke hvilken funksjon eller rolle konsulatet hadde. For videre forskning på konsulatvesenet i Kina har Mendes arbeid vist seg høyst verdifull, og har lagt mye av grunnlaget for den videre analysen.

Etter kommunistene tok makten i Kina i 1949 forlot de fleste utlendingene Shanghai. Norge var det siste vestlige land som gav opp sitt konsulære nærvær i byen. Generalkonsulatet ble nedlagt først i 1966. I anledning gjenopprettelsen av det norske generalkonsulatet i Shanghai i 1996 ønsket det norske utenriksdepartementet å knytte båndene til fortiden ved å få laget en samlet fremstilling om nordmenns liv og virke i Shanghai. Resultatet ble den populærvitenskaplitge boken *I Yangzidragens rike. Nordmenn i Shanghai gjennom 150 år* utgitt i 2000 og skrevet av Stein Seeberg og Gunnar Filseth. Boken mangler noteapparat, men er bygget på et omfangsrikt kildemateriale. Den inneholder spredte anekdoter om det svensk-norske generalkonsulatet i Shanghai.²²

²² Det finnes ikke tilsvarende fra Sverige. Det finnes imidlertid to utgivelser om Danmarks offisielle relasjoner til Kina: Bramsen 2000: *Peace and friendship. Denmark's official relations with China, 1674–2000*; Brødsgaard og Kirkebæk 2000: *China and Denmark. Relations since 1674*.

Göran Lindgren har tatt for seg den spede begynnelsen og bakgrunnen for Sverige-Norges offisielle relasjoner med Kina i artikkelen *Grosshandlare Liljevalch och traktaten med Kina* publisert i *Personhistorisk tidsskrift* i 2000. Lindgren fokuserer på handelsagent Liljevalch²³ – svensken som forhandlet fram traktaten mellom Sverige-Norge og Kina – som person, men ser også nærmere på traktaten mellom Sverige-Norge og Kina.

1.4 Kilder

For å belyse masterprosjektets problemstilling – å studere generalkonsulatet i Kinas bakgrunn, virke og utvikling – er det i første rekke søkt kildemateriale i Sverige og Norge. Kildene er valgt med bakgrunn i to forskjellige plan med tanke på relasjonen til generalkonsulatet. Primært er det levningene etter generalkonsulatets virke som benyttes i analysen. Disse kildene utgjør i hovedsak inn- og utgående korrespondanse og protokoller fra arkivet etter generalkonsulatet, men også korrespondanse og beretninger sendt fra generalkonsulatet og mottatt av forvaltningsinstansene i Stockholm og Christiania. Disse kognitive kildene er produkt av generalkonsulatets virke, og dermed gode førstehåndskilder til forskningsobjektet. Den andre kildegruppen består av kilder til konsulatets kontekst. Det er her snakk om normativ kilder som lover (konsulinstrukser) og traktater, men også innstillinger fra konsulatkomiteer og rapporter fra handelsagenter og inspektører, og i en begrenset grad også aviser.

Prosessen rundt innsamling av kildematerialet har vært preget av fire steg, kartlegge, utvelgelse, systematisere og analysere. Kartleggingen av kildematerialet har vært utfordrende da det aktuelle materialet viste seg svært omfattende. Bare konsulatets kopibøker over utgående skrivelser fra 1887 til 1905 inneholder i overkant av 10 000 sider. Det var dermed nødvendig med en systematisk gjennomgang av konsulatets arkiv for å kartlegge det bevarte materialet, for så å gjøre strategiske utvalg med et representativt kronologisk utvalg for å fange opp eventuelle endringer over tid. Tyngden av dette materialet skriver seg fra slutten av konsulatets virke, fra midten av 1880-årene og fram til 1905. Fra tiden før mangler arkivet kontinuitet og har mange hull. Likevel var det mulig å danne et noenlunde helhetlig bilde av hele perioden ut i fra de utvalgte kildene.

²³ Carl Fredrik Liljevalch, 1796–1870.

Hvert år var generalkonsulen pålagt å forfatte en rapport over den svenske og norske handelen og sjøfarten i Kina for året som gikk. Årsrapporten – som regel kalt konsulatrapport eller konsulatberetning – ble sendt til både det norske indredepartementet og det svenske utenriksdepartementet, som begge publiserte utdrag av disse beretningene for den norske og svenske interesserte allmue og næringsliv.²⁴ I *Norges Offisielle Statistikk* serien er det trykket konsulatrapporter fra Shanghai så og si hvert eneste år fra 1876 fram til århundreskiftet. Siden disse trykte beretningene har vært redigert og sensurert har det vært nødvendig å også studere originalberetningene. En sammenligning av konsulatberetningene sendt til Stockholm og Christiania viser at de to landene fikk nøyaktig samme rapport. Konsulatberetningene er gode kilder til forholdene i Kina både økonomisk og politisk. De formelle trekkene ved kilden går igjen, noen innledende og avsluttende faste formularer og vendinger. Ellers varierer både lengde og innhold fra år til år. Noen er svært detaljerte, andre er svært kortfattet. Konsulatrapportene foreligger omtrent for hvert år og gir et kontinuerlig inntrykk av verdenen konsulatet beveget seg i.

1.5 Oppgavens oppbygning

Dette kapittelet har introdusert temaet for og rammeverket rundt dette masterprosjektet. I tillegg til et riss av den eksisterende forskningslitteraturen og kildegrunnlaget har det også introdusert tre kontekster knyttet til

- i) den svensk-norske offentlige administrasjon,
- ii) transnasjonale økonomiske prosesser,
- iii) vesten i Kina,

og tre perioder i generalkonsulatets utvikling

- i) 1842–1862 opptakt,
- ii) 1863–1890 etablering,
- iii) 1891–1905 konsolidering.

²⁴ Indredepartementet gjennom *Norges Offisielle Statistikk* serien. Den svenske publikasjonen ikke så regelmessig.

Kapittel 2 gir en grundigere innføring i de tre kontekstene. Analysen av det svensk-norske generalkonsulatet i Kinas utvikling gjøres i kapittel 3, 4 og 5. Hvert av disse kapitlene tar for seg en av konsulatets perioder, i kronologisk rekkefølge. Kapittel 6 oppsummerer og diskuterer videre analysens konklusjoner gjennom tre perspektiver bygget på de tre kontekstene.

Sist i oppgaven finnes to vedlegg. Det første er en liste over generalkonsuler og visekonsuler ved generalkonsulatet i Shanghai, for å gi en oversikt over alle aktørene som nevnes i analysen. Det andre vedlegget er traktaten signert mellom Sverige-Norge og Kina i 1847, som var premisset bak den svensk-norske konsulære representasjonen i Kina på 1800-tallet. Traktaten legges ved da den har en sentral posisjon i analysen. Langt på vei en 'glemt' traktat.

Kapittel 2. Tre kontekster

2.1 Innledning

Dette kapittelet vil presentere nærmere de tre kontekstene introdusert i kapittel 1. Den første konteksten behandler det svensk-norsk konsulatvesenet. Kunnskap om konsulatvesenet som administrativ enhet er viktig å ha med seg i analysen av konsulatet, og vil her legges størst vekt på. Videre gis ett overordnet riss av den akselererende graden av transnasjonale bevegelser i andre halvdel av 1800-tallet og særlig hvordan Sverige-Norge var endel av disse. Til slutt gis en kort innføring i vestens tilstedeværelse i Kina på 1800-tallet.

2.2 Det svensk-norske konsulatvesenet

Mange samfunn har opp gjennom tidene etablert representasjonssystemer ut over sine egne grenser som i større eller mindre grad har lignet det moderne konsulatvesenet. Den spesifikke *Consul*-ordningen utviklet seg imidlertid i Middelhavets maritime kommersielle verden fra 1200-tallet av.¹ Kjøpmannsmiljøene i de søreuropeiske havnebyene pleide der å velge en talsmann blant seg – en *consul* – som skulle tale for og forsvare kjøpmennenes interesser i havnen. Sammen med lokale myndigheter avgjorde konsulen konflikter som gjaldt den maritime handelen, enten det var uenigheter kjøpmennene seg i mellom eller uoverensstemmelser med kapteiner eller lokale myndigheter. De første konsulene var på den måten en slags voldgiftsdommere utnevnt av kjøpmannsmiljøet. Denne konsulinstitusjonen brakte de søreuropeiske kjøpmennene med seg til fremmede havner ettersom fjernhandelen økte. Idet mange kjøpmannsmiljø i de middelhavske havnebyene fikk et mer og mer internasjonalt preg, var den valgte konsulen ofte av utenlandsk opprinnelse, og talte dermed ikke bare på vegne av de samlede kommersielle interessene i havnen, men fikk lett en representativ rolle overfor sine landsmenn og deres interesser på stedet. Et skille oppstod mellom *Consul de Mar* – sjøkonsuler som hadde en juridisk rolle i løsningen av maritime konflikter i en havn, og *Consul de Ultramar* – oversjøiske konsuler som representerte sitt nasjonale kjøpmannsmiljø i havnen.²

¹ Se blant annet Müller 2004:75–79; Curtin 1984:55, 113 ff. I den muslimske delen av Middelhavet fantes det lignende embeter, for eksempel det egyptiske embetet *Wakil al-tujjar*, eller hausaenes *Maigida*.

² Müller 2004:76.

De første oversjøiske konsulenes primær oppgaver var jurisdiksjon over samt å representere et nasjonalt segment av kjøpmenn – som de var valgt av – i et handelssenter.³ Dette endret seg gradvis. Ettersom sentralmaktene ble sterkere mistet konsulene sin rolle som voldgiftsdommere, da statene ønsket å utøve egen jurisdiksjon.⁴ Dermed ble det å assistere sine landsmenns næringsinteresser i større grad de oversjøiske konsulenes hovedgjerning. Et annet skille var en overgang fra konsulene som representanter for ett lokalt og nasjonalt homogent kjøpmannsmiljø, til å bli utnevnt av og representere sin stat og å forsvare og assistere alle sine landsmenn og deres kommersielle interesser. Dette skiftet var viktig for utviklingen av det moderne konsulatvesenet.⁵ Da fjernhandelen tiltok og flere stater fikk innpass i den middelhavske handelen, adopterte disse konsulskikken. Særlig stater fra Nordvest-Europa utviklet fra ca. 1500 et system av oversjøiske konsulater bygget på denne Middelhavs-modellen.⁶ Det var imidlertid ikke før på 1800-tallet at den moderne konsulinstitusjonen vokste fram.⁷

De skandinaviske landene hang med i den tidlige kommersielle ekspansjonen, til tross for sin perifere plassering og på grunn av sin gode tilgang til sjøen.⁸ Den svenske og danske utenrikshandelen tiltok fra 1600-tallet, og økte betydelig på 1700-tallet. Etableringen av konsulattjenester i utlandet fulgte utenrikshandelens utvikling, og både danskene og svenskene begynte å utnevne offisielle konsulater på 1600-tallet selv om utviklingen først skjøt fart århundret etter.⁹ Den tidlige svenske utenriksrepresentasjonen var imidlertid enkel og uorganisert, og lenge var det ikke noe klart skille mellom diplomatiske og konsulære tjenestemenn og oppgaver. De tidligste konsullignende tjenestemennene ble kalt korrespondanseagenter, og deres hovedoppgave var å skaffe til veie informasjon for de svenske myndighetene, både om forretningsmuligheter i utlandet og annet nyttig.¹⁰ Mange av disse ble formelt knyttet til kommerskollegiet – det sentrale svenske organet for økonomisk

³ Platt 1971:5.

⁴ Dette skjer riktignok ikke alle steder. Som analysen vil vise beholdes den konsulære jurisdiksjon i Kina.

⁵ Platt 1971:5; Curtin 1984:245–257; Müller 2004:75–79.

⁶ Jørgensen 1951:38; Müller 2004:76.

⁷ Lanning og Couling 1921:362.

⁸ Müller 2004:22.

⁹ Jørgensen 1951:37; Müller 2004:37. Sveriges militære ekspansjon og nyvunne stormaktsstatus etter trettiårskrigen 1618–48 satte i gang etableringen av den svenske utenriksrepresentasjonen.

¹⁰ Alt fra å finne nye kredittkilder for den svenske kronen til å overvåke post som skulle til Sverige og spionere på den svenske kronens fiender.

politikk – da det ble etablert i 1651. Men både titler og funksjoner var blandet fram til slutten av den store nordiske krig (1700–1721) da Sverige mistet sin stormaktsstatus og byttet ut sine ekspansive militære ambisjoner med en ekspansiv kommersiell politikk. Konsulttittelen ble da mer vanlig å bruke, og ett klart skille mellom konsulær og annen form for diplomatisk representasjon ble tydelig.¹¹

Som beskrevet ovenfor utviklet de to maktene i Norden – Sverige og Danmark – parallelt egne konsulatsystemer i utlandet. Norge var i union med Danmark fram til 1814, og i den grad nordmenn trengte det, benyttet de seg av det danske konsulatvesenet. Hendelsene i 1814 drev til slutt Norge inn under den svenske kongens styre, men noen selvstendige måneder i forkant av Karl XIII norske felttog resulterte i at Norge gikk inn i den nye unionen med en egen grunnlov og en større grad av suverenitet enn tidligere. Den reviderte grunnloven, godkjent av den svenske kongen, gav Norge de fleste organer som kjennetegnet en suveren konstitusjonell stat, fra eget forsvar og nasjonalbank til folkerepresentasjon og regjering. Grunnloven slo også fast Norges rett til egne konsulater, men et eget konsulatvesen måtte Norge likevel se langt etter.¹²

Forenklet kan den svenske utenriksforvaltningen i 1814 deles i tre: kabinettet, diplomatiet og konsulatvesenet.¹³ *Statsministern för utrikes ärendena* (utenriksstatsministeren) var sjef for alle forvaltningsinstansene som hadde med utenriks saker å gjøre, blant dem *Konungens kabinett för utrikes brefväxlingen* (kabinettet) som var forløperen til det som senere skulle bli utenriksdepartementet.¹⁴ Kabinettet var den viktigste forvaltningsinstansen for diplomatiet, og de var knyttet tett sammen. Det var ikke noe skille mellom embetsmennene i kabinettet i Stockholm og deres kolleger ute i legasjonene.¹⁵ Konsulatvesenet derimot var vokst fram på siden av kabinettet og diplomatiet og fungerte langt på vei som et eget embetsverk, og ikke som en integrert del av utenriktjenesten. Det var administrativt underlagt og fungerte som et handels- og sjøfartspolitisk verktøy for det svenske kommerskollegiet. Konsulatvesenet var dessuten mange ganger større enn diplomatiet.

¹¹ Müller 2004:37–40.

¹² Kaartvedt 1995:237.

¹³ For en komplett gjennomgåelse av alle innstansene, se Gihl 1935:334 ff.

¹⁴ Ordningen med en utenriksstatsminister skrev seg fra 1809-grunnloven i Sverige, da eneveldet ble avskaffet og en innførte maktfordelingsprinsippet – at kongen måtte styre med hjelp av en regjering.

¹⁵ Håkansson 1989:18.

Unionskongen krevde at de to rikene skulle være en enhet utad, og beskar Norges suverenitet når det kom til utenrikspolitikk. Nordmennene så enhet i krig og fred og politiske relasjoner til andre stater som en uunnværlig følge av den nye unionen. Norge manglet dessuten tradisjon for utenrikspolitiske ambisjoner.¹⁶ Det ble dermed naturlig – da diplomatene var unionskongens representanter utad og markerte enheten i rikenes utenrikspolitikk – at Sveriges allerede eksisterende diplomatiske utenriksstasjoner overtok begge rikenes utenrikspolitiske representasjon under ledelse av det svenske kabinettet.¹⁷ Selv om økt norsk innflytelse både innenfor kabinettet og i utenrikspolitiske spørsmål fort ble en norsk kampsak.

Norske myndigheter og næringsliv strittet derimot mot Karl XIII sitt krav om et felles konsulatvesen.¹⁸ Norge og Sverige hadde allerede i 1814 ulike økonomiske interesser i utlandet, og det norske næringsliv var redd for at det da helsvenske konsulatvesenet under det svenske kommerskollegiets ledelse kom til å diskriminere de norske interessene. Til tross for skepsisen innfant en seg med fellesordningen – hovedsaklig av økonomiske årsaker. Norge manglet de ressursene det krevde å bygge opp et eget konsulatvesen, mens Sverige allerede hadde et utbygd apparat for konsulære tjenester. Dermed overtok det etablerte svenske diplomati og konsulatvesen rikenes ytre representasjon som et unionelt embetsverk umiddelbart etter grunnlovsrevisjonen og kongevalget. Året etter fikk de svenske konsulene nye diplomer som akkrediterte dem som konsulere for begge riker, og konsulstillingene ble åpnet for norske søkere.¹⁹

De svensk-norske myndighetene utnevnte hovedsaklig konsulere i kommersielle sentra som var viktige for svensk og norsk handel og skipsfart. Men i endel tilfeller var konsulutnevnelser et uttrykk for ambisjoner om framtidig svensk-norsk økonomisk aktivitet på stedet. En konsul som arbeidet for svenske og norske interesser i den aktuelle havnen ble sett som et verktøy for å få innpass på markedet. Konsulere ble nesten utelukkende utnevnt i havnebyer, selv om innslaget av innlandskonsulere øker fra 1840-årene av.²⁰ Ifølge den

¹⁶ Kaartvedt 1995:240 f.

¹⁷ Ibid.

¹⁸ Ibid.

¹⁹ Kaartvedt 1995:237.

²⁰ Müller 2004:21, note 11.

tidligere nevnte historikeren Leos Müllers forskning ble det – fra det svenske konsulatvesenets spede begynnelse på 1600-tallet og fram til unionsoppløsningen i 1905 – etablert totalt 191 svenske og svensk-norske konsulater rundt om i hele verden.²¹ For å oppnå et mest mulig representativt resultat har Müller tidfestet etableringen av enkeltkonsulatene til det året kommerskollegiet mottok den første rapporten fra konsulen, og ikke til tidspunktet for den offisielle konsulutnevningen. Det kunne nemlig gå lang tid fra en konsul ble utnevnt til vedkommende var på plass i konsulatdistriktet, og en konsulutnevning førte nødvendigvis ikke til konsulær aktivitet på stedet i det hele tatt.²² Müller ser konsulutnevningene hovedsaklig som et uttrykk for handelspolitisk ambisjon og ikke nødvendigvis et tegn på konsulær aktivitet i en havn.²³ Tabellen under er basert på Müllers register over de svenske konsulatene, men her sortert etter geografisk plassering og periode, for å gi inntrykk av konsulatvesenets spredning over tid. Visekonsulater er ikke medregnet.

Tabell 1

Det svenske / svensk-norske konsulatvesenets utbredelse 1600–1905.

Antall nyetablerte konsulat.

ÅR	A	B	C	D	E	F	G	H
1600–1700:		1	1					= 2
1701–1750:	6	14	3					= 23
1751–1800:	11	9	6	3				= 29
1801–1850:	7	11	12	11	3	2		= 46
1851–1905:	11	5	7	31	21	5	10	= 90

A = Nordvest-Europa, B = Sør-Europa og hele Middelhavet, C = Russland, Østersjøen og Øst-Europa, D = Amerika, E = Asia, F = Afrika utenom Middelhavskysten, G = Australia og Stillehavet, H = sum av nye konsulat i perioden.

Kilde: Müller 2004, Appendix A, List of swedish consulates. (Også Almquist 1912–1915.)

²¹ Müller 2004:231 f. Appendix A: List of swedish consulates.

²² Müller 2004:41,44. Müller og Ojala 2002:34. For eksempel hendte det at konsulen aldri bosatte seg i det tiltenkte distriktet, eller at det oppstod komplikasjoner, som manglende eksekvatur (at konsulstatusen ikke ble godkjent av de lokale myndighetene).

²³ Müller 2004:41.

Årene representerer det tidspunktet konsulatet først etablerte skriftlig kontakt med kommerskollegiet – ikke tidspunktet for konsulutnevningen. Tallene kan ikke brukes til å etablere en oversikt over det totale antall aktive konsulat, mange konsulat stod ubesatte over lengre tid og mange ble lagt ned eller degradert til visekonsulat.

Som tabellen viser etablerte det svenske konsulatvesenet seg i første omgang i Europa og rundt Middelhavet. Etter 1780 startet imidlertid en ny fase i konsulatetableringen preget av oversjøisk ekspansjon. Først og fremst på det amerikanske kontinentet, hvor opprettelsen av svenske konsulat fulgte i kjølvannet av uavhengighets erklæringene – først i nord så i sør. Mens konsulatvesenet særlig etter 1850 spres til alle verdenshjørner, med tre ganger så mange etableringer i fjerne farvann og kontinenter som i nære.²⁴

Konsulatvesenets oversjøiske ekspansjon kan settes i sammenheng med unionsinngåelsen med Norge i 1814 og boomen i verdenshandelen etter 1850.²⁵ Verdensomspennnet det svensk-norske konsulsystemet fikk i løpet århundret var først og fremst konstruert for å imøtegå skipsfartsinteressene, da den svenske eller norske utenlandshandelen begrenset seg til et mindre geografisk område. Skipsfartens betydning for lokaliseringen av konsulatene økte da det svenske konsulatvesenet ble svensk-norsk. Selv om Sverige også hadde en betydelig skipsfart var den norske handelsflåten betydelig større allerede ved unionsinngåelsen. Boomen i verdenshandelen etter 1850 styrket forskjellene i den norske og svenske økonomien. Begge handelsflåtene økte med flere hundre prosent i løpet av noen tiår, men den samlede norske tonnasje var i 1874 nesten seks ganger større enn den svenske – og vokste betydelig raskere. På den andre siden var svensk eksport nesten dobbelt verdi av den norske.²⁶ Opprettelsen av konsulat var ofte en balansegang mellom de norske skipsfartsinteressene og de svenske handelsinteressene, og verken nordmenn eller svensker var særlig fornøyd med resultatet. Den geografiske lokaliseringen av konsulatvesenet ble etter hvert et stridstema mellom unionspartnerne.

Som nevnt ovenfor var bakgrunnen for konsulatvesenet at staten gikk inn for å hjelpe sine kjøpmenn å etablere seg på nye markeder, og assistere dem der. Fra begynnelsen av hadde

²⁴ Se Müller 2004:41,45.

²⁵ Müller 2004:33, 47.

²⁶ Müller 2004:47.

staten begrenset med verktøy i utlandet og tildelte denne rollen til private forretningsfolk.²⁷ Disse forretningsfolkene fortsatte å være forretningsfolk etter at de var utnevnt konsuler. Det var, og er i dag fortsatt vanlig å skille mellom to forskjellige typer konsuler, de profesjonelle, *consules missi* eller *consules de carriéré*, og de honorære, *consules honoraires* eller *consules electi*.²⁸ Profesjonelle konsuler fikk lønn for embetet fra hjemlandet. De var også forpliktet til å vie hele sin tid til sin konsulpost, og de var ikke tillatt å drive egne forretninger under embetet. En profesjonell konsul kalles også karrierekonsul, lønnet konsul og yrkeskonsul. Den andre typen konsuler, de honorære, utnevnes blant personer bosatt i det aktuelle distriktet hvor de skal administrere konsulatet, og var som oftest forretningsmenn. En honorær konsul mottok ikke lønn for embetet,²⁹ og administrerte konsulatet ved siden av sitt ordinære yrke. Honorære konsuler kalles også ulønnede konsuler, handelskonsuler og kjøpmannskonsuler. De fleste stater utnevner fortsatt konsuler av begge typer, og det er en generell tendens at det ansettes yrkeskonsuler i de viktigste distriktene. I følge internasjonal lov er det formelt ingen forskjell, men en yrkeskonsul nyter i praksis større autoritet og en viktigere sosial stilling enn en honorær konsul, i tillegg fastsetter mange traktater egne privilegier for yrkeskonsuler.³⁰ I hele det svensk-norske konsulatvesenets funksjonstid 1814–1905 var ansettelsen av kjøpmannskonsuler en nødvendig metode for å holde kostnadene nede. Den første yrkeskonsulen ble utnevnt ca 1850.³¹

I tillegg til skillet mellom lønnede og ulønnede yrkeskonsuler hadde konsulatvesenet tre kategorier med tjenestemenn, generalkonsuler, konsuler og visekonsuler. Alle land som Sverige-Norge hadde konsulære forbindelser med deltes inn i konsuldistrikt under ledelsen av en konsul, som til sin hjelp kunne ha en eller flere visekonsuler. Den overgripende ledelsen av samtlige konsuldistrikt innenfor et land hadde en generalkonsul som var direkte stilt under utenriksministeren.³² Hovedforskjellen mellom en generalkonsul og konsul var generalkonsulens den geografiske størrelsen på distriktet. En generalkonsuls distrikt inkluderte ofte en hel stat, mens distriktet til en konsul som regel begrenset seg til en spesiell havneby og dens umiddelbare innland. Generalkonsulen kunne også utnevne visekonsuler

²⁷ Müller og Ojala 2002:25.

²⁸ Lee 1961:14; Oppenheim 1920:591 f.; Müller og Ojala 2002:27.

²⁹ I det svensk-norske konsulatvesenet skilte en også mellom to typer honorære konsuler. De med faste midler til kontorhold (fast ansatt sekretær/tolk e.l.) og de uten.

³⁰ Oppenheim 1920:591 f.

³¹ Müller og Ojala 2002:28. 2002:31 f.

³² Håkansson 1989:19 f.; Müller og Ojala 2002:27.

som skulle hjelpe ham med pliktene, for eksempel i fjerne områder innenfor konsulatets distrikt, eller når konsulen var fraværende. Visekonsulene var i overveiende flertall innenfor det svensk-norske konsulatvesenet.

I 1858 skjedde det en stor reorganisering av utenriktjenestens forvaltning i sammenheng med maktovergang fra konge- til regjeringskontrollert utenrikspolitikk. Dette påvirket også finansieringsordningen til konsulatvesenet. Den konsulære representasjonen skulle langt på vei finansiere sin virksomhet med egne midler, det være seg avgifter og gebyrer konsulene tok for sine tjenester. Kun ved underskudd skulle statskassene tre inn.³³ Det var imidlertid fast prosedyre for både Riksdagen og Stortinget å årlig bevilge midler til konsulatvesenet. Før 1858 ble diplomatiet og konsulatvesenet finansiert under samme utenriksbudsjett, hvor Norge bidro med en fjerdedel og Sverige med resten. Under reorganiseringen i 1858 ble det opprettet ett nytt konsulatfond som skulle finansiere konsulatvesenet, det gikk under navnet konsulkassen og skulle forvaltes av det nye utenriksdepartementet.³⁴ Basert både på folketall, men også størrelsen på handelsflåten og handelsinteressene ble den nye fordelingsnøkkelen for konsulatfondet 3/7 deler for Norge – Sverige resten. Denne fordelingsnøkkelen holdt seg til unionsoppløsningen, og viser i hvor stor grad konsulatvesenet var mye viktigere for Norge enn diplomatiet. Samtidig med reorganiseringen i 1858 ble det dannet et eget kontor for handels- og konsulatsaker under det nye norske indredepartementet, og de svensk-norske konsulene korresponderte direkte med byråsjefen for dette kontoret i saker som bare gjaldt Norge. I upolitiske saker som kun gjaldt Norge hadde indredepartementet instruksjonsrett overfor konsulene.³⁵

Etter hvert som den norske skipsfarten fikk stigende betydning var det et økende ønske fra norske kommersielt hold at Norge burde ha egne konsulater. Felles konsulatvesen med Sverige undergravde norske økonomiske interesser i utlandet. Stortinget vedtok første gang i 1892 å etablere et eget konsulatvesen. Kong Oscar II ville imidlertid ikke godta egne norske

³³ Håkansson 1989:22.

³⁴ Emanuelson 1980:36 Til sammenligning finansierte Norge 5/17 av det nye diplomat- og kabinettbudsjettet (kalt ministerkassen). I 1840 skiftet kabinettet navn til utenriksdepartementet og bestyrelsen ble overtatt av *statsministern för utrikes ärendena* som i 1876 fikk ny tittel: *minister för utrikes ärendena* (utenriksminister). Omang 1955:42.

³⁵ Neumann og Leira 2005:29.

konsuler, og det utviklet seg etter hvert en meget spent politisk situasjon. Denne 'konsulatsaken' foranlediget direkte unionsoppløsningen mellom Sverige og Norge i 1905.

2.3 Sverige-Norge og transnasjonale bevegelser

Allerede fra tidlig moderne tid fant det sted økonomisk vekst innenfor interkontinentale strukturer. I løpet av 1800-tallet akselererte imidlertid denne veksten, og mellom 1800 og 1913 ble volumet av verdenshandelen tjuefemdoblet.³⁶ En politisk styrt liberalisering gjorde at det fra midten av 1840-årene ble etablert en betydelig mengde økonomiske relasjoner verden over. Internasjonal frihandel ble da en sak for de store statene og Storbritannia tok initiativet med tollreduksjoner på en rekke importvarer fra 1842, opphevelsen av kornlovene i 1846 og avskaffelsen av navigasjonslovene 1849.³⁷ Både politiske og teknologiske faktorer, imperialisme og industrialisering førte til en boom i den kommersielle ekspansjonen i 1850-årene, fulgt opp av en ekstraordinær vekst i 1870-årene. Det viktigste vendepunktet kommer rundt 1880, da det ble mulig å transportere massegoods over lange avstander.³⁸ Nyvinninger som dampskip, jernbaner, kjøleteknologi til frakt av mat og transatlantisk telegrafforbindelse var da blitt modne teknologier som kunne benyttes profitabelt i den transkontinentale distribusjonen av bulklaster. Sentre for produksjon, handel og konsumpsjon av varer ble nærmere knyttet sammen og informasjon om priser, tilbud og etterspørsel nådde fram før varene. Denne utviklingen endret langdistansehandelen og skapte ett verdensmarked med en voksende grad av global arbeidsfordeling. En indikasjon på de tette globale relasjonene var dannelsen av konjunktursvingninger som påvirket hele verden. Den såkalte lange depresjonen som startet i 1873 førte til prisfall på varer verden over. Den økende etterspørselen etter 1896 som markerer slutten på depresjonene kom på alle kontinenter og kan sies å være den første verdensomspennende økonomiske oppsving. De i økende grad integrerte markedene ble holdt sammen av effektive transport- og kommunikasjonsnettverk, og det var de industrialiserte landene som ledet og organiserte denne nye fasen av verdensomfattende økonomisk integrasjon.³⁹

³⁶ Osterhammel og Petersson 2005:76 f.

³⁷ Hodne og Grytten 2000:140.

³⁸ Osterhammel og Petersson 2005:77 f.

³⁹ Osterhammel og Petersson 2005:76–80.

Fra 1880-årene var det snakk om en global økonomi, én sammenkoblet enhet, og innen 1900 var planeten blitt referanserammen for en økende del av verdens befolkning.⁴⁰ Dette var resultat av en økt mobilitet og å kunne kommunisere over lange avstander.⁴¹ Utbygging av infrastruktur la til rette for blant annet de store migrasjonsstrømmene som preget århundret.

Sverige-Norge var en aktiv aktør innenfor det globale varebyttet fra midten av 1800-tallet, til tross for sin beskjedne størrelse og perifere plassering. Utenrikssektoren til begge landenes økonomi ekspanderte i siste del av århundret.⁴² Sverige-Norge var både eksportør og importør av varer, og etter hvert også global leverandør av frakttjenester gjennom skipsfarten. For Norges del kom den samlede norske utenrikshandelen tidlig i 1870-årene opp i 60 prosent av samlet verdiskapning målt ved bruttonasjonalprodukt, og 65 prosent i 1900.⁴³ Den norske økonomien var liten og åpen, og sterkt avhengig av utenlandsk tilbud og etterspørsel. Verdien av den svenske eksporten triplet seg fra 1866 til 1905, og økte særlig rundt 1870 og i intensive perioder rundt midten av 1880-tallet og årene rundt århundreskiftet.⁴⁴

Av de samlede svenske og norske næringene som fikk den største globale spennvidden i perioden var den norske skipsfarten. Det var tre næringer som dominerte den norske eksporten i siste halvdel av 1800-tallet, det var fiskeriene, skogdriften og ifølge Fritz Hodne og Ole Honningdal Grytten ble skipsfarten den største norske eksportnæringen i perioden fra 1850 til 1875.⁴⁵ Da Storbritannia opphevet navigasjonsloven fra 1.januar 1850 gikk norske skipseiere inn på nye fraktmarkeder, og Norge rykket opp fra åttende til tredjeplass blant verdens sjøfartsnasjoner regnet etter tonnasje.⁴⁶ Det største norske eksportmarkedet var Storbritannia, både når det gjaldt varer og tjenester.⁴⁷ Norske skip spesialiserte seg på frakt mellom utenlandske havner og opererte sjelden på langsiktige avtaler, men engasjerte seg i trampfart, det vil si oppdrag som dukket opp.⁴⁸ Til tross for næringens ekspansjon slet den norske handelsflåten med overgangen fra seil til damp. I Norge var det først i 1907 at dampskiptonnasjen passerte seilskiptonnasjen, mens den samme overgangen skjedde for

⁴⁰ Osterhammel og Petersson 2005:84.

⁴¹ Osterhammel og Petersson 2005:82.

⁴² Se Schön 2007; Hordne og Grytten 2000:260.

⁴³ Hodne og Grytten 2000:97,260.

⁴⁴ Emanuelson 1980:94.

⁴⁵ Hodne og Grytten 2000:97.

⁴⁶ Hodne og Grytten 2000:112.

⁴⁷ Hodne og Grytten 2000:262.

⁴⁸ Hodne og Grytten 2000:11.

britene i 1883. Tregheten hadde blant annet å gjøre med at seil fortsatt var lønnsomt for den spesialiserte norske handelsflåten. Det var også mangel på kapital blant rederne som ble forsterket av at de i liten grad foretok en nødvendig omstilling til aksjeselskap. Transformasjonstregheten bidro til Norges fall til fjerde plass som skipsfartsnasjon i 1890-årene, men overgangen til damp gikk raskt da den først kom i gang før århundreskiftet.⁴⁹

2.4 Vesten i Kina

Canton var fra gammelt av et kommersielt sentrum i Sør-Kina, og var vestens innfallsport til Kina i mange århundre. Kinas gamle handelssystem i Canton, hvor vestlige kun var tillatt å handle med en liten gruppe kjøpmenn med monopol på denne handelen, ble oppløst med den første opiumkrig (1839–1842). Fredstraktaten signert i Nanking⁵⁰ gjorde Canton til en traktathavn sammen med fire andre havner som ble åpnet for vestlig handel: Shanghai, Amoy⁵¹, Foochow⁵² og Ningpo⁵³. De vestlige kunne i disse havnene handle med hvem de ville, og oppholde seg permanent innenfor avgrensede områder. Disse områdene ble etter hvert kjent som *the foreign settlements*, selv om det også bodde mange kinesere der. Kineserne måtte ved fredsslutningen også avstå det som skulle bli Hongkong til britene.

Ching⁵⁴ dynastiet regjerte det kinesiske imperiet fra 1644 til den siste keiseren ble tvunget til å abdisere under revolusjonen i 1912 og opprettelsen av republikken Kina. Under 1800-tallet møtte ikke bare dynastiet ytre press – blant annet fra vesten – men stod også overfor store indre uroligheter. Fra 1850 til 1864 tok det omfattende bondeopprøret, kalt Taipingopprøret etter riket de etablerte *Taiping Tianguo* (Det himmelske riket av fred og velstand), kontroll over flere provinser i det kinesiske riket. Opprørerne klarte imidlertid ikke å ta Peking⁵⁵ og selv om dynastiet vaklet gjenerobret keiseren områdene i 1864. De vestlige var i utgangspunktet nøytrale, men tok til slutt parti med Ching og hindret at Shanghai ble tatt av opprørerne i 1860.

⁴⁹ Hodne og Grytten 2000:267 ff.

⁵⁰ Nanjingtraktaten signert 29.08.1842.

⁵¹ Xiamen.

⁵² Fuzhou.

⁵³ Ningbo.

⁵⁴ Qing. Også kjent som Mandsju-dynastiet.

⁵⁵ Beijing.

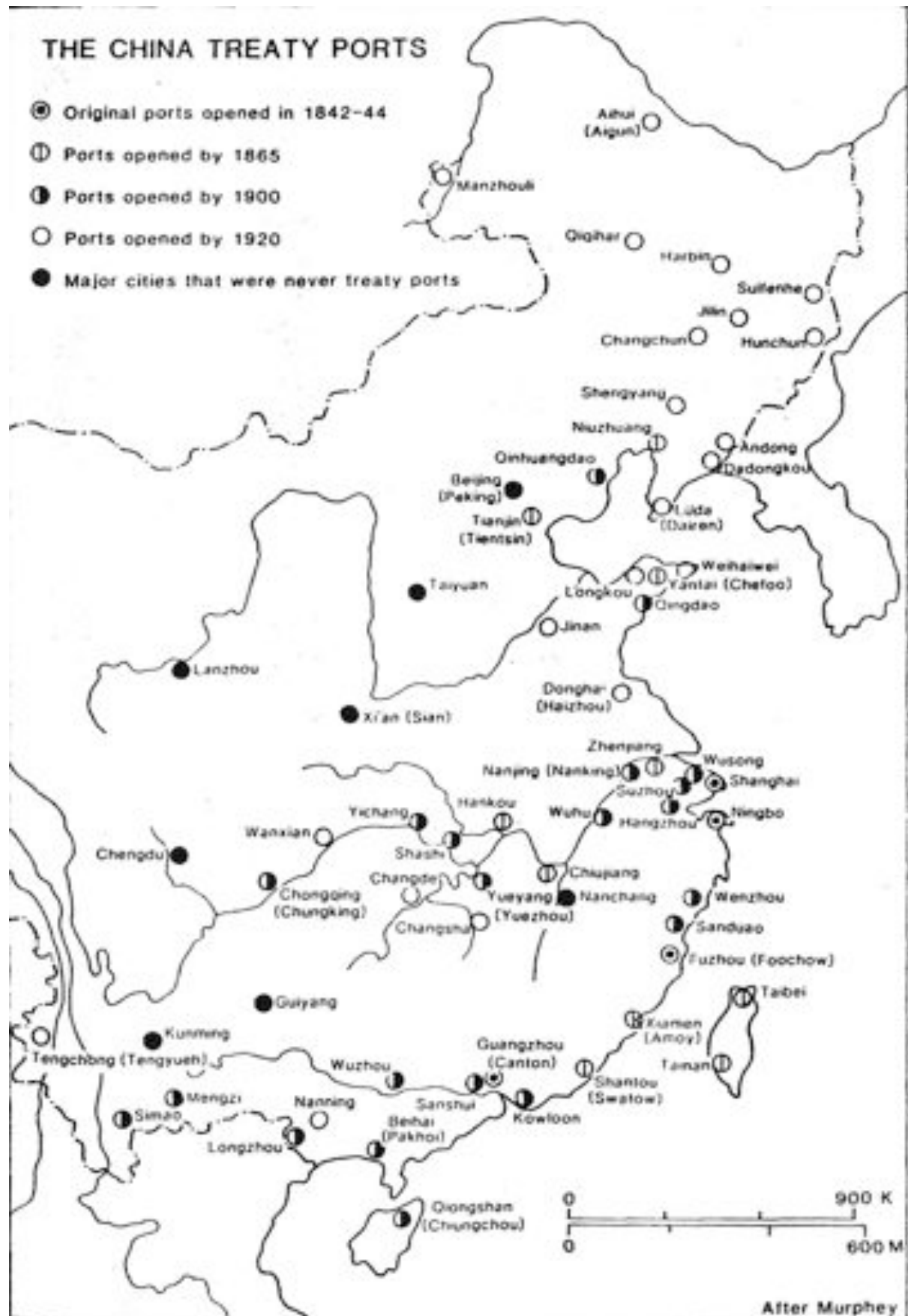
Samtidig som det Ching dynastiet kjempet mot Taiping-opprørerne kom det til en ny konflikt med britene. Den andre opiumkrig startet i 1856 og endte i 1860, og kan sies å være en fortsettelse av den forrige. Denne gangen var også franskmennene med på britenes side. Foranledningen til den væpnede konflikten var reforhandlingen av Nankingtraktaten. Peking nektet å gå med på kravene fra britene, blant annet om legalisering av opiumshandel og å åpne hele Kina for vestlige kjøpmenn. Igjen så keiserdømmet seg slått av britene. Fredsavtalen fra Tientsin⁵⁶ ble signert i 1858, men ble først ratifisert i 1860 etter britene raserte det keiserlige sommerpalasset i Peking. Elleve nye havner ble åpnet for vestlig handel (se kart på neste side) blant annet noen oppover Yangtze elven. Traktatmaktene fikk også opprette permanente legasjoner i Peking, og reise i det kinesiske innlandet.

Gjennom aggressivt diplomati og trussel om maktbruk utbygde stormaktene stadig ut traktatsystemet for å sikre sin posisjon og innflytelse i Kina. Dette traktatsystemet refereres ofte til som *the unequal treaties* – de urettferdige traktater. I mange av traktathavnene vokste det fram vestlige gettoer som lignet på vestlige byer. Shanghai internasjonale *settlement* var fra starten dominert av briter og amerikanere og ble styrt av *Shanghai Municipal Council* og fikk etter hvert egne rettsorganer.

I 1894 kom det til krig mellom Japan og Kina over Korea. Krigen kalles den første kinesisk-japanske krig og varte til 1895. Da Japan seiret var Kina nødt til å avstå Korea til Japan.

Ching dynastiet var med jevne mellomrom gjenstand for press nedenfra, men det andre stor opprøret i løpet av 1800-tallet startet i 1898. Dette opprøret kalles bokseroppørret. Opprøret rettet seg mot kristne kinesere og all vestlig politisk og kommersiell innflytelse i Kina. Opprøret ble støttet av den regjerende enkekeiserinnen i sin kamp mot vesten. I 1900 beleiret bokserne de vestlige legasjonen i Peking. Dette førte til åttenasjonersalliansen. En allianse mellom Østerrike-Ungarn, Frankrike, Tyskland, Italia, Japan, Russland, USA og Storbritannia gikk inn i Kina med sine styrker og slo ned både bokseroppørret og den kinesiske hæren. Det kinesiske keiserdømmet signerte så bokserprotokollen med de åtte nasjonene i 1901.

⁵⁶ Tianjin.

Kilde: hentet fra http://www.chinapage.com/map/map-treaty_ports.jpg 19.11.2009.

Kapittel 3. Opptakt og opprettelse i Canton 1842–1862

3.1 Innledning

Som nevnt innledningsvis sluttet det kinesiske keiserdømmet traktater med fem nasjoner i tiden rett etter først opiumkrig. Den første av disse avtalene var fredsslutningen med britene gjennom Nankingtraktaten, som ble signert 29. august 1842.¹ Deretter fulgte inngåelser av traktater med stormaktene Frankrike og USA i 1844, etterfulgt av Belgia i 1845 og til sist – Sverige-Norge i 1847. Det måtte en ny opiumkrig til (avsluttet i 1860) før Kina signerte traktat med flere enn disse fem. Hvordan det politisk perifere Sverige-Norge – blant få og store makter, og til tross for det kinesiske keiserdømmets selektive og restriktive traktatpolitikk i tiden mellom de to opiumskrigene – klarte å få til en handels- og sjøfartstraktat med Kina, kan fremstå som et lite historisk mysterium.

De formelle utenrikspolitiske båndene mellom Sverige-Norge og Kina ble imidlertid videre styrket gjennom opprettelsen av et svensk-norsk konsulat i Kina i 1850. På det tidspunktet traktaten ble inngått og konsulatet ble opprettet, var den svensk-norske økonomiske aktiviteten i de aktuelle traktathavnene marginal. Det kan derfor synes som om engasjementet for å etablere forbindelser med Kina var uttrykk for et ønske om å posisjonere seg i forhold til åpningen av samtidens desidert største marked, og samtidig en tro på konsulatvesenet som et handels- og sjøfartsfremmende verktøy. Etableringen av en egen utenrikspost i Kina kan også tolkes som uttrykk for den oversjøiske ekspansjonen av det svensk-norske konsulatvesenet rundt midten av det 19. århundre.² Denne ekspansjonen hadde også forklaring i endringsprosesser internt i konsulatvesenet, der økningen i antallet oversjøiske konsulat inngikk som del av en større omorganisering i 1850-årene, der særlig nye reguleringer av konsulatdistriktene stod sentralt.³

¹ (Nanjing). Nanking er en av 'Kinas Fire Store Historiske Hovedsteder' (Four Great Ancient Capitals of China). Nanking ble avløst av Peking (Beijing) som hovedstad av keiser Yongle i Ming dynastiets rike i 1403, men byen ble igjen sentral i den perioden dette kapittelet omhandler. Lederen av Taiping opprøret, Hong Xiuquan, utnevnte i 1853 Nanking som hovedstad i Taiping Tianguo (Det himmelske riket av fred og velstand). Nanking var mellom 1853 og frem til opprørets fall i 1864 bedre kjent som Tianjing (himmelsk hovedstad).

² Ekspansjonen var både en reaksjon på og forutsetning for Sverige-Norges involvering i fremveksten av globale markeder og utviklingen av en internasjonal økonomi. Se kapittel to.

³ Gihl 1935:413. Reformen munnet ut i den nye konsulinstruksen av 1858 – se kapittel fire. Müller 2004:46 f.

Dette kapittelet vil ta for seg opptakten til, og opprettelsen av et svensk-norsk konsulat i Kina. Selv om det var svært begrenset økonomisk og politisk kontakt mellom Sverige-Norge og Kina i årene rundt traktatsinngåelsen, hadde særlig Sverige lengre tradisjoner for handel med Kina. Kapittelet vil derfor innledningsvis gi et kort historisk riss av den svensk-norske kontakten med Kina før 1842. Videre vil kapittelet følge de første fremstøtene fra svensk-norsk side for å etablere formelle bånd med Kina, og da med særlig fokus på utsendingen av handelsagenten Carl Fredrik Liljevalch. Liljevalch var en sentral aktør i arbeidet med etableringen av en handelspolitisk traktat mellom Sverige-Norge og Kina. Traktaten viste seg å inneholde introduksjon av nye handelspolitiske prinsipper for Sverige-Norge og åpnet samtidig opp for svensk-norske konsuler i traktathavnene. Analysen av prosesser og aktører knyttet til denne traktaten vil derfor stå sentralt i dette kapittelet. Det første svensk-norske generalkonsulatet i Kina ble etablert i Canton i 1851. Siste del av kapittelet følger dette generalkonsulatet frem til svensk-norske myndigheter i 1863 besluttet å flytte generalkonsulatet til Shanghai.

3.2 Tidligere kontakt med Kina

Selv om Sverige-Norge først knyttet offisielle bånd til Kina på midten av 1800-tallet hadde nordmenn og svensker allerede fra 1600-tallet vært tilstede i kinesiske farvann. Fra et norsk perspektiv gjorde denne kontakten seg gjeldende gjennom norske sjømenn som hadde tatt hyre hos utenlandske kjøpmenn og kom til Kina på danske og nederlandske skip.⁴ Mens det første norske skipet ankom Kina først i 1846, hadde derimot svenske handelshus og redere deltatt i den gamle kinahandelen på Canton. En rekke handelskompanier med fellesbetegnelsen de *Svenska Ostindiska Compagnierna*, hadde nytt godt av handelsmonopol med Kina gjennom innvilgelse av privilegiebrev fra 1731.⁵ Handelen med Canton var lukrativ på tross av at kinesiske varer ikke slo særlig an i det skandinaviske markedet, selv om både svensker og nordmenn – som resten av Europa – til tider var inspirert av kinesisk dekor og kultur. Varene som ble importert fra Canton av de *Svenska Ostindiska Compagnierna* var for

⁴ Dette gjaldt særlig norske sjømenn i det hollandske *Vereenigde Oost-Indische Compagnies* tjeneste. Dannevig 1982:16 f.; Mende 1972:3 f.

⁵ Kjellberg 1974:38 ff. Se også Olán 1923. Danmark deltok i den gamle Kinahandelen også, hovedsaklig gjennom *Det Kongelige Octroyerede Danske Asiatiske Kompagnis* med privilegier fra 1732, og monopol fra 1777. Se Brødsgaard og Kirkebæk 2000(2001). Selv om Norge på det tidspunktet var endel av den danske helstaten var det ingen norske aksjonærer som deltok. Mende 1971:3 ff; Dannevig 1982:20 f. De *Svenska Ostindiska Compagnierna* gjorde omtrent 120 reiser til Canton totalt, og det fantes der en egen svensk faktori – en lagerbygning for svensk-kinesisk handelsbytte. Kjellberg 1974.

det meste luksusvarer som porselen, te og silke. Disse varene ble oftest solgt på auksjon i Göteborg, hovedsakelig til kjøpmenn fra kontinentet eller Storbritannia hvor etterspørselen etter slike varer var større. Den svenske handelen med Kina hadde dermed sterke innslag av transitthandel, der Göteborg mer eller mindre fungerte som en transitthavn mellom Canton og en kjøpesterk europeisk elite.⁶

Da det siste *Ostindiska Compagniet* gikk konkurs i 1813, frigjorde den svenske kongen handelen med Kina – og markerer et brudd med merkantilismen i Sverige. Muligheten til å handle med Kina tilfalt dermed også norske redere og kjøpmenn da Sverige ble Norges nye unionspartner i 1814. Dette førte likevel ikke til noen umiddelbar norsk interesse for å utforske kinesiske markeder, selv om norske skip hadde sporadiske anløp i de østindiske farvannene.⁷ Svenske handelsmenn fortsatte imidlertid å handle i Canton også etter 1813. Handelen foregikk riktignok i betydelig mindre skala enn tidligere, men var likevel jevnt økende fra 1820-tallet og utover.⁸

Mens de *Ostindiska Compagnierna* tidligere hadde fungert som et bindeledd mellom kinesiske og svenske handelsmenn og myndigheter, refererer litteraturen til en svensk konsul i Canton i tiden etter frigivelsen av den svenske Kinahandelen i 1813.⁹ Omstendighetene rundt utnevnelser av en slik konsul fremstår imidlertid som uklare, og litteraturen gir også motstridende fremstillinger av hvem som var konsuler og hvor offisiell denne posisjonen egentlig var, sammenlignet med samtidige svensk-norske konsuler i andre land. Sannsynligvis har disse tidlige svensk-norske konsulene i Canton virket mer som svenske handelsagenter enn konsuler i embetets egentlige forstand. Ifølge Leos Müller mottok for eksempel kommerskollegiet aldri noen rapport fra Canton i denne perioden.¹⁰ Slike såkalte ‘konsuler’ fra vesten var vanlig i Canton under den gamle kinahandelen, før vestlige land signerte traktater med Kina. Disse konsulene var ikke anerkjent av kinesiske handelsmenn eller

⁶ Kjellberg 1974:218 f.

⁷ Se Dannevig 1982.

⁸ Arne 1953–54:51, 53.

⁹ Almquist 1912–15:400 f. oppgir i sin liste over svenske konsuler i Kina at en *Robert Berry* virket som svensk-norsk visekonsul i Canton i perioden 1813–1827. Almquist hevder at Berry hadde en forholdsvis selvstendig stilling, men at posten aldri ble besatt igjen etter hans avgang. Arne 1953–54:51 nevner at den tidligere superkargøren til det siste *Svenska Ostindiska Compagniet* – Anders Ljungstedt – ble utnevnt av den svenske kongen til svensk generalhandelsagent i Canton i 1816. Morse 1966 (1926):348 nevner dem begge to, Ljungstedt som svensk konsul og Berry som britisk undersått og Ljungstedts medhjelper.

¹⁰ Müller 2004:43,231.

myndigheter som representanter for sine respektive land.¹¹ Imidlertid åpnet det seg i løpet av 1840-årene nye muligheter for svensk-norsk konsulær representasjon i Kina og fortjeneste i det kinesiske markedet, og dermed gjenopplivning for svensk – og norsk – interesse for Kina.

3.3 Nye offisielle relasjoner med Kina

I etterkant av britenes seier over kineserne i den første opiumskrigen i 1842 økte interessen for Kina i den vestlige verden betraktelig. Særlig mulighetene som den nyvunne tilgangen til det kinesiske markedet bød på fikk oppmerksomhet. En rekke land sendte derfor diplomatiske delegasjoner og handelsagenter til Kina for å sikre sin nasjons delaktighet i et forventet kommende økonomisk eventyr.¹² Verdensbegivenhetene gikk heller ikke upåaktet hen i Sverige-Norge. Både det svenske *Aftonbladet* og det norske *Morgenbladet* rapporterte fra fredsslutningen mellom britene og Kina og om de nyvunne handelsmulighetene.¹³ Ideen om Kina som mulig avsetningsmarked for svenske produkter ble luftet i *Aftonbladet* bare uker etter freden mellom britene og kineserne.¹⁴ På grunn av en dramatisk nedgang i eksporten av svensk jern til USA var det svenske næringslivet på det tidspunktet særlig interessert i nye markeder, og det svenske handels- og næringsdepartementet, kommerskollegiet, så det som:

...sin pligt fordra, at undersöka i hvad mån nya afsättningsorter för Sveriges hufvudproducter och serdeles dess jern kunna öppnas, samt i och med det samma ökad sysselsättning beredas dess fraktfart,...¹⁵

Etter å ha forhørt seg med den svenske handelssosieteten sendte kommerskollegiet i oktober 1843 en anmodning til den svensk-norske kongen om å sende en handelsagent til Kina som:

...innan de nya kanalerna blifwa uptagne af andra – göra seg underrättad i hvad mån Sweriges og Norriges handel och sjöfart kunna draga förmån af denna werldshandelens nya utwidgning...¹⁶

¹¹ Lanning og Couling 1921:361. Som nevnt innledningsvis nektet Kina å la representanter fra andre land permanent residere i Kina før etter første opiumkrig. Det innebar en anerkjennelse av senderstaten som noe på linje med keiserdømmet.

¹² Lindgren 2000:46.

¹³ For *Aftonbladet* se Lindgren 2000:71 fotnote 5;

for *Morgenbladet* se *Udenlandske Efterretninger. China* 12.12.1842; 21.01 / 08.03 / 21.10 / 04.11 / 07.12 1843.

¹⁴ Lindgren 2000:47.

¹⁵ KK t. Kongl. Majst. 05.10.1843 (side 1). RAS. KK-HA. Konzept, huvudarkivet, Registratur 1843, bind 2.

¹⁶ KK t. Kongl. Majst. 05.10.1843 (side 6). RAS. KK-HA. Konzept, huvudarkivet, Registratur 1843, bind 2.

I følge kommerskollegiet gjaldt det å hevde potensielle svensk-norske handels- og sjøfartsinteresser i Kina snarest mulig. Kongen stilte seg positiv, og også de norske børs- og handelskomiteene og det norske handels-, toll- og finansdepartementet stilte seg bak forslaget – om enn litt avventende.¹⁷ Det norske næringslivet og handelsdepartementet visste svært lite om det kinesiske markedet og var tvilende til hvorvidt norske interesser ville finne et marked der. Samtidig resonnererte de med at norske interesser uansett ville tjene på et slikt fremstøt. Dersom det skulle vise seg at den norske fraktfarten ikke fant ett nytt marked i Kina, så ville eventuelt svenske skips engasjement i de kinesiske traktathavene gjøre mer nærliggende fraktmarkeder ledige for norske skip.¹⁸

For å undersøke markedsmulighetene for svenske og norske produkter, hvilke returvarer som var aktuelle for hjemmemarkedet og om det fantes fortjeneste i fraktfarten på Kina ønsket kommerskollegiet en utsending til Øst-Asia i form av en handelsagent. Agenten måtte være en person som var kyndig i handel og oppdatert på hva som rørte seg i Sverige og Norge, samt i Asia.¹⁹ Kommerskollegiet ønsket å unngå kostnaden med en diplomatisk utsending, og mente at en i første omgang burde se an de amerikanske og franske forhandlingene med kineserne. Dersom en svensk-norsk forhandling med kineserne ble aktuell, kunne handelsagenten heller da få diplomatiske fullmakter.

I februar 1844, og kun noen få måneder etter kommerskollegiet sendte sin søknad til kongen, ble det i samlet statsråd vedtatt en resolusjonen om å sende en handelsagent til Kina og Østindia. En ny resolusjon fra juni samme år utnevnte Carl Fredrik Liljevalch som denne agenten. Som den svensk-norske kongens fortrolige økonomiske rådgiver og entreprenør innen treforedlingsindustri og skipsbygging, egnet Liljevalch seg særlig godt som agent. Han hadde lang erfaring i kampen om nye markeder for svenske produkter, og var trolig den første svenske som utskipet trevarer til Asia og Australia.²⁰

¹⁷ Lindgren 2000:47; Mende 1971:13 ff. Det norske departementet stilte imidlertid to vilkår, for det første at ekspedisjonen ikke skulle føre til noen ekstra kostnader for den norske statskassen, og at departementet kunne utforme en egen norsk instruks til agenten.

¹⁸ Mende 1971:14. Det var Sverige som finansierte Liljevalchs ekspedisjon. Se Morgenbladet 14.11.1847.

¹⁹ KK t. Kongl. Majst. 05.10.1843 (side 8). RAS. KK-HA. Konzept, huvudarkivet, Registratur 1843, bind 2.

²⁰ Carl Fredrik Liljevalch (1796–1870) utrustet også fartøy for Sveriges to første verdensomseilinger.

Handelsagent Liljevalch fikk med seg både norske og svenske instruksjoner på reisen. Begge instruksene bestod i hovedsak av å samle informasjon om den kinesiske befolkningen og det kinesiske markedet, men også om 'Ostindien' og havnene på veien. Liljevalch skulle samle informasjon både om den allmenne handelen og sjøfarten, men også med tanke på spesifikke svenske og norske varer. Et spørsmål Liljevalch skulle spørre var hva kan den svenske og den norske regjeringen gjøre for å lette handelen med det asiatiske markedet? Liljevalch ble også bedt om å være på utkikk etter egnede handelsmenn i kinesiske havner som var villige til å bli svensk-norske konsulenter.²¹ Handelsagenten ble også oppfordret til å starte opp svensk-norske økonomiske relasjoner til Kina.

Den første delen av oppholdet i Kina gjennomførte Liljevalch som privatmann for å undersøke forholdene. Liljevalch var overbevist om at åpningen av det kinesiske markedet ville endre hele verdenshandelen. Dette skiftet ville være både av kvalitativ og kvantitativ karakter. Liljevalch argumenterte for at økt tilgang til handel med Kina ville føre til flere nye eksport- og importartikler, og en mangedobling av handelen mellom Europa og Kina.²² Imidlertid var Liljevalch heller pessimistisk når det gjaldt utsiktene for endringer i handelsmønsteret mellom Sverige-Norge og Kina. Han mente at svenske og norske eksportartikler ikke ville kunne omsettes i større mengder på det kinesiske markedet. Det begrensede konsumet av kinesiske varer i Sverige og Norge ville heller ikke stimulere en bilateral handel mellom rikene, mente Liljevalch.²³

På tross av disse pessimistiske prognosene for et direkte svensk/norsk-kinesisk varebytte, avskrev ikke Liljevalch mulighetene for at Sverige og Norge kunne få en innbringende deltagelse i handelen på Kina.²⁴ Liljevalch mente at de største mulighetene for svenske og norske næringslivsinteresser lå i tjenestesektoren, eller mer presist gjennom å tilby frakttjenester for den forventede økningen i handelen med Kina. Liljevalch anbefalte særlig svenske og norske redere å rette fremstøt mot den kinesiske kystfarten, noe han vurderte som potensielt svært innbringende. Svenske og norske skip hadde etter Liljevalchs vurdering flere komparative fortrinn sammenlignet med kinesiske konkurrenter. Liljevalch hevdet at norske

²¹ Lindgren 1996:52.

²² Liljevalch 1848:3.

²³ Liljevalch 1848:7 f.

²⁴ Liljevalch 1848:9.

og svenske skip var raskere, mer værføre – samtidig som de var svært prisgunstige. Norsk skipsfarts kommersielle gjennombrudd i internasjonal fraktfart på 1800-tallet, har tradisjonelt blitt forklart nettopp ut fra konkurransedyktighet på pris.²⁵ Det klassiske argumentet har fokusert på at det lave lønnsnivået i Norge gjorde at norske sjømenn tok billigere hyrer enn hva som var tilfellet hos konkurrerende handelsflåter. Prisfordelen som Liljevalch fremhevet her, var imidlertid ikke særegen for norske eller svenske skip. Som et resultat av handelsavtalene som ble inngått mellom Kina og de fem traktatnasjonene, ble handelshindringer i de fem traktathavnene i form av skipsavgifter avskaffet. Tilsvarende tiltak ble ikke gjort ovenfor kinesiske fartøy. Konsekvensen var det som synes å være en utilsiktet handelsdiskriminering mot kinesiske fartøy fra kinesiske myndigheters side. Kinesiske kjøpmenn som benyttet utenlandske skip i varetransporten fra en av de åpne havnene i Kina til en annen, slapp dermed å betale de avgiftene som rammet varer innført på kinesiske fartøy.²⁶

Liljevalch hevdet at hans skip *Prins Oscar* var det første utenlandske fartøyet som drev fraktfart²⁷ på Kinakysten for kinesisk regning. Liljevalch fremhevet også sin egen, personlige innsats i å overtale kinesiske kjøpmenn om fordelene ved å bruke utenlandske fartøy og understreket at Kina på dette tidspunkt var det eneste landet i verden hvor innenlands fraktfart var tillatt – eller i hvert fall ikke forbudt gjennom traktat eller navigasjonslov – for utenlandske fartøy.²⁸ Det skulle vise seg at Liljevalch hadde rett, fraktfarten mellom kinesiske havner ble svært lukrativt for utenlandske fartøy, og utkonkurrerte i løpet av århundret så og si alle kinesiske fartøy.²⁹ Liljevalch beskriver et nesten åpent fraktmarked i de kinesiske havnene, og østindiske farvannene allerede i 1847. Dette er i strid med tradisjonell oppfatning om opphevelsen av de britiske navigasjonslovene i 1850 som milepælen for et fritt fraktmarked på verdensbasis.

²⁵ Se for eksempel Hodne og Grytten 2000:269.

²⁶ Liljevalch 1848:9.

²⁷ Mens handelsfart klassifiseres som frakt av varer mellom utenlandsk havn og skipets hjemlige havner, innebærer fraktfart frakt av varer mellom utenlandske havner, gjerne også referert til som tredjelands fart. Mens handelsfart representerer bilateral handel av tjenester, er fraktfart uttrykk for multilateral handel med tjenester. Se for eksempel Brautaset 2002:130. Frakten mellom kinesiske havner kan i dette tilfellet derfor karakteriseres som fraktfart sett fra et norsk og svensk perspektiv.

²⁸ Liljevalch 1848:10 ff.

²⁹ Fairbank 1953:311 ff.

At det kom til en handelstraktat mellom det gamle keiserdømmet og lille Sverige-Norge startet med at Liljevalch – med hjelp av britiske diplomater – fikk audiens hos den kinesiske embetsmannen Qiying da han var på gjennomreise i Hongkong. Qiying hadde forhandlet traktatene med britene, amerikanerne og franskmennene på vegne av den kinesiske keiseren etter første opiumkrig. Da nyheten om audiensen nådde Stockholm så den svensk-norske kongen og utenriksministeren en sjanse for å hevde seg blant de få traktatmaktene og sendte nye instruksjoner til Liljevalch om å innlede forhandlinger med den kinesiske embetsmannen.³⁰ Målet var en traktat på nivå med de traktatene Kina allerede hadde inngått med de tre stormaktene. Det ble imidlertid ikke sendt ekstra midler fra Stockholm til gjennomførelse av disse instruksene, noe Liljevalch var lite fornøyd med da han mente det var umulig å forhandle med kineserne uten betydelige ekstra kostnader til gaver o.l. Liljevalchs framstøt nådde likevel fram.³¹

“Handels- og Søfarts-tractat”

Handels- og Søfarts-tractat imellem Kongerigerne Sverige og Norge og det Ta-Tsing'ske Keiserdømme ble avsluttet i Canton den 20.mars 1847 og godkjent av kong Oscar I 28. oktober samme år. En sammenligning med den amerikanske traktaten med Kina signert tre år tidligere, viser at den svensk-norske traktaten med Kina – i innhold og ordlyd – omtrent er identisk med den amerikanske.³² Det eneste som er endret i den svensk-norske versjonen er informasjonen om ratifiseringen og enkelte av tolltariffene er tydeligvis forhandlet på nytt. Traktaten med Kina var ikke bare en handels- og sjøfartsavtale, men også en freds- og vennskapspakt. Den første artikkelen i traktaten gjør det klart at det skal være en ”fuldkommen, stedsevarende, almindelig Fred og oprigtig og hjertelig Venskab” mellom de tre rikene og deres folk ”uden nogen Undtagelse af Person eller Sted”.³³ Resten av traktaten omhandler handelen i traktathavnene, og slår fast hva som er tillatt og ikke tillatt for svenske og norske undersåtter i Kina. Svensker og nordmenn hadde fra 1847 lov til å bygge, bo og

³⁰ Lindgren 1996:58.

³¹ Lindgren 1996:60 hevder at Liljevalchs strategi overfor de kinesiske embetsmennene var medvirkende til at traktaten kom i stand. Liljevalch krevde å få treffe keiseren bevisst at det var uaktuelt. Da Liljevalch mot slutten av forhandlingene ‘gav opp’ dette kravet, godtok de lavere tolltariffer enn tidligere og gav inntrykk av at han ikke kunne returnere til Sverige-Norge med æren i behold uten å ha utført sin konges befaling, gav kineserne etter. Liljevalch hadde god hjelp av amerikanerne under forhandlingene.

³² *Treaty of peace, amity and commerce between the United States of America and the Chinese Empire 1844*: 76–83.

³³ *Handels- og søfartstractat imellem kongerigerne Sverige og Norge og det Ta-Tsing'ske keiserdømme 1847* (i forts. *Handels- og Søfarts-tractat 1847*):§1.

bevege seg på avgrensede områder i de kinesiske traktathavnene, og der fikk de handle med hvem de ville.³⁴

Traktatens andre artikkel inneholdt en mestbegunstigelsesklausul, som i realiteten knesatte et ensidig bestevilkårsprinsipp i handelen mellom de to rikene:

... hvis yderligere Fordele eller Privilegier, af hvad Slags nævnes kan, herefter af China tilstaas nogen anden Nation, skulle Sverige og Norge, og Borgere af disse Lande, herved blive berettigede til fuldkommen, ligestor og upartisk Delagtiggjørelse i samme Fordele eller Privilegier.³⁵

Sverige-Norge hadde dermed rett på alle mulige fordeler Kina i framtiden innvilget andre land. Også de andre traktatene Kina signerte med vestlige land inneholdt dette mestbegunstigelsesprinsippet. Systemet av traktater mellom Kina og Vesten hadde en unilateral traktatstruktur, der Kina gav et knippe rettigheter til avtalelandene.³⁶ Gjennom inngåelsen av traktaten i 1847, ble også Sverige-Norge innlemmet i gruppen av handelspartnere som kunne nyte godt av de beste vilkårene for handel med Kina. På linje med de andre traktatene Kina hadde med andre vestlige land, var traktaten med Sverige-Norge ensidig. Kina avga omfattende rettigheter til Sverige-Norge, mens Sverige-Norge ikke gav Kina noen tilsvarende rettigheter. Her ligger røttene til begrepet *unequal treaties* brukt som samlebetegnelse på Kinas traktater med vesten på 1800-tallet. Kina gav unilaterale rettigheter og privilegier til utlendinger, mens kineserne ikke fikk innvilget noen handelsrettigheter eller økonomiske privilegier i kontraktlandene.³⁷ Det var ikke et krav fra Kinas side.

Traktatstrukturen mellom Kina og vestlige land kan langt på vei tolkes som forløperen til det som utviklet seg til et multilateralt handelspolitisk system i Europa på 1860-tallet. Prinsippet om *gjensidig* mestbegunstigelse ble introdusert gjennom handelsavtalen mellom Storbritannia og Frankrike i 1865 i form av den såkalte *Cobden-Chevalier* avtalen.³⁸ Sverige-Norge tilsluttet seg dette handelspolitiske prinsippet gjennom inngåelsen av en handelsavtale med Frankrike i 1865. Samtidig synes traktaten med Kina nesten 20 år tidligere å ha blitt

³⁴ *Handels- og Søfarts-tractat 1847*:§V,XVII.

³⁵ *Handels- og Søfarts-tractat 1847*:§II.

³⁶ Wang 2005:10,16; Curtin 1984:244.

³⁷ Wang 2005:10.

³⁸ Avtalen fikk sitt tilnavn etter de to forhandlingslederne, Richard Cobden fra britisk side og Michel Chevalier fra fransk side.

fullstendig oversett av norske historikere i deres analyser av handelspolitiske regimer i det 19. århundre.³⁹

Det var nedfelt en ekstraterritorialrett i traktaten med Kina, det betydde at Kina ikke hadde domsmyndighet over svensker eller nordmenn på kinesisk jord. I traktaten mellom Sverige-Norge og Kina står det klart og tydelig at kinesere som begikk en forbrytelse mot svensker eller nordmenn skulle arresteres og straffes av de kinesiske myndighetene i henhold til kinesiske lov, mens svensker eller nordmenn som begikk forbrytelser i Kina kun skulle dømmes og straffes av den svensk-norske konsulen eller lignende svensk-norsk embetsmann etter svensk eller norsk lov.⁴⁰ Dette fikk konsekvenser for de den senere svensk-norske konsulære representasjonen i Kina, da konsulene måtte utøve konsulær jurisdiksjon. Ekstraterritorialrett var et forholdsvis uvanlig konsept på denne tiden, og det ble fra vesten sett som en stor ydmykelse for Kina å bli påtvunget det. Fra et kinesisk perspektiv var det nødvendigvis ikke en ydmykelse, heller en lettelse å slippe å holde styr på disse vestlige 'barbarene'.

3.4 Generalkonsulatet i Canton

I følge traktaten mellom Sverige-Norge og Kina stod den svensk-norske kongen fritt til å ansette konsuler eller andre embetsmenn for tilsyn og veiledning av svenske og norske forretninger i traktathavnene.⁴¹ Ansettelse av en konsul eller embetsmann var ikke et krav, men en mulighet. Likevel – traktatens detaljerte beskrivelse av rutinene rundt anløp av svenske eller norske skip i traktathavnene kan tolkes dit hen at de forutsatte en svensk-norsk representant i havnen anerkjent av kinesiske myndigheter. Det lå også en viss forpliktelse i den konsulære jurisdiksjonen – da særlig over nordmenn som begikk forbrytelser mot kinesere. Liljevalch anbefalte i sin rapport ansettelse av svensk-norske konsuler i Canton og Shanghai. Det var, ifølge Liljevalch, ikke nødvendig med konsuler i de tre andre

³⁹ Se for eksempel Hodne og Grytten 2000:143. Det kan være flere forklaringer på hvorfor dette er tilfellet. Handelen med Kina var, som nevnt tidligere, svært begrenset på det tidspunktet avtalen ble inngått. Det kan også være grunn til å stille spørsmål ved om norske historikere, og da særlig økonomisk historikere, har vært eurosentrisk i sin behandling av handelspolitisk historie.

⁴⁰ Traktaten 1847 §21;25;29. Dersom tvisten var mellom en svenske/nordmann og en person av en annen nasjonalitet enn kinesisk, var det Sverige-Norges avtaler og traktater med den aktuelle staten som avgjorde hvem som skulle dømme etter hvilke lover. Wang 2005:10.

⁴¹ *Handels- og Søfarts-tractat 1847:§IV.*

traktathavnene, da de var sjeldent besøkt av svenske eller norske fartøy.⁴² Det ble etter Liljevalchs anbefaling besluttet ved kongelig resolusjon 25. mai 1850 å opprette svensk-norske konsulater i Kina. Kina ble gjort til ett konsuldistrikt, med et generalkonsulat i Canton. Det ble videre bestemt å opprette underliggende visekonsulater i de fire andre traktathavnene.⁴³ Hvorfor en ikke valgt å følge Liljevalchs anbefaling om ansettelse av kun to konsulter er uvisst.

Det var utnevning av honorære konsulter som var aktuelt i Kina på dette tidspunktet. Ordningen med honorære konsulter var den vanlige ordningen for det svensk-norske konsulatvesenet rundt midten av 1800-tallet, blant annet på grunn av konsulkassens beskjedne økonomi. Det var ingen fastboende og kvalifiserte svenske eller norske kandidater til konsulstillingene i Kina på denne tiden, embetet gikk dermed til menn av andre nasjonaliteter.

Stillingen som svensk-norsk generalkonsul i Canton synes å ha vært ettertraktet. Da det tidlig på 1840-tallet ble kjent at Sverige-Norge var interessert i å utforske mulighetene for å opprette et generalkonsulat i Kina, sendte briten og handelsmannen David Jardine søknad om å få bli svensk-norsk konsul i Canton.⁴⁴ Liljevalch anbefalte imidlertid en amerikaner som svensk-norsk konsul i Canton; Paul S. Forbes. Forbes var sjef for det største amerikanske handelshuset i Kina, *Russell & Co*, og avtroppende honorær amerikansk konsul.⁴⁵ På bakgrunn av Forbes' popularitet blant kineserne og hans tidligere sjenerøsitet med egne frakter til svenske fartøy, mente Liljevalch at amerikaneren ville være særdeles godt egnet som konsul, og så også muligheten for at Forbes kunne gi gode muligheter for kinesiske og amerikanske frakter for svenske og norske fartøyer.⁴⁶ Forbes ble godkjent av den svensk-norske regjeringen som svensk-norsk generalkonsul i Kina mars 1851, og av kinesiske

⁴² Liljevalch 1848:15 f.

⁴³ Fra starten av omfattet generalkonsulatets distrikt alle de kinesiske traktathavnene i tillegg til den britiske kolonien i Hongkong. Sistnevnte ble imidlertid utskilt fra konsuldistriktet i 1855 og det ble utnevnt en svensk-norsk konsul som var uavhengig av generalkonsulen i Canton. Mende 1971:45. Bakgrunnen for denne utskillelsen er ikke nærmere studert.

⁴⁴ David Jardine var tilknyttet et av de fornemste engelske handelshusene, *Jardine, Matheson & Co* med sete blant annet i Canton og Hongkong. Han fikk imidlertid avslag på søknaden etter at kongen motsatte seg dette, til tross for at kommerskollegiet syntes det var en god ide å utnevne Jardine. Lindgren 2000:50.

⁴⁵ Forbes gav fra seg embete da amerikanerne gikk over til yrkeskonsulter i Kina.

⁴⁶ Liljevalch 1848:16 f. Ifølge ham selv etterlot Liljevalch en ung svenske hos Forbes med navn P. G. Norléen, da Liljevalch anså det som nødvendig med noen som forstod det svenske og norske språket i Canton.

myndigheter i august samme år.⁴⁷ Generalkonsulembete ble ikke tillagt noen fast lønn eller bidrag til kontorhold.⁴⁸

Etter sin utnevnelse fikk generalkonsul Forbes i oppgave av utenriksdepartementet i Stockholm å finne passende kandidater til visekonsulembetene i de fire andre traktathavnene i Kina. Som visekonsul i Shanghai foreslo generalkonsulen *Russell & Cos* representant i Shanghai, Edward Cunningham. Forbes satte seg imidlertid imot utnevnelse av visekonsuler i to av de andre traktathavnene, Foochow og Ningpo. Generalkonsulen mente at svensk-norske visekonsuler ville være overflødige i disse sistnevnte havnene, der ingen svenske eller norske skip la til.⁴⁹ På det punktet var den nyutnevnte generalkonsulen på linje med Liljevalchs vurderinger. Cunningham ble utnevnt til visekonsul i Shanghai i 1853.⁵⁰

Levningene etter generalkonsulatet i Canton er heller sparsommelig. Det begrenser seg til noen få brev sendt til utenriksministerens kontor. Forbes var i store deler av sin embetsperiode som svensk-norsk generalkonsul bortreist fra Canton på forretningsreiser, og overlot konsulfunksjonene til diverse forretningspartnere i sitt fravær.⁵¹ Rapporteringen til norske myndigheter begrenset seg til særdeles viktige politiske hendelser i Kina, som Taiping-opprørernes okkupasjon av Nanking, 'småsverdenes' beleiring av Shanghai,⁵² og den andre opiumkrig.⁵³ Visekonsul Cunningham i Shanghai beskrev Taiping-opprøret som 'den kinesiske revolusjon'. Generalkonsulatets virke i Canton gir inntrykk av å være heller sporadisk i perioden. Dette kan skyldes ustabile og til tider kaotiske forhold langs Kinakysten grunnet opprør og krig, men også at behovet for konsulære tjenester fra svensker og nordmenn og deres skip var minimale i perioden. Generalkonsul Forbes forlot Kina for godt i

⁴⁷ P. S. Forbes t. Vice Roy of the Two Rwang Provinces. 10.08.1851, Canton. RAS. K/UD-HA. Skrivelser från konsuler. I følge Erling von Mende hadde Forbes allerede før sin utnevnelse utøvet konsulfunksjoner ved leilighet. Mende 1971:34, 43.

⁴⁸ Innstilling, konsulatkomiteen av 1875:129. Konsulen fikk imidlertid refundert eventuelle utgifter han hadde på konsulembetet.

⁴⁹ Mende 1971:44.

⁵⁰ Var også USAs konsul i Shanghai 1851–54. Haan 1988:212.

⁵¹ Robert Huschin t. UD. 31.08.1854, Canton. RAS. K/UD-HA. Skrivelser från konsuler.; N. M. Beckwith t. UD. 03.07.1858, Canton. RAS. K/UD-HA. Skrivelser från konsuler.

⁵² De såkalte småsverdene var en politisk og militær opprørsgruppe som opererte under Taiping-opprøret. På grunn av annen religiøs overbevisning var de ikke underlagt Taiping. Beleirte Shanghai 1853–54. Pott 1928:24 f.

⁵³ E. Cunningham t. UD. 01.12.1853, Shanghai. RAS. K/UD-HA. Skrivelser från konsuler; N. M. Beckwith t. UD, 03.07.1858, Canton. RAS. K/UD-HA. Skrivelser från konsuler.

1858, men var like fullt offisiell svensk-norsk generalkonsul i Canton fram til 1862, da han ble avskjediget.⁵⁴

Da Forbes ble avskjediget ble det diskutert hvorvidt generalkonsulatet skulle flyttes til Shanghai. Det var i hovedsak kommersielle hensyn som lå bak diskusjonen. Den nye britiske kolonien Hongkong hadde overtatt Cantons posisjon som sentrum for vestlige handelshus i Sør-Kina. Shanghais geografiske beliggenhet var mer fordelaktig for handelen med Kinas indre og tallrike befolkning og lå dessuten nærmere de åpne havnene nord i Kina. Dermed hadde Shanghai på dette tidspunktet overtatt som sentrum for vestlig-kinesiske handel. Det ble bestemt ved kongelig resolusjon 8.mai 1863 at det svensk-norske generalkonsulatet i Kina skulle beholdes, og at den nye innehaveren av embetets stasjon skulle flyttes til Shanghai. Generalkonsulen skulle beholde de samme økonomisk rammene som tidligere og fikk verken lønn eller bidrag til kontorhold. Konsulatets distrikt skulle favne alle åpne havner i Kina, med unntak av den britiske koloni Hongkong.⁵⁵ Generalkonsulatet i Canton ble med det degradert til visekonsulat, og det ble opp til den nye generalkonsulen i Shanghai å finne en egnet visekonsul på stedet.

Samtidig som Sverige-Norge sendte Liljevalch til Kina sendte også Danmark en diplomatisk utsending til Kina. Danmark signerte imidlertid ikke en traktat med kineserne i første omgang slik Sverige-Norge gjorde. Den danske utsendingen mottok i 1845 – etter forhandlinger med Qiying – en bekreftelse på at Danmark kunne handle i traktathavnene og utnevne konsuler der på lik linje med traktatmaktene – som på det tidspunktet utgjorde Storbritannia, USA og Frankrike. Allerede samme år utnevnte Danmark konsuler i Kina, lang tid før Sverige-Norge signerte sin traktat med keiserdømmet og danske konsuler var aktive på kinakysten lenge før de svensk-norske. Hvorfor en i Sverige-Norge så det nødvendig å forhandle fram en formell traktat med Kina, samtidig som en så at danskene både fikk handle og utnevne konsuler uten en traktat er vanskelig å si. Uansett hadde Sverige-Norge kommet danskene i forkjøpet. Etter andre opiumkrig strammet Kina inn og bare de landene med en offisiell traktat med Kina fikk

⁵⁴ Mende 1971:46.

⁵⁵ Innstilling, konsulatkomiteen av 1875:129.

handle i traktathavnene. Danmark sendte da en ny diplomatisk delegasjon i 1863 som forhandlet en offisiell traktat med Kina.⁵⁶

Den svensk-norske traktaten signert med Kina i 1847 er en glemt traktat – både i norsk og svensk politisk historieskriving, men også internasjonalt. Traktaten er likevel interessant og viser at også små aktører var tidlig ute med å etablere offisielle relasjoner til Kina, og Kina var også villige til å signere traktat med små aktører som ikke var en militær trussel. Dette nyanserer bilde av Kina som ‘påtvunget’ en rekke traktater. Traktaten er også interessant da den introduserer nye handelspolitiske prinsipper – som mestbegunstigelse – i Sverige-Norges formelle relasjoner til utlandet. Kildene etter den svensk-norske utsendingene til Kina avslører også et fritt fraktmarked langs kinakysten allerede i 1847.

Sverige-Norge hadde ambisjoner i dette perifere markedet, og var ikke sene med å utnytte mulighetene opiumkrigen og Nankingtraktaten skapte. Det kan også spekuleres i hvorvidt den svensk-norske kongen ville ha traktat med Kina mest for å komme med i det ‘gode selskap’. Det må ha økt ubetydelige Sverige-Norges utenrikspolitiske selvtillit at de var så og si alene blant stormaktene Storbritannia, USA og Frankrike når det gjaldt offisielle relasjoner til Kina.

Traktaten med Kina var grunnlaget for den etableringen et svensk-norsk generalkonsulat i Canton. Konsulatet kan sees som nokså innaktivt og overflødig, selv om den konsulære representasjonen korresponderte med Stockholm og formidlet nyheter om viktige politiske hendelser i Kina. Svenske og norske kommersielle interesser i Kina var i hele perioden minimale. Sverige-Norges første år i Kina var nært knyttet til amerikanere. For det første assisterte amerikanske diplomater Liljevalch i forhandlingene med traktaten, og de første svensk-norske konsulene var alle amerikanske kjøpmenn fra handelshuset *Russell & Co.*

⁵⁶ Brødsgaard og Kirkebæk 2000:48–60.

Kapittel 4. Etablering i Shanghai 1863–1890

4.1 Innledning

Fredsslutningen etter andre opiumskrig i 1860 skapte nye betingelser for vestlig økonomisk aktivitet i Kina gjennom ratifisering av Tientsintraktaten. Kineserne så seg etter nederlaget blant annet nødt til å åpne flere havner for vestlig handel, deriblant flere innlandshavner oppover Yangtzeelven.¹ Traktaten signert mellom Sverige-Norge og Kina i 1847 inneholdt et bestevilkårsprinsipp slik at også Sverige og Norge nøt godt av de bedre vilkårene for vestlige interesser i Kina nedfelt i Tientsintraktaten.² Som i den foregående perioden, lot svensk-norsk engasjement i Kina vente på seg – både når det gjaldt handel, sjøfart og misjonsvirksomhet.

Med de internationale Forbindelsers stedse tiltagende Udvikling har Consulatvæsenet efterhaanden naaet en Betydning blandt de handlende og søfærende Nationer, der i fortrinlig Grad maatte henlede Statsstyrelsens Opmærksomhed paa denne vigtige Green af den offentlige Administration.³

Slik innledes en lengre instruksjonsbok fra 1859 rettet mot norske konsulter. Konsulatvesenets ekspansjon etter 1850 medførte at de konsulære utenrikspostene ble en stadig større del av Sverige-Norges administrasjon, både i absolutt og relativ forstand. Konsulatvesenets økende betydning var en konsekvens av høyere prioritering fra myndighetenes side. Dette kom blant annet til uttrykk gjennom utarbeidelsen av grundige og standardiserte konsulinstrukser, samtidig som det ble bevilget mer ressurser til konsulatvesenet enn noen gang tidligere. Den organisatoriske utviklingen av konsulatvesenet var dermed inne i en fase med kvalitative endringer, og generalkonsulatet i Kina var ikke noe unntak.

Til tross for at stadige innovasjoner og nyvinninger innen infrastruktur gjorde mulighetene for kommunikasjon og transport mellom Kina og Sverige-Norge bedre, hadde konsulatpostene i

¹ Andre krav Kina måtte imøtegå, var å gi vestlige rett til å reise i innlandet, tillate misjonering, og godta at traktatmaktene etablere permanente diplomatiske stasjoner i hovedstaden Peking. Se kapittel 2.

² *Handels- og søfartstractat 1847*:§II. Mestbegunstigelsesprinsippet som var innfelt i traktatsystemet i Kina på 1800-tallet avvek fra normalen, det var ensidig. Kina gav de samme rettighetene til alle traktatmaktene, uten å få noen konsesjoner tilbake. Wang 2005:10. Se forrige kapittel for mer om traktatsystemet i Kina.

³ Hambro 1859:i. *Det norske Consulatvæsen. Tilligmed de for svenske konsulter givne Anordningers vigtigste indhold.*

Kina fremdeles et enklavepreg i forhold til den svensk-norske statsadministrasjonen.⁴ Postgangen mellom generalkonsulen og utenriksministeren tok fortsatt flere måneder, og det svensk-norske generalkonsulatet og de underliggende visekonsulatene i Kina opererte i stor grad selvstendig og uavhengig av Stockholm.

Som diskutert i forrige kapittel, var generalkonsulatet frem til 1863 stasjonert i Canton – utenlandshandelens gamle sentrum i Kina. I 1862 ble generalkonsulen, Paul Siemen Forbes – som ikke hadde vært i Canton på fire år – avskjediget, og det ble besluttet i samme omgang å flytte generalkonsulatet til Shanghai, som etter den andre opiumskrigen i stor grad hadde overtatt Cantons rolle som senter for Kinas handel med Vesten.⁵

Dette kapittelet følger det svensk-norske generalkonsulatet i Shanghai i de første tiårene av dets virke. Kapittelet er både kronologisk og tematisk oppbygd. Den første delen av kapittelet omhandler årene 1863-1865, med fokus på prosesser og aktører tilknyttet etableringen av det nye generalkonsulatet. Den andre delen av kapittelet diskuterer hvorfor og hvordan svensk-norske myndigheter søkte å bedre konsulattjenestene i Kina i perioden fra 1865 og frem til 1874. Kapittelets tredje og siste hoveddel, tar for seg konsulære oppgaver og praksis for hele perioden, men med særlig vekt på utviklingen fra 1874 og frem til ca. 1890.

4.2 Fra visekonsulat til generalkonsulat

Samme dag som Sverige-Norges konge⁶ vedtok å opprette et generalkonsulat i Shanghai – 8.mai 1863 – skrev utenriksministerens kontor til den svensk-norske visekonsulen på stedet, amerikaneren Edward Cunningham. Cunningham hadde virket som svensk-norsk visekonsul i Shanghai siden 1852, og var – som den nylig avsatte generalkonsul Forbes – tilknyttet handelshuset *Russell & Co*, og tidligere honorær konsul for USA.⁷ Beskjeden om oppgraderingen av visekonsulatet nådde Shanghai to og en halv måned senere, og ble godt

⁴ Telegrafene ble tatt i bruk i Kina på 1870-tallet, Suezkanalen ble åpnet i 1869 og åpnet i praksis opp for dampskipsfart mellom Europa og Asia.

⁵ For uten Hongkong som ikke var en del av Kina, men en britisk koloni. Sverige-Norge hadde en konsul der, men denne var ikke underlagt generalkonsulen i Shanghai, men stod selvstendig fram til 1896. Se kapittel 5.

⁶ Kong Karl IV etter norsk kongerekke, Karl XV etter svensk.

⁷ Almquist 1912–15:401; Haan 1988:212.

mottatt av visekonsulen. Cunningham viet særlig oppmerksomhet til sin nye tittel i sitt svar til utenriksministeren:

I have great pleasure in accepting this honor, and beg to offer my respectful acknowledgement. There is a slight ambiguity in the wording of your dispatch, rendering it a little doubtful whether I should assume the title of acting Consul or acting Consul General. After a little hesitation I have determined upon the latter.⁸

Dette – sammen med tidligere forespørsler om full konsultittel⁹ – reiser spørsmål om selve konsultittelen var det mest forlokkende ved konsulembetet for de tidlige svensk-norske konsulene i Kina. Som diskutert tidligere, var både generalkonsulen og visekonsulen amerikanske forretningsmenn uten særlig kjennskap eller sterke lojalitetsbånd til de to små kongerikene de representerte. Økonomisk var det lite å vinne på de svensk-norske konsulstillingene i Kina på denne tiden – i det minste direkte. Embetet hadde ikke fast lønn, og pågangen av svensker eller nordmenn som trengte konsulens tjenester var foreløpig svært begrenset. Dermed var det lite å tjene på konsulære gebyrer og avgifter. Derimot var det mer å hente på konsulembetet indirekte. Som vanlig kjøpmann havnet en i det sosiale mellomsjiktet som besto av forretningsstanden og de frie yrkene.¹⁰ En konsultittel var inngangsbilletten til den øverste sosieteten i Shanghai, bestående av diplomater, konsulære tjenestemenn, folk i høye offentlige stillinger og noen av de rikeste og mest respekterte forretningsmennene. Å bli utnevnt konsul var dessuten en tillitserklæring som økte forretningsmennenes pålitelighetskapi tal og dermed også deres markedsverdi. Slik kunne konsultittelen indirekte gi økonomisk gevinst for de svensk-norske forretningsdrivende konsulene i Kina.

Denne koblingen mellom kommersielle interesser og offisiell representasjon falt ikke i god jord hos de kinesiske myndighetene. Dette var ikke urimelig, da mange kjøpmenn hadde blandede motiver for å ta på seg konsulembetet. Konsulrang var ettertraktet blant forretningsmenn, da det var et privilegium og en fordel for en kommersiell aktør å kunne

⁸ E. Cunningham t. Utenriksministeren (i forts. UD). 27.07.1863, Shanghai. RAS. KA-SH. B1.

⁹ I 1853 ba generalkonsul Forbes og visekonsul Cunningham flere ganger utenriksministeren i Stockholm om en oppgradering av visekonsulatet i Shanghai. De mente det var en forutsetning at Cunningham hadde samme rang som de andre landenes representanter i Shanghai dersom han skulle lykkes i å hevde svenske og norske interesser. Full konsultittel ville, i tillegg til å stille den svensk-norske representanten på lik linje med resten av Shanghais konsulkorps, lette møtet med den kinesiske administrative lederen i distriktet, Shanghais *taotai*. Kilde. P. S. Forbes t. UD. 06.04.1853, Shanghai./E. Cunningham t. UD. 02.06.1853, Shanghai./ E. Cunningham t. UD. 01.12.1853, Shanghai. RAS. K/UD-HA. Skrivelser från konsul. Til tross for konsulenes iherdige innsats forble Cunningham visekonsul fram til beslutningen om å flytte generalkonsulatet dit i 1863.

¹⁰ Seeberg og Filseth 2000:29.

tilnærme seg de kinesiske myndighetene i egen person enn gjennom sin konsul.¹¹ Historikeren Philip D. Curtin beskriver de vestlige nasjonenes konsuler i den ikke-vestlige verden i denne perioden som selve spydspissen i kommersiell vestliggjøring, og tolker dette som symbol på vestlig kulturell arroganse.¹² Erling von Mende hevder at kinesere fram til tidlig på 1970-tallet fremdeles så kjøpmannskonsulene som stråmenn for vestlige land, og som hadde gjort det mulig å gjennomføre vestlig imperialistisk politikk i Kina.¹³ Kinesiske myndigheter respekterte vestlige yrkeskonsuler i en helt annen grad – de ble sett som voktere av traktatrettighetene, og ikke som opportuniste.¹⁴ Alt en yrkeskonsul foretok seg ble anerkjent som noe gjort i embetets tjeneste, for per definisjon hadde yrkeskonsulen ingen private mål å tjene, og dermed heller ikke ønske om å utnytte Kinas svakhet.¹⁵

Flere forhold kan tyde på at visekonsulatet i Shanghai opererte omtrent på lik linje med generalkonsulatet i Canton lenge før det overtok som generalkonsulat. Blant annet tok visekonsul Cunningham flere ganger direkte kontakt med utenriksministeren i Stockholm. Ifølge konsulinstruksen var det kun generalkonsuler og konsuler som skulle kommunisere med utenriksministerens kontor.¹⁶ Også da innlandshavnen Hankow (Hankou) ble åpnet i 1861 utnevnte visekonsul Cunningham på eget initiativ en svensk agent på stedet for å gi svensker som oppholdt seg i Kinas innland en viss beskyttelse.¹⁷ Utnevelser av den typen var i utgangspunktet forbeholdt generalkonsulen.

Umiddelbart etter Cunningham mottok beskjeden fra Stockholm om visekonsulatets nye status som generalkonsulat for hele Kina, ble nyheten videreformidlet til alle de andre landenes konsulater i Shanghai og byens høyeste embetsmann, Shanghais *taotai*.¹⁸ For at generalkonsulatet skulle ha full gyldighet trengtes imidlertid anerkjennelse fra de sentrale kinesiske myndighetene. Ettersom Sverige-Norge ikke hadde noen diplomatisk representasjon i Kina henvendte Cunningham seg til den amerikanske legasjonen i hovedstaden Peking. Den

¹¹ Lanning og Couling 1921:366.

¹² Curtin 1984:246.

¹³ Mende 1972:7.

¹⁴ Lanning og Couling 1921:367.

¹⁵ *ibid.*

¹⁶ *New regulations for His Majesty's consular service 1858*:§40.

¹⁷ Mende 1971:66. Cunninghams utnevnte agent i Hankow het R. S. Dana og var også under handelshuset *Russell & Co.*

¹⁸ E. Cunningham t. Taotai Hong. 27.07.1863, Shanghai./ E. Cunningham t. H.B.M. Acting consul J. Markham. 28.07.1863, Shanghai. RAS. KA-SH. B1. Se Liang 1990 for Shanghais *taotai*, se også kapittel 2.

amerikanske ministeren Anson Burlingame¹⁹ stasjonert i den kinesiske hovedstaden, hadde gode relasjoner med kineserne, og sørget for eksekvatur for det nye svensk-norske generalkonsulatet på forespørsel fra Cunningham.²⁰ Med en slik offisiell anerkjennelse på plass, utnevnte Cunningham visekonsuler i seks av traktathavnene, tre nord for og tre sør for Shanghai. Disse visekonsulene var i hovedsak amerikanske forretningsmenn knyttet til generalkonsulens handelshus, *Russell & Co*, i tillegg til en britisk kjøpmann.²¹ Dermed var Sverige-Norge representert jevnt over hele Kinakysten.

Generalkonsulen hadde i utgangspunktet bare forslagsrett når det gjaldt utnevning av visekonsuler, mens det var utenriksministeren i Stockholm som skulle ta valget og stå for formell utnevning. Avstanden mellom Kina og Sverige-Norge innebar imidlertid i praksis at konsulen omtrent stod fritt til å velge egne visekonsuler. Graden av selvstendighet blir tydelig når en ser hvordan Cunningham simpelthen sendte utenriksministeren en liste over visekonsulene han hadde utnevnt, som allerede hadde begynt sin embetsutøvelse, og ba om bekreftelse.²² Myndighetene i Stockholm hadde på dette tidspunktet svært liten mulighet til å vite noe som helst om aktuelle kandidater til visekonsulembetene. Slik lå i praksis all makt over hvordan visekonsulstaben var satt sammen, hos generalkonsulen i Shanghai.

Cunningham mente svensk-norske visekonsulater var sårt tiltrengt i flere av traktathavnene. I et brev til Shanghais *taotai* argumenterte han med følgende; ”*I propose to appoint Vice Consuls at the various ports in order to restrain unruly Swedish subjects.*”²³ Argumentet kan være et forsøk på å overbevise de lokale kinesiske myndighetene om svensk-norske

¹⁹ USAs minister i Kina fra 1861–67. Deretter utnevnt av den kinesiske keiseren til Kinas utsending til vesten for å ta vare på Kinas internasjonale relasjoner. Turnerte alle de vestlige hovedstedene med to kinesiske kollegaer og et følge på 30 mann. Pott 1928:106 f. Inkludert Stockholm. Liten betydning hevder Mende. Mende 1971:77f.

²⁰ C. Cunningham t. UD. 04.12.1863, Shanghai. RAS. KA-SH. B1. Et eksekvatur innebærer offisiell anerkjennelse av fremmede staters konsuler.

²¹ Cunningham utnevnte: amerikaneren Francis P. Knight i Newchwang (Niuchuang, Yingkou) som også var

konsul for USA samme sted – hentet fra http://query.nytimes.com/mem/archive-free/pdf?_r=1&res=9B02E4DF103EE73BBC4151DFBE668382669FDE. Tilgjengelig 06.11.2009.

Amerikaneren S. W. Pomeroy i Tientsin (Tianjin) som tilhørte *Russell & Co* – hentet fra

<http://query.nytimes.com/mem/archive-free/pdf?res=9803EFDD173AE533A25757C0A9609C94609ED7CF>

Tilgjengelig 06.11.2009. J. D. Thorburn i Chefoo (Zhifu, Yantai), britisk handelsmann som senere fungerte som konsul for Danmark på stedet – Bransen 2000:48. J. H. Bohstedt i Ningpo (Ningbo). D. O. Clark i Foochow (Fuzhou). Amerikaneren David King i Canton (Guangzhou) tilhørte *Russell & Co*. Collins 2003. Amoy (Xiamen) nevnt, men ingen utnevnt. Kilde: E. Cunningham t. UD. 05.01.1864, Shanghai. RAS. KA-SH. B1. Se kapittel 2 for kart over traktathavnene.

²² Ibid; *New regulations for His Majesty's consular service 1858*:§2.

²³ C. Cunningham t. Taotai. 05.01.1864, Shanghai. RAS. KA-SH. B1.

kjøpmannskonsulers nødvendighet og positive effekt. Som nevnt var ikke kinesiske myndigheter videre begeistret for kjøpmannskonsuler. De fryktet den sterke forbindelsen mellom private handelsinteresser og politisk makt, men det kan også godt være det lå et prekärt behov bak konsulens uttalelse. I mange henseende var tiden fra tidlig i 1850-årene frem til den endelige seieren over Taiping-opprørerne i 1864, det litteraturen omtaler som en periode med vestlig *anarchical scoundrelism*.²⁴ Utilstrekkelig konsulær infrastruktur i denne tidlige perioden og generell uro langs kinakysten på grunn av den andre opiumkrig og Taiping-opprøret førte til manglende jurisdiksjon over vestlige i Kina, og til så og si lovløse tilstander i flere av traktathavnene. Traktatmaktene hadde skrevet under på at de selv hadde ansvaret for å holde orden på sine i Kina. Men de fleste lands konsuler var ikke bevandret i sine lands lover.²⁵

Flere av traktatene Kina inngikk med europeiske land etter den andre opiumskrigen inneholdt en klausul som forbød ansettelse av konsuler som i tillegg til det offisielle embetet drev handel.²⁶ Stormaktene med tilstedeværelse i Kina skiftet derimot på eget initiativ tidlig ut kjøpmannskonsulene sine med lønnede yrkeskonsuler.²⁷ Hovedårsaken til at stormaktene tidlig foretrakk yrkeskonsuler var ikke nødvendigvis for å imøtekomme kinesiske myndigheter, men heller for å etterkomme den økende arbeidsbyrden konsulene ble stilt overfor ettersom deres nasjoners aktivitet i havnene økte. Blant annet å kunne utøve den konsulære jurisdiksjon på en forskriftsmessig måte. Stormaktene hadde utenriksbudsjetter av langt større dimensjoner sammenlignet med budsjettet til det svensk-norske konsulatvesenet. For Sverige-Norge var det foreløpig uaktuelt med en eneste lønnet tjenestemann i Kina. Til sammenligning hadde britenes første konsulat i Canton fra 1844 en fast lønnet stab bestående av: en konsul, en visekonsul, en tolk, to assistenter og tre kinesiske skrivere. Tilsvarende bemannede britiske konsulat – gjerne med flere tjenestemenn og en kirurg i tillegg – fantes i

²⁴ Lanning og Couling 1921:364.

²⁵ Britene var her i en særstilling. De etablerte en *British supreme court for China and Japan* allerede i 1865. At britene hadde et utbygd rettsvesen i traktathavnen fikk 'uheldige' følger. Briter som fant seg skyldig i en forseelse overfor andre vestlige i Shanghai ble umiddelbart stilt ansvarlig og straffet av sin egen konsul, men om forseelsen var rettet mot briter av en annen vestlig var det ingen gjenoppreisning å få. Lanning og Couling 1921:365.

²⁶ Se f.eks. traktaten med Spania fra 1864 §4; traktaten med Peru fra 1875 §4.

²⁷ Dette gjaldt blant annet USA.

de andre traktathavnene omtrent fra første stund.²⁸ Konsulært opererte stormaktene i denne perioden i et annet sjikt langs Kinakysten enn små nasjoner som Sverige-Norge.

Sverige-Norges aktivitet i Kina ble ikke vurdert stor nok til at de svensk-norske myndighetene kunne ta seg råd til lønnede konsuler, selv om det allerede var ønske om det da generalkonsulatet ble flyttet til Shanghai.²⁹ Som nevnt var både Forbes og Cunningham tidligere amerikanske kjøpmannskonsuler, men de gav begge opp det embetet da den amerikanske kongressen besluttet å innføre profesjonelle yrkeskonsuler i Kina. Verken Forbes eller Cunningham var villige til å gi opp egen forretningsvirksomhet.³⁰ Det var derfor beleilig for disse da det åpnet seg en annen mulighet for fornyet konsulatstatus gjennom det svensk-norske konsulatvesenet.

Cunningham virket som fungerende generalkonsul i et halvt år før han i 1864 dro fra Shanghai og overlot generalkonsulatet til Frank (Francis) Blackwell Forbes,³¹ som han utnevnte til visekonsul. F. B. Forbes, som også var partner i *Russell & Co* og forøvrig nevø av den tidligere svensk-norske generalkonsulen i Canton (Paul Siemen Forbes), ble offisielt utpekt som generalkonsul av de svensk-norske myndighetene senere samme år, og ble sittende med dette embetet i 17 år.³² Deler av den daglige driften av generalkonsulatet ble imidlertid ivarettatt av Forbes sekretær, Frederick E. Foster. Foster hadde tidligere fungert som konsulatssekretær under Cunningham, og han fikk ansvaret for pliktene og ledelsen av generalkonsulatet i perioder Forbes var bortreist på forretninger.³³

Fram til 1860-årene bestod det svensk-norske konsulatvesenet i Kina hovedsaklig av representanter fra handelshuset *Russell & Co*. Hvorvidt disse handelsmennene benyttet seg av den svensk-norske konsultittelen når de gjorde private forretningsavtaler, og dermed – om

²⁸ Fairbank 1953:167.

²⁹ For Sverige-Norge var dette først og fremst et kostnadsspørsmål, og debatten om lønnede konsuler i Kina kom til å vare ut århundret.

³⁰ Liljevalch 1848:16.

³¹ F.B. Forbes t. Taotai. 21.01.1864, Shanghai; F.B. Forbes t. UD. 20.01.1864, Shanghai. RAS. KA-SH. B1.; Haan 1988:213.

³² Almquist 1912–1915:401.

³³ Foster var ikke ansatt som konsulatsekretær – generalkonsulatet i Shanghai fikk ikke bidrag til kontorhold på denne tiden. Foster var nok ansatt av *Russell & Co*, men ble brukt til konsulpliktene også. Benyttet tittelen *consular clerk / secretary to the consul general*. F.B. Forbes. 25.01.1864 RAS. KA-SH. B1.

Sverige-Norge indirekte bidro til suksessen til dette amerikanske handelshuset, vites ikke.³⁴ Den tette forbindelsen mellom handelshuset og svensk-norske interesser ga også materielt uttrykk. Bildet under viser *Russell & Co's* forretningsbygg i Shanghai lokalisert i det fasjonable handelsstrøket 'the Bund', som også huset det svensk-norske generalkonsulatet under Francis Forbes' ledelse. Flagget med det norske unionsmerket, den såkalte 'sildesalaten', bidro til å gjøre *Russells* hovedkvarter enda mer synlig fra skipsanløpene i front av bygningen.

Illustrasjon 4.1 Kontorlokalene til det svensk-norske generalkonsulatet i Shanghai

Kilde: Denison og Yu Ren 2006:49. Tegningen er udatert, men utformingen av flagget gjør at den kan tidfestes til perioden da *Russells* menn i Shanghai var svensk-norske konsuler 1850–1882.

4.3 Ønske om utbedring av konsulatvesenet i Kina

I Sverige-Norge var det få som var fornøyde med de tette båndene mellom det amerikanske handelshuset og den svensk-norske konsulære representasjon i Kina, og i 1865 satte utenriksministeren i gang en diskusjon rundt ordningen av konsulatene i Kina.³⁵ Utenriksministeren spurte Stortinget og Riksdagen om mer midler til utenriksbudsjettet, blant annet for å opprette et lønnet generalkonsulat i Kina. Saken ble sendt ut til høring til det svenske kommerskollegiet og de svenske handelsforeningene, samt det norske indredepartementet og børskomiteene. Verken myndigheter eller næringsdrivende – og heller

³⁴ Det kan være verdt å merke seg at alle svenske og norske kapteiner i kinesiske farvann hadde streng beskjed fra den svensk-norske kongen om å ikke delta i opiumshandelen langs Kinakysten. Opiumshandel var imidlertid del av suksess oppskriften til *Russell & Co*.

³⁵ Innstilling, konsulatkomiteen av 1875:129.

ikke konsulene selv – fant den eksisterende ordningen tilfredsstillende. Myndighetene hevdet at kjøpmannskonsulenes manglende kjennskap til svenske og norske forhold, og prioritering av egne forretninger foran konsulsforpliktelsene førte til uregelmessig, overfladisk og lite tilfredsstillende rapportering.³⁶ Flere aktører i næringslivet la skylden for sitt begrensede engasjement i Kina på det de mente var et for dårlig konsulært støtteapparat i kinesiske havner. En dyktig yrkeskonsul med kjennskap til svenske og norske forhold, som viet all sin oppmerksomhet til konsulplichtene, ble fremhevet som en forutsetning for at næringslivet skulle få fotfeste i det fjerne og fremmede kinesiske markedet. Kristiansands børskomité argumenterte slik:

Det fordrer (av konsulen) en længre Tids Virksomhed, en Indgroen i Forholdene, et nærmere Kjendskap til Individier og en jevn utrættelig Agtpaagivenhed gennem et større Tidsrum, for at Meddelelser lidt efter lidt kunne antage det Præg af Kundskab og Paalidelighed, som vækker den Næringsdrivendes Opmærksomhed og leder til at skabe en Trafik. (...) Konkurrancen, denne vort Aarhundredes tusindarmede og tusindøiede Kraft, fuldfører i en utrolig kort Tid, hva den fremragende Foretagsomhed har begyndt. Det er Begyndelsen, som er vanskelig.³⁷

Kommerskollegiet hevdet derimot at all skyld ikke lå i den utilfredsstillende organiseringen av konsulatene, og mente næringslivet selv også hadde sviktet. Kollegiet pekte på at svenske og norske næringslivsaktører hadde vist manglende initiativ og vilje til å konsolidere felles interesser ved ikke å slå seg sammen og etablere handelshus i Kina på samme måte som de fleste andre land med økonomisk suksess i det kinesiske markedet. De var likevel enig i at det var nødvendig med en utbedring av den konsulære representasjon i Kina.³⁸ Det fantes også fraksjoner i næringslivet som var skeptiske til å bruke store summer på en yrkeskonsul i Kina så lenge havnen knapt var av noen betydning for det svensk-norske næringsliv.³⁹ En storsatsning i Kina med lønnede konsulter var dessuten uforenlig med konsulkassens stramme økonomi.⁴⁰

Ordsiftet var en dragkamp mellom kostnadshensyn og næringslivets behov for assistanse i dette ukjente markedet. Deltakerne i debatten skiftet mellom å se på utgiftene til et lønnet generalkonsulat i Kina som en kostnad eller en investering. Tilsvarende var diskursen splittet

³⁶ Innstilling, konsulatkomiteen av 1875:130 f.

³⁷ Stortingsforhandling 1878, Del 3, Oth. Prp. No.1, side 15.

³⁸ Innstilling, konsulatkomiteen av 1875:130.

³⁹ For eksempel børskomiteen i Trondheim, som ikke videre var interessert i det kinesiske markedet.

⁴⁰ Innstilling, konsulatkomiteen av 1875:137.

i synet på hvilken funksjon generalkonsulatet skulle ha. Skulle det ivareta eksisterende interesser, eller ha en aktiv rolle som tilrettelegger for mulige fremtidige økonomiske engasjement? Satt på spissen, var dette et ordskifte om strategi: skulle flagget følge handelen, eller om handelen skulle følge flagget?

Til tross for forskjellige meninger var det likevel en overordnet konsensus om at den eksisterende ordningen fungerte dårlig. Etter høringsrunder blant de aktuelle private og offentlige instansene, ble løsningen et lønnet generalkonsulat stasjonert i Hongkong, besatt av en kvalifisert svenske eller nordmann.⁴¹ Generalkonsulatets distrikt skulle omfatte alle landene rundt det kinesiske hav og Javasjøen. Denne generalkonsulen ville få spesielle instruksjoner og et utvidet mandat av diplomatisk karakter, og skulle blant annet kunne forhandle frem nye handelstraktater.⁴²

Svensk-norske myndigheter valgte å sende nok en handelsagent til Øst-Asia. I 1867 ble den svenske premierløytnanten Herman Annerstedt, utsendt.⁴³ Annerstedt fikk på midlertidig basis både lønnen og fullmaktene tiltenkt den nye generalkonsulen, og etter planen skulle han opprette og ta over styringen av det nye generalkonsulatet i Hongkong.⁴⁴ Fremstøtet skulle vise seg å slå feil, og Annerstedt returnerte til Stockholm etter ett år uten å ha opprettet noe generalkonsulat. Ifølge utenriksministeren hadde *”den mere end almindeligt energiske og driftige Agent (...) selv havde erklæret, at hans Sendelse havde været fuldkommen forfeilet”*.⁴⁵ I 1870 leverte Annerstedt sin oppsigelse, samt betraktninger om de svensk-norske konsulatforholdene i Øst-Asia.⁴⁶ Disse skulle vise seg å snu opp ned på planene om nyordning av konsulatvesenet i Kina og omegn.

⁴¹ Frihavnen Hongkong var et kommersielt sentrum, med lett ankomst for fartøyer og med spesielt attraktive vilkår for handel og fraktslutning. Dette passet særlig godt for de norske og svenske skipsfartsinteressene, som spesialiserte seg på trampfart – skipsfartsektorens spotmarked. Anløp i Shanghai derimot, innebar både en besværlig seilas og høye avgifter. Havnen ble derfor nesten utelukkende besøkt av fartøy som var spesielt bestemt dit.

⁴² Generalkonsulatets distrikt skulle omfatte alle landene rundt det kinesiske hav og Javasjøen, og generalkonsulen skulle føre tilsyn med alle de øvrige konsulatene innenfor dette området. Innstilling, konsulatkomiteen av 1875:130.

⁴³ Almquist 1912–15:400.

⁴⁴ Innstilling, konsulatkomiteen av 1875:132 f.

⁴⁵ Innstilling, konsulatkomiteen av 1875:135.

⁴⁶ Annerstedts sluttrapport om handelen og sjøfarten ble publisert: Annerstedt, H. 1870. *Sluttrapport till H. Exc. Statsministeren för utrikes ärendena rörande handel och sjöfart i Indien och China*. Er hovedsaklig en samling statistiske opplysninger om hvordan handelen mellom Europa på den ene siden og India og Kina på den andre fungerte, konkluderte med at den gikk gjennom London.

Den hjemvendte agenten var overbevist om at endringene som måtte gjøres for å lette og utvide Sverige-Norges handels- og sjøfartsforbindelser med Kina var i Europa og ikke i Kina. For å øke handelen med Kina måtte en i første omgang styrke forholdet til London som fungerte som senteret for all handel mellom Europa og Øst-Asia. For Sverige-Norges handel med Kina var en lønnet embetsmann i Kina av absolutt ingen betydning ifølge Annerstedts vurderinger.⁴⁷ Lederen av et stort og ansett handelshus som *Russell & Co*, som den daværende generalkonsulen, kunne utrette langt mer enn en lønnet konsul som ikke drev handel selv og dermed manglet kontakter og som lett ville bli overflødig. Annerstedt hadde i sin søken etter informasjon om det kinesiske markedet opplevd en embetsmanns vansker. De fleste kinesiske kjøpmennene var kun interessert i å utgi detaljerte og korrekte opplysninger til private forretningsfolk det fantes mulighet for forretninger med. Derimot hadde generalkonsul Forbes fra *Russell & Co* allerede godt etablerte kontakter og filialer i alle av Kinas havner. Han hadde også en stab bestående av tolker og tjenestemenn og nøytt stor personlig anseelse i det kinesiske kjøpmannsmiljøet.

Det var knyttet betydelige kostnader til en offisiell generalkonsul i Øst-Asia. Og enda mer dersom denne skulle inneha et halvdiplomatisk mandat slik svensk-norske myndigheter ønsket. Ikke bare lønn, men alt fra representasjonsbolig til tjenestemenn og et betydelig reisebudsjett for å dekke det store distriktet krevdes. Annerstedt mente ordningen burde være som den var, og at formålet til generalkonsulatet hovedsaklig burde og inntil videre være å holde rede på de svenske og norske sjøfartsforholdene. Ifølge Annerstedt burde konsulatets oppgave være, fremfor alt, å påse at Sverige-Norges traktat med Kina ble overholdt.⁴⁸ Med andre ord pekte Annerstedts undersøkelser i retning av at konsulatene i Kina ikke var eller kunne være det handels- og sjøfartsfremmede verktøyet svenske og norske myndigheter og næringsliv håpte på.

Med bakgrunn i Annerstedts rapport gjorde utenriksministeren helomvending i saken sammenlignet med sitt tidligere synspunkt, og mente at en hadde overvurdert betydningen av en yrkeskonsul i Kina – et land hvor den svenske og norske skipsfarten var ubetydelig og

⁴⁷ Innstilling, konsulatkomiteen av 1875:132 f.

⁴⁸ Særlig å utøve jurisdiksjonsmyndighet i alle saker som inkluderte svensker eller nordmenn, se nedenfor.

hvor det var så godt som ingen svensk eller norsk handel. Det var en annen sak med steder som for eksempel London ”*hvor Konsulatet nærmest var at sammenligne med et Embedsverk*”.⁴⁹ Ifølge utenriksministeren var en konsuls dugelighet ikke avhengig av lønn, men av personlige egenskaper. Planene om et lønnet generalkonsulat i Kina og omegn ble foreløpig lagt på is, til tross for protester fra deler av næringslivet.

Det svensk-norske konsulatvesenet i Kina ble likevel styrket. I stedet for ansettelsen av en yrkesgeneralkonsul ble det opprettet en kombinert konsulatsekretær og visekonsulstilling ved det allerede eksisterende generalkonsulatet i Shanghai. Denne stillingen var lønnet, og skulle til enhver tid være besatt av en svenske eller nordmann.⁵⁰ Den nye visekonsulen skulle bistå generalkonsulen med den ‘særdeles vidløftige korrespondansen’, bidra med sine kunnskaper om Sverige og Norge både språklig og om allmenne samfunnsforhold og økonomi. Han skulle også hjelpe til med tilveiebringelsen av statistiske oppgaver over skipsfart, handel og andre opplysninger som kunne være av interesse eller nytte. Utenriksministeren var av den oppfatning at svensk-norske handelsmenn og skipsførere kunne korrespondere like godt med denne visekonsulen som om han hadde hatt generalkonsuls tittel og ‘tre dobbelt så stor lønning’. Visekonsulens rapporter burde være *mer* innholdsrike og opplysende – ifølge utenriksministeren – da visekonsulen kunne i tillegg til sin kjennskap til svensk-norske forhold dra fordeler av generalkonsul Forbes kunnskaper og vidstrakte kjennskap til det kinesiske markedet.

Denne organiseringen av generalkonsulatet var ikke ment å være permanent, men en midlertidig løsning som var avhengig av at den fungerte. I 1875 satt den svensk-norske regjeringen ned en komité som skulle evaluere konsulatvesenet. I sin beskrivelse av den konsulære representasjonen i Kina sa komiteen seg misfornøyd med ordningen slik den var. Den fortsatte ordningen med kjøpmannsgeneralkonsul i Shanghai holdt likevel fram til 1893, men skulle imidlertid vise seg å i økende grad skape problemer i forhold til de kinesiske myndighetene, som nevnt ikke var positivt stilt overfor kjøpmannskonsuler.

⁴⁹ Stortingsforhandlinger 1878, Del 3, Oth. Prp. No.1, side 18.

⁵⁰ Innstilling, konsulatkomiteen av 1875:133. Visekonsulen skulle få lønn fra konsulfondet på 2000 riksdaler banko årlig, samt husleiegodtgjørelse, erstatning for reiseutgifter til og fra Kina og innenfor distriktet når det var nødvendig. I tillegg 1000 riksdaler banko med forpliktelse til å avlegge regnskap hos utenriksministeren til generalkonsulatets uunngåelige utgifter.

Den første som ble ansatt i denne kombinerte visekonsul- og konsulatsekretær-stillingen var nordmannen Axel Heiberg, som tidligere hadde hatt en stilling som korrespondent i Hongkong for *Russell & Co.* Heiberg var selv forretningsmann og sa opp stillingen etter ett par år for å konsentrere seg om egne prosjekter.⁵¹ Svensken August Henrik Bernhard Christiernsson ble ansatt i Heibergs sted i 1874.⁵² Effekten av denne stillingen gjenspeiles i rapporteringen – konsulatberetningene fra begynnelsen av 1870-årene er betraktelig lengre og grundigere enn tidligere.

Til tross for at Sverige-Norge var en av de første til å etablere formelle relasjoner med Kina gjennom traktaten av 1847 var ikke de formelle båndene til keiserdømmet gitt. I 1875 dro visekonsul Christiernsson til Peking for å undersøke i hvilken grad traktaten mellom Sverige-Norge og Kina fra 1847 fortsatt var gyldig. Christiernsson hadde oppdaget på en rundreise rundt i traktathavnene at de svensk-norske visekonsulene der ikke var anerkjent av de lokale kinesiske myndighetene i havnene. Med hjelp fra den amerikanske legasjonen i Peking fikk visekonsulen møte representanter for keiseren. Disse la imidlertid fram krav om at Sverige-Norge skulle ansette yrkeskonsulere i stedet for kjøpmannskonsulere før de ville anerkjenne traktaten på ny. Christiernsson sendte dermed en forespørsel til utenriksdepartementet i Stockholm om utnevnelsen av en lønnet generalkonsul i Shanghai slik de kinesiske myndighetene krevde.⁵³ Det var imidlertid ikke mange år siden utenriksministeren hadde tatt stilling til saken, og ingenting skjedde. Det var fortsatt uaktuelt å bevilge mer ressurser til konsulatvesenet i Kina. Kravet fra Peking fikk ikke konsekvenser for svensk og norsk engasjement i Kina og det meste fortsatte tilsynelatende som før.

I 1880-årene gikk den svensk-norske konsulære representasjonen i Shanghai inn i en ustabil periode, preget av hyppige konsulskift og midlertidige løsninger. I 1881 søkte Forbes om avskjed etter 17 år, og utnevnte foreløpig sin fetter Henry de Courcy Forbes til fungerende generalkonsul, denne ble imidlertid syk kort tid etter.⁵⁴ Ansvar for generalkonsulatet ble da

⁵¹ Norsk Biografisk Leksikon 2001. Bind 4:194. Kanskje mest kjent som *Ringnes Bryggeri* grunder og sin finansielle støtte til polarekspedisjoner utført bl.a. av R. Amundsen og F. Nansen (som konsekvens finnes et *Axel Heiberg land* i Canada, en *Axel Heiberg glacier* i Antarktis, og *Axel Heiberg-øyene* utenfor Sibir).

⁵² Almquist 1912–15:401. Mende 1971:107.

⁵³ Mende 1971:112–116. Myndighetene

⁵⁴ Mende 1971:112.

lagt i hendene på Østerrike-Ungarns konsul i Shanghai, Joseph Haas. Haas midlertidige overtakelse av generalkonsulatet markerte slutten på *Russell & Cos* grep om den svensk-norske konsulære representasjonen i Kina. Fra 1884 oppholdt Haas seg i Korea og overlot generalkonsulatet til den svenske kammerherren Oscar Edvard Alfred Ferdinand Lagerheim. Lagerheim var ingen ringere enn sønn av den tidligere svensk-norske utenriksministeren i tidsrommet 1856–58, friherre Elias Lagerheim, og bror av den kommende utenriksministeren Alfred Lagerheim (1899–1904). I 1884 besøkte konsulatinspektør Kina.⁵⁵ Etter besøket anbefalte inspektøren utenriksministeren å omgjøre ordningen med en lønnet visekonsul til ett lønnet delt generalkonsulat med Danmark, med Lagerheim som generalkonsul. Lagerheim døde i 1886, før en slik bestemmelse rakk å bli tatt. Ikke lenge etter tiltrådte nordmannen, vitenskapsmannen og oppdagelsesreiser Carl Alfred Bock⁵⁶ som fungerende visekonsul ved generalkonsulatet, mens Haas returnerer til Shanghai og fortsatte som fungerende generalkonsul. Så lenge Haas var fungerende svensk-norsk generalkonsul var det i praksis Bock som stod for den daglige ledelsen av generalkonsulatet.⁵⁷

4.4 Konsulære oppgaver og praksis i Shanghai

Shanghai og Stockholm lå geografisk langt fra hverandre. Fra begynnelsen av 1870-årene fantes det direkte telegraflinje til Europa, men telegraf var svært kostbart og budskapet forandret seg ofte underveis på grunn av mange mellomstasjoner.⁵⁸ Dermed gikk så og si all kommunikasjon mellom konsulen i Shanghai og Sverige-Norge per post og tok i gjennomsnitt to måneder fra den ble sendt fra Shanghai til den nådde Stockholm.⁵⁹ Den lange kommunikasjonstiden gav, som nevnt tidligere i kapitlet, konsulene stor grad av selvstendighet – men likevel innen fastsatte rammer.

⁵⁵ En Ehrenborg.

⁵⁶ 1849–1939. Hadde før sin naturvitenskapelige karriere vært ansatt hos den svensk-norske konsulen i Grimsby i England. Mest kjent for sine naturvitenskapelige og etnografiske forskningsekspedisjoner i Øst-Asia, særlig til Sumatra, Borneo og Siams indre. Publiserte zoologiske og etnografiske avhandlinger samt to store reiseverker. *Reis in Oost- en Zuid- Borneo* I-II (med atlas). 1881–87. Haag. (også norsk, svensk, fransk, engelsk og tysk utgave) og *Temples and Elephants*. London, 1885 (også norsk og tysk utgave). Fra Kina sendte han hjem en stor botanisk samling til universitetet. Se Skattum 1925.

⁵⁷ Mende 1971:121.

⁵⁸ Innstilling, konsulatkomiteen av 1875:130.

⁵⁹ Gjennomsnittet er regnet ut fra de årlige konsulatberetningene sendt i perioden 1865–90 til kommerskollegiet som noterte på datoen den kom inn. Innenfor denne perioden var konsulatberetningens korteste reisetid fra Shanghai til Stockholm i 1887: 42 dager, og den lengste i 1882: 124 dager. Variabelt, men i gjennomsnitt 62 dager. RAS.

De svensk-norske konsulene i Kina hadde to formelle dokument som regulerte deres embetsutøvelse, det ene var traktaten mellom Sverige-Norge og Kina fra 1847 – som beskrev forholdsvis detaljert den svensk-norske konsulens plikter i de kinesiske traktathavnene – og den generelle konsulinstruksen. Konsulinstruksen var ett reglement, en lov som dikterte konsulenes rettigheter og plikter. Instruksene inneholdt bestemmelser om alt fra ledelsen av konsulatvesenet, konsulers utnevning, tiltredelse, fravær og avskjed til lønnsforhold og embetsutøvelse. Den første konsulinstruksen for det svenske konsulatvesenet ble utstedt i 1793. Denne ble fornyet i 1830, i 1858 og i 1886.⁶⁰ Instruksene ble gradvis mer omfattende og detaljerte etter hvert som konsulatvesenet utviklet sin organisasjon, dermed var instruksene av 1886 mer omfattende og detaljerte enn den fra 1830 – selv om grunnprinsippene i all hovedsak var de samme. Konsulinstruksen gav konsulutøvelsen en viss grad av forutsigbarhet og var også et verktøy for de konsulære tjenestemennene som ikke fikk noen opplæring i konsulvirket ved utnevning.⁶¹

Skip og sjømenn

Det er enhver Consulembedsmands Pligt at virke med Nidkjærhed og Redelighed til Fremme af de forenede Rigers Tarv overhoved og specielt af deres Handel og Søfart, samt at antage sig de forenede Rigers Undersaatter i Anliggender, hvori disse maatte tiltrænge deres Bistand eller Raad i Egenskab af Consuler.⁶²

Paragrafen ovenfor fra konsulinstruksen av 1858 fastslår konsulenes virksomhetsområde, som mildt sagt var ganske vidt. Konsulene skulle jobbe for Sverige-Norges interesser generelt, den norske og svenske handelen og sjøfarten spesielt. I tillegg skulle konsulene gi råd og assistanse til alle svensker og nordmenn som trengte det.⁶³ Slik innskrenket konsulens ansvarsområde seg ikke bare til handelen og sjøfarten, men hadde langt mer omfattende oppgaver. Konsulatet kan dermed sees som en liten ministat i utlandet. Likevel ble det påpekt,

⁶⁰ I tillegg kom det kontinuerlig til nye mindre justeringer og endringer. Konsulinstruksene ble trykket jevnlig på flere språk og distribuert til de svensk-norske konsulene verden over. De nye bestemmelsene som kom til mellom revideringene ble lagt til i fotnoter og tillegg, slik at ordlyden på instruksene holdt seg permanent. Hvert konsulat – enten det var et vise- eller generalkonsulat – var påbudt å ha et eksemplar av instruksene liggende. *New regulations for His Majestys consular service 1858:§65.*

⁶¹ Enkelte andre land hadde forberedende studier konsulene måtte gjennom før de ble utnevnt. For eksempel ble det lovfestet i Tyskland i 1873 at konsulere måtte ha bestått kurs om konsulutøvelse med mindre de var utdannet jurister. Lanning og Couling 1921:362.

⁶² Hambro 1859:55; *New regulations for His Majestys consular service 1858:§29.*

⁶³ Allerede den første svenske konsulinstruksen vedtatt i 1797 inneholdt prinsippet å yte samtlige landsmenn veiledning og bistand, i motsetning til den danske, hvor konsulinstruksen av 1749 (og også de følgende) gav konsulene i oppgave å kun bistå sine handlende og sjøfarende landsmenn og ene og utelukkende ha handelen og sjøfartens interesser for øye. Hambro 1859:55 f.

og det lå i sakens natur at konsulens offisielle stilling i forhold til de handlende og sjøfarende svensker og nordmenn var den mest omfattende.

Skal en dømme ut i fra traktaten og konsulinstruksen var det anløp av svenske og norske skip, og svenske, norske eller utenlandske sjømenn hyret på disse som tok opp mesteparten av konsulenes tid. Når et svensk- eller norskeid skip kom til havnen for å handle, var kapteinen pliktet til å oppsøke konsulatet innen 48 timer etter ankomst. Konsulen krevde så konsulatavgift, overtok skipets papirer og rapporterte videre til tolloppsynsmannen i havnen om skipets navn, drettighet, mannskapslistene og last. Tolloffiserer inspiserte deretter lasten og fastsatte importtollen. Så snart den var betalt kunne lasten losses. Samme prosedyren fulgtes når skipet skulle innlades med ny last, hvor tolloffiserene etter lasting inspiserte lasten og fastsatte eksporttollen. Når tollene og konsulatavgiften var bekreftet betalt ble det utstedt en klareringseddell, og kapteinen hentet skipspapirene på konsulatet før fartøyet forlot havnen.⁶⁴

Foruten slike rutiner ved anløp og avreise i havnen av svenske og norske skip var det konsulens ansvar å ta seg av alle former for uregelmessigheter ved skipet eller lasten, mannskapet eller befalet. Om kapteinen ikke var fornøyd med tollsatsen, ble saken tatt til konsulen, og konsulen måtte ordne det med tollvesenet. Alt fra av- og påmønstring av mannskap til mytteri eller andre konflikter eller klager ombord var det konsulen som tok seg av. Konsulen skulle avgjøre eventuelle tvister, ta opp forklaringer og utføre forhør om nødvendig. Ved forlis eller ulykker skulle konsulen ta ansvar for last, skip og mannskap. Konsulen hadde makt til å avsette en uskikket kaptein og gi befalet til styrmannen, eller en annen pålitelig person. Med andre ord stod konsulen til tjeneste for alle svenske og norske skips befal og mannskap (uansett nasjonalitet) når det gjaldt det meste, også å ta seg av deres velferd.⁶⁵ Alt i alt var arbeidet konsulen hadde med skipsfarten en betydelig del av embetsutøvelsen. Likevel, i hele perioden dette kapittelet tar for seg var anløpet av svenske og norske skip i Shanghai svært begrenset.

⁶⁴ *Handels- og Sjøfarts-tractat med Kina 1847:§VI,IX,X,XI,XIII; Förordning angående konsulatväsendet 1886:§78.*

⁶⁵ *Förordning angående konsulatväsendet 1886:§78–92; New regulations for His Majestys consular service 1858:§42–62.*

Selv om det kom få svenske og norske skip til Shanghai i perioden fra 1863–1890 var det derimot et betydelig antall svenske og norske sjømenn som oppsøkte konsulatet. Svenske eller norske sjømenn som uforskyldt mønstret av fra svenske, norske eller utenlandske fartøy og deretter havnet i nød, hadde ifølge konsulinstruksen rett på nødvendig hjelp av konsulen. Konsulinstruksen er derimot en normativ kilde og sier ingenting sikkert om hvordan konsulene faktisk utøvet sitt embetet. Det gjør derimot konsulatets arkiv. Det meste av materialet i dette arkivet er fra tiden etter 1875. Protokollen og korrespondansen etter 1875 viser at konsulat ikke bare hjalp svenske og norske sjømenn som uforskyldt var kommet i nød. Stort sett alle svenske og norske sjømenn i nød fikk assistanse av konsulatet enten de var desertører eller uheldige. Konsulatet garanterte for mat og losji for blakke sjømenn mens de søkte hyre, og sendte dem ofte videre til andre havner på konsulatets regning om det var få hyrer å skaffe i Shanghai. Også utenlandske sjømenn utsatt for sykdom, skipsbrudd eller som av andre uforskyldte årsaker havnet i nød mens de var i tjeneste på et svensk eller norsk skip fikk finansiert sine basisbehov av det svensk-norske konsulatet, så fram de ikke kunne få det av sitt eget lands konsul.⁶⁶ Konsulen organiserte og finansierte også hjemreise for alvorlig syke sjømenn og kapteiner og deres eiendeler.

Velferd og jurisdiksjon

Når det gjaldt landsmenn som ikke var sjømenn instruerte instruksene følgende:

Har svensk eller norsk undersåte, som icke är sjöman, råkat i nödstäld belägenhet, bör konsul eller visekonsul endast då tvingande omständigheter äro för handen lemna honom nödortfigt understöd till afhjelpande af de mest trängande behofven.⁶⁷

Det var dermed vanlig at konsulatet hjalp trengende landsmenn i Kina uavhengig av om de var knyttet til skipsfart eller handel. Det gjaldt alt fra mindre lån, bosted eller medisinsk hjelp, til å ta seg av begravelse og salg av eiendeler dersom vedkommende omkom i Shanghai.⁶⁸

⁶⁶ *Förordning angående konsulatväsendet 1886*:§93–95; *New regulations for His Majestys consular service 1858*:§57–59.

⁶⁷ *Förordning angående konsulatväsendet 1886*:§97.

⁶⁸ For eksempel, da bergenseren Johan Wilhelm Normann Munthe først kom til Kina stod han bokstavelig talt på bar bakke, og visekonsulen betalte for Munthes kost og losji på lovnad om at Munthes onkel i Norge ville refundere beløpet. Munthes onkel nektet imidlertid å betale nevøens utgifter, så da Munthe fikk seg arbeid måtte han selv betale tilbake beløpet i avdrag i tillegg til mulkt. Protokoll 25.07.1887, Shanghai; Protokoll 03.01.1888, Shanghai. RAS. KA–SH. A1. Munthe ble senere general i den kinesiske armé og kinesisk kunstsamler.

Konsulen hadde de samme fullmaktene som *notarius publicus* hjemme i Sverige-Norge,⁶⁹ og konsulatets protokoll inneholder alt fra vigselfattester, bekreftelser på skilsmisser og registrering av testamenter, til utstedte pass og forretningskontrakter. Også domsavgjørelser er å finne i protokollen. De fleste av beskjedne art. Som eksempel kan nevnes en svensk maskinist som i august 1887 ble brakt inn til konsulatet av politiet i Shanghai “*on a charge of being drunk and assaulting in the open street*”. En kineser anklaget den innbrakte for slag mot øye og munn, noe den svenske maskinisten ikke nektet for. Den daværende visekonsulen dømte svensken til fjorten dager i det britiske konsulatets fengsel og å betale en oppreisning til kineseren.⁷⁰ Lignende domsavgjørelser går igjen i konsulatets korrespondanse og protokoll. Som nevnt i forrige kapittel inkluderte traktaten med Kina ekstraterritorialrett for svensker og nordmenn på kinesisk jord. Dermed skulle svensker og nordmenn prøves og dømmes etter egne lover og av egne konsulere. Dette var en uvanlig ordning i verdenssammenheng. Handelsagent Annerstedt pekte i sin rapport om det svensk-norske konsulatvesenet i Kina spesielt på viktigheten av at de svensk-norske konsulene utøvet den konsulære jurisdiksjonen overfor svensker og nordmenn i Kina. Å holde orden på svenske og norske løsgjengere var nødvendig da det stred mot den vestlige politikk i Kina å blande kineserne inn i vestlige anliggender, eller å tillate personer som var farlige for den offentlige sikkerhet å drive omkring. Hver stat tok vare på sine egne.⁷¹

Med tanke på ekstraterritorialrett oppga konsulinstruksen følgende:

I Turkiet eller land utom Europa anstälde konsulere, som på grund af gällande traktater hafva särskild jurisdiktion, skola i utöfningen af sådan myndighet öfver svenske och norske undersåtar ställa sig till efterrättelse de bestämmelser, som innehållas i de mellan de förenade rikena och det främmande landet bestående traktater, samt de föreskrifter, som i sådant afseende af Konungen utfärdas.⁷²

Den konsulære jurisdiksjonen var et uløselig problem for Sverige-Norge. Kongen og myndighetene både i Stockholm og Christiania var lite villige til å gi generalkonsulen i Kina domsmyndighet, verken i sivile eller strafferettslige saker. Likevel utøvde konsulen jurisdiksjon helt fra etableringen av konsulatvesenet i Kina. Utenriksdepartementet mente lovbrysterne skulle sendes til Sverige-Norge for en rettslig forfølgelse der, noe som imidlertid

⁶⁹ Förordning angående konsulatväsendet 1886:§58.

⁷⁰ Protokoll, 01.08.1887, Shanghai. RAS. KA-SH. A1. Det svensk-norske generalkonsulatet hadde ingen fengselsfasiliteter og benyttet det britiske konsulatets fengsel når det var behov for det.

⁷¹ Innstilling, konsulatkomiteen av 1875:133.

⁷² Förordning angående konsulatväsendet 1886:§51. 2.

var praktisk umulig å gjennomføre.⁷³ Etter hvert som sakene som krevde en domsavgjørelse fra konsulen ble stadig flere ble der i 1884 satt ned en svensk-norsk komite som skulle finne en løsning på problemet med den konsulære jurisdiksjonen. Denne komiteen hadde fortsatt ikke kommet til noen konklusjoner ved unionsoppløsningen.⁷⁴ I mellomtiden dømte konsulene i Shanghai svensker og nordmenn som best de kunne etter svensk eller norsk lov.⁷⁵

Rapportering

Det mest håndfaste konsulene i Shanghai gjorde for å fremme svensk-norske økonomiske interesser innenfor sitt distrikt, var samlingen av informasjon om markedsforhold og Sverige-Norges handel og sjøfart på distriktet. Dette ble formidlet i en årlig beretning i to eksemplarer, en til det norske indredepartementet og en til utenriksministeren i Stockholm.⁷⁶ Konsulene var i følge konsulinstruksen pliktig til å rapportere om alle forhold som kunne ha vesentlig betydning for svensk og norsk handel og sjøfart i distriktet, men også Sverige-Norge i allmennhet, og også sine iakttagelser og erfaring rundt disse forholdene.⁷⁷ De årlige konsulatberetningene fra Shanghai var fra midten av 1870-årene, da det ble ansatt en lønnet visekonsul, grundige og detaljerte. De lengste var på over 70 sider og inneholdt bred informasjon om forholdene i Kina fra et vestlig perspektiv. Beretningene fra Shanghai ble sammen med konsulatberetninger fra andre konsulatdistrikt trykket av det norske indredepartementet i en noe redigert utgave påfølgende år. Kommerskollegiet distribuerte også konsulatberetninger til de svenske handels- og rederkretsene.

I 1888 rapporterte visekonsul Bock:

Det (...) der kan give de forenede Riger et Opsving herude, er Skibsfarten, ved at danne et stort Dampskibsselskab eller Selskaber med passende Baade for Kystfarten; det er en Trade som har Fremtiden i sin Favn. (...) Dampskibene fortrænger mere og mere Seilfartøier; der var en lang Tid man profiterte af gode Fragter med Seilskibe, hvorfor ikke nu forplante denne Erfaring paa Damp? Det er jo velkjendt, saa det er aldeles overflødig

⁷³ Filseth og Seeberg 2000:46f.

⁷⁴ Mende 1971:119.

⁷⁵ De fleste andre land med konsulær tilstedeværelse i Shanghai hadde utstyrt sine konsulere på stedet med domsmyndighet da det ble ansett som nødvendig og et krav fra kinesiske myndigheter.

⁷⁶ Så snart utenriksministeren hadde gjort seg kjent med innholdet, ble beretningen sendt videre til det svenske kommerskollegiet. *Förordning, angående konsulatväsendet, 1886: §70, §73.*

⁷⁷ *Förordning, angående konsulatväsendet, 1886: §69.*

atter at betone det, at vore Søfolk, Nordmændene og Svenskerne, ikke overtræffes af nogen Nation i verden, og vore Kapteiner og Styrmand, det være sagt til deres Heder, er meget affholdte af Kineserne.⁷⁸

Og i 1890:

Det er at ønske og haabe, naar Sverige og Norge har Raad til at sende ud saamange Missionærer til Kina, at de også vil finde Anledning til at tjene Penge herude, ved Dannelsen af flere Dampskibs-selskaper til Kystfart paa Kina – det er og bliver Fremtidslandet for en lønnende Skibsfart og Handel.⁷⁹

Slike oppfordringer gikk igjen i de årlige konsulatberetningene, mange år forut for den norske skipsfartens suksess i Kina. Oppfordringene gjaldt ikke bare sjøfart, men alt fra appell til svenske fyrstikkfabrikanter om at de burde etablere fyrstikkfabrikker i Kina, til norske tobakksfabrikanter om å gjøre et forsøk med kinesisk tobakk, eller etablering av svenske og norske handelshus i Kina.⁸⁰ I beretningene er det også beskrevet i detalj både frakter, kurser og priser, hvordan de norske og svenske varene kunne forbedres og tilpasses det kinesiske markedet. Slik ble årsberetningene aktivt brukt av konsulene for å fremme norsk handel og skipsfart i Kina. Selv om alle konsulatberetningene fra alle de svensk-norske konsulatene verden over ble trykket hvert år både i Norge og Sverige, er det likevel vanskelig å vite hvorvidt næringslivet tok i bruk opplysningene.

Visekonsul Bock var ikke den eneste konsulen i Shanghai som aktivt gikk inn for å fremme svenske og norske næringslivsinteresser i Kina. Ved det første skandinaviske sjøfartsmøtet i Göteborg i mai 1883 var blant andre visekonsul Christiernsson fra Shanghai tilstede og pekte på Kina som et sentrum i den pågående internasjonale handels- og sjøfartsekspansjonen.⁸¹

Konsulenes nettverk

Konsulene tok også i bruk andre kanaler enn allmenn informasjonsformidling og offentlig anmodning for å stable på bena svensk-norsk engasjement i Kina. I tiårene før 1890 ble det gradvis vanligere at generalkonsulatet i Shanghai mottok henvendelser fra privatpersoner i Norge og Sverige. Nordmenn og svensker skrev til konsulen med forespørsler om alt fra

⁷⁸ KB: Publisert. 1887:461/ RAO. C. Bock t. ID. 25.06.1888, Shanghai. s. 30.

⁷⁹ KB: Publisert. 1889:549.

⁸⁰ KB: Publisert. 1890:547–555.

⁸¹ Samme visekonsul publiserte året etter ut fordraget holdt på møtet, *Om Skandinavians handels- och sjöfartsintressen i Kina och angränsande länder*, med diskusjon. Christiernsson 1884. Se Nyberg 2001:188, fotnote 23.

detaljerte opplysninger om det kinesiske markedet og klimaet, til spørsmål om arbeidsmuligheter og oppsporing av sjømenn – enten savnede forloveder eller villfarne sønner.

Et eksempel er forhandlerne *Reimers & søn* fra Bergen som skrev til Kammerherre Lagerheim i 1886 – som da var fungerende konsul i Shanghai – om konsulen kunne gjøre innkjøp av kinesiske og japanske gjenstander, ‘*Manillacigarer og Bankokcigaretter*’ til deres lager i Bergen: ”*Ærede Herre! Vi har av Christiania Morgenblad erfaret Deres nidkjære Bestrebelse for vart Land, og tillade os derfor at henvende os til Dem i efterstaaende Anledning*”⁸² Visekonsul Lagerheim hadde øyensynlig gjort seg bemerket i den norske offentligheten, og med sin adlestittel og nære relasjoner til diplomatiet var han tillitsvekkende nok til å kontaktes personlig. Henvendelsen var ikke rettet til konsulen, men til Lagerheim personlig. Mest sannsynlig fikk *Reimers & Søn* aldri svar, da Lagerheim døde innen brevet kom fram.

Også visekonsul Bock, en kjøpmannssønn fra Kristiansand – som lå et godt stykke nedenfor Lagerheim på den sosiale og økonomiske rangstigen – mottok etter hvert mange henvendelser. Visekonsulens korrespondanse avslører Bocks nettverk av kontakter og bekjenskaper benyttet til å hjelpe både bekjente og ukjente som henvendte seg til visekonsulen, enten det gjaldt arbeid eller kommersielle tips.

En av Bocks bekjente – Matthews Fidler bosatt i Göteborg – benyttet seg i 1887 av bekjenskapet til konsulen for å sjekke ut mulighetene smøret han produserte hadde i Kina. “*My Dear Sir, For the Butter you kindly sent me through Mrs. Bock – I beg to offer you my best thanks*”⁸³ skrev Bock til Fidler. Brevet inneholder videre grundige tips om hvordan smøret kunne tilpasses det kinesiske markedet, og forslag til en agent. Bock viderefremidlet smøret til sin sekretær – svensken E. G. Schiller⁸⁴

⁸² Reimers & Søn t. Kammerherre Lagerheim. 16.05.1886. RAO. US-GS. Vol. L0041.

⁸³ C. Bock t. M. Fiddler, 06.04.1888. Shanghai. RAS. KA-SH. B1.

⁸⁴ Schiller på den tiden hadde dannet firma i Shanghai som drev frakt og fortolling av varer, samt kjøp og salg av kull *Schiller & Olsen* het firmaet, drevet sammen med nordmannen Anders Olsen, se Seeberg og Filseth 2000:57.

– “.. whom I consider the best medium to introduce any such article, he is the right man to push it (...) as he is not a paid government Official, he is allowed to do some Agency business outside his official work (...) I recommend you to appoint Mr. Schiller your sole Agent for China – and send him a consignment out as a Trial.⁸⁵

Selv om Bock som lønnet konsul ikke var tillatt å drive egne foretak, drev han forretningsformidling. Og slik som i denne saken var det ikke uvanlig at han satte interesserte i forbindelse med agenter. Dette oppfordrer også Bock til i konsulatberetningen for året 1887:

Hvis nogen af dHrr. Exportører ønsker at faa Marked for deres Varer i Kina, anmodes de om at innsende mindre Prøvesendinger franco til Generalkonsulatet, som da vil indlede Forbindelsen efter bedste Skjøn med en eller flere Kjøbmænd som Varen passer for, til videre Forhandling.⁸⁶

Et annet godt eksempel på Bocks entusiasme over å gjøre en innsats for Sverige-Norge er beskrevet av Axel Norberg i detalj i artikkelen *The China Steam Navigation Company of Sweden – ett svenskt projekt vid slutet av 1880-talet*. Bock var en av hovedinitiativtakerne bak et tidlig svensk forsøk på å etablere seg i Kina gjennom et rederi for kystfart, sammen med den svenske kapteinen Frans August Brissander. I følge Norberg gjorde Bock som Sverige-Norges visekonsul i Shanghai en stor innsats når det gjaldt å utvikle forbindelsene mellom de to nordiske landene og Kina, og at visekonsulen for dette vant mange svenskernes anerkjennelse. I *Svenska dagbladet* i januar 1888 ble Bock berømmet for sin energi og sine forsøk på å få avsetning i Kina for svenske industriprodukter.⁸⁷

Bock hjalp kjente og ukjente landsmenn med arbeid i Kina innenfor de kinesiske organene, som armeen, tollvesenet eller jernbaneanverket. Visekonsulen benyttet også sitt nettverk av internasjonale bekjentskaper i Kina til å utføre personlige tjenester for ansatte innenfor utenriksdepartementet i Stockholm. Generalkonsulen viste seg å være et godt kort på hånden for den som ønsket seg til Kina, da Bock visste å manøvrere i det internasjonale miljøet.⁸⁸

⁸⁵ C. Bock t. M. Fiddler, 06.04.1888. Shanghai. RAS. KA-SH. B1.

⁸⁶ KB: Publisert. 1887:461/ RAO. C. Bock t. ID. 25.06.1888, Shanghai. s. 30 f.

⁸⁷ Norberg 1998:39, 49.

⁸⁸ Se for eksempel C. Bock t. Greve Taube. 27.07.1897. Shanghai. RAS. K/UD-HA. Skrivelser från konsulter.

Dette kapitlet har tatt for seg det svensk-norske generalkonsulatets etablering i Shanghai i perioden 1863–1890. Ved inngangen til perioden bestod den svensk-norske konsulære representasjonen i Kina av det amerikanske handelshuset *Russell & Cos* infrastruktur. Konsulene på dette tidspunktet hadde ingen kunnskap eller lojalitetsbånd til Sverige-Norge og representerte dermed landene på en lite tilfredstillende måte. Imidlertid var disse konsulene gode kontakter med mye kunnskap om markedene i Kina. Hvorvidt disse innehadde embetet for å arbeide for svensk-norske interesser i Kina eller for å gagne egen forretningsvirksomhet er et interessant, men foreløpig ubesvart spørsmål.

Konsulatet ble i løpet av perioden styrket med en utsendt yrkesvisekonsul. Dette gav konsulatet identitet og integritet som ett svensk-norsk kontor og fikk positive konsekvenser for kvaliteten på konsulenes tjenester. Konsulatets organisering fikk mye oppmerksomhet i Sverige-Norge i perioden. En diskusjon rundt hvilken funksjon konsulatet skulle og kunne spille i relasjonene med Kina, var i realiteten en drakamp mellom kostnadshensyn og næringslivets behov for assistanse. Konsulatet var prisgitt bevilgninger fra de svensk-norske myndighetene, men avstanden til Sverige og Norge gjorde konsulene til selvstendige aktører. Konsulpraksisen i Shanghai var dermed – i tillegg til å være avhengig av politiske avgjørelser – påvirket av konsulens person og initiativ. Konsulen som aktør var viktig for konsulatets utvikling.

Konsulene hadde et langt større ansvarsområde enn å ivareta Sverige-Norges økonomiske interesser i Kina. Med konsulatets allsidige, fleksible og nærmest universelle praksis overfor svensker og nordmenn kan konsulatet sees som en svensk-norsk ministat i Kina. Ekstraterritorialretten som i utgangspunktet var ment som ett gode for de vestlige i Kina var mer ett uløselig problem for de svensk-norske myndighetene, og det var gjennom hele perioden usikkerhet rundt den konsulære jurisdiksjonen – den ble likevel utøvd. Den svensk-norske konsulære representasjonen var fortsatt avhengig av andre lands velvilje for å kommunisere med Peking. Ved inngangen til neste periode hang generalkonsulatet i Kina litt i løse luften. Både med tanke på forholdet til Kina, men også organiseringen av det. De svensk-norske kommersielle interessene var fortsatt svært begrenset til tross for visekonsulenes innsats til fremme for sjøfart og handel på Kina.

Kapittel 5. Konsolidering og todeling 1891–1905

5.1 Innledning

Som det har gått fram av de to foregående kapitlene var generalkonsulatets virke fram til 1890 hovedsaklig påvirket av to faktorer, konsulenes personlige initiativ og styrelsen ovenfra – fra svenske og norske myndigheter. Det som preget perioden fra 1891–1905 i konsulatets utvikling var en endring i konsulatets arbeidsmiljø – en tredje faktor som påvirket konsulatets utvikling. Gjennom en økende mengde norske skip som kom til havn i Shanghai etter 1890 og en økende mengde svensker og nordmenn i Kina, fikk generalkonsulatet en økt arbeidsbyrde.

Kapittelet vil først gå igjennom det økte svenske og norske initiativet i Kina i 1890-årene, for deretter å se på hvordan generalkonsulatet svarte til disse endringene. Perioden for kapitlet avsluttes i 1905, med unionsoppløsningen og opphevelsen av konsulatfelleskapet mellom Sverige og Norge.

5.2 Nye forutsetninger

Som beskrevet i forrige kapittel påla konsulinstruksen av 1886 og traktaten fra 1847 de svensk-norske konsulene i de kinesiske havnene omfattende rutiner ved anløp og avgang av svenske og norske skip, samt etablerte plikter overfor svensker og nordmenn som oppholdt seg i Kina. Den svensk-norske aktiviteten innenfor konsulatets distrikt var dermed avgjørende for karakteren og dimensjonen konsulatets virksomhet antok, det være seg antallet svensker og nordmenn bosatt innenfor konsuldistriktet, eller hvor mange svenske og norske skip som la til havn i området. Slik sett var generalkonsulatet i Shanghais utvikling forutsatt, i det minste påvirket, av svensker og nordmenns interesse for og aktivitet i Kina – kommersiell eller ikke-kommersiell. For konsulatet i Shanghai endret disse forutsetningene seg drastisk i løpet av 1890-årene. De mest markante endringene gjaldt antallet svenske og norske misjonærer som dro til Kina, og mest, den formidable økningen av antall norske skip i kinesiske havner. Et nærmere blikk på den svensk-norske aktiviteten i Kina i perioden 1890-1905 er sentralt for å kunne forstå generalkonsulatets utvikling i perioden.

Misjonærer og ‘andre’

Innen 1890 hadde det etablert seg en liten gruppe fastboende svensker og nordmenn i Kina, bestående av sjømenn, ingeniører, forretningsmenn, vitenskapsmenn, eventyrere, misjonærer, militære og diverse tjenestemenn.¹ Av den sistnevnte kategorien, tjenestemennene, var de fleste under *The Imperial Maritime Customs Service* som det kinesiske tollvesenet da het.² Dette tollvesenet var en nærmest altomfattende sjøfartsinstitusjon med et internasjonalt offiserkorps. Det innbefattet blant annet fyrvesen, hydrograftjeneste, losevesen, havnevesen med mer. I 1895 arbeidet det 18 svensker innenfor denne institusjonen. I 1905 var tallet steget til 38 svensker og tallet på ansatte nordmenn var i samme år 54.³

Av de svensker og nordmenn som oppholdt seg mer eller mindre permanent i Kina utgjorde disse tjenestemennene en minoritet. I konsulatberetningen for året 1898 oppgis det 463 registrerte fastboende svensker og nordmenn i generalkonsulatets nasjonalitetsmatrikkel, mens antallet året etter hadde steget til 511.⁴ For begge år var litt over halvparten av de registrerte ført som misjonærer, resten var merket omtrent halvt om halvt som ‘barn’ og ‘andre’. Hvorvidt barna tilhørte misjonærene eller de ‘andre’ oppgis ikke. Med det forbeholdet kan det sies at de svenske og norske innbyggerne i Kina bestod i årene 1898/99 av en plass mellom 55 og 75% misjonærer.⁵ I hvor stor grad dette antallet, på rundt regnet fem hundre svensker og nordmenn bosatt i Kina rett før århundreskiftet, var større enn ti år tidligere (i 1890) er uvisst, det har ikke vært mulig å oppspore tall fra rundt 1890. Den svenske historikeren Kenneth Nyberg skriver imidlertid i sin doktorgradsavhandling *Bilder av Mittens rike. Kontinuitet och förändring i svenska resenärers Kinaskildringar 1749-1912* fra 2001, at det fant sted en økning i antallet svensker og nordmenn som oppholdt seg i Kina i

¹ Nyberg 2001:7, 98f., 177f.; Seeberg og Filseth 2000:17. Ingen konkrete tall oppgitt.

² Senere *Chinese maritime customs*.

³ Nyberg 2001:188; Arne 1952:215–23. Ifølge en grov folkeopptelling gjort av den internasjonale befolkningen i Shanghai var det i 1865 bosatt 22 nordmenn og 50 svensker i Shanghai. Til sammenligning bodde det 4015 briter, 471 amerikanere, 282 tyskere – som de tre største tilstedeværende nasjonalitetene. Mindre – som Danmark – hadde 20 boende landsmenn i havnen. Alle tall hentet fra Dennys 1867:391. Seeberg og Filseth skriver imidlertid at når det gjaldt nordmenn var det bare snakk om tre til fire nordmenn bosatt jevnt over i Shanghai frem til 1880. Seeberg og Filseth 2000:17. Mangler kilder på dette.

⁴ KB: Publisert, 1898:814; RAO. 1898. F. Hagberg t. ID. 14.07.1899. Shanghai. s. 3.; RAO. 1899. F. Hagberg t. ID. 30.09.1900. Shanghai. s. 3.

⁵ Det var tre ganger så mange svensker som nordmenn registrert disse årene. Av svenskene utgjorde 80% misjonærer og barn (altså 20% ‘andre’), og av nordmennene var omtrent halvparten misjonærer og barn (og dermed 50% ‘andre’).

perioden fra 1890 til 1905, og at denne økningen i stor grad skyldtes at de svenske og norske misjonsforetakene i området ble organisert i større skala.⁶

Fra misjonering på kinesiske jord ble tillatt med Tientsin-traktaten i 1860 hadde Kina innen 1890 – med sine rundt 400 millioner mennesker – blitt en betydelig misjonsmark internasjonalt.⁷ De første misjonærene fra Sverige og Norge kom til Kina i løpet av 1880-årene og var tilknyttet flere forskjellige, oftest utenlandske organisasjoner. De fleste var engasjert gjennom den store internasjonale, interkonfesjonelle protestantiske organisasjonen *China Inland Mission*.⁸ Men fra 1890 ble det dannet flere egne svenske og norske misjonsselskap myntet spesielt på Kina, og dermed økte antallet svenske og norske misjonærer i Kina betydelig.⁹ I 1892 skriver konsulen derimot:

Her er over 120 svenske og norske Missionærer af begge Kjøen i Kina, største Parten Svensker, hvoraf de fleste heldigvis bliver underholdt af Foreninger i Amerika; saaledes har «International Missionary Alliance» i New-York, alene i aar sendt ut 45 svenske Missionærer. (...) Alle disse er Tjenestefolk uden nogen theologisk Dannelse, enkelte synger og spiller lidt paa Gitar, som ikke Kineserne sætter ringeste Pris paa.¹⁰

Årsaken til denne masseutsendelsen på 45 ‘udannede’ svenske misjonærer i samme år var ifølge konsulen forårsaket av *International Missionary Alliance* mål om å sende ut misjonærer ‘en masse’ til Kina. Foreningen fikk tak i langt billigere ‘materiale’ i Sverige enn i USA.¹¹ Dette kan tyde på at det er først et godt stykke ut i 1890-årene at svenske misjonsorganisasjoner dominerer utsendelsen av svenske misjonærer til Kina.

Misjonærene fra Sverige og Norge var brukere av generalkonsulatet i Shanghai, og er å finne igjen i arkivene etter konsulatet. Misjonærene oppholdt seg som regel i innlandet, og ikke i traktathavnene. De var avhengige av generalkonsulen for å få utstedt innlandspass, et bevis for at de tilhørte en av traktatlandene og dermed hadde adgang til innlandet og tillatelse til å forkynne. Misjonærene fikk skrevet inn kontrakter og vigselsattester i protokollen, de registrerte sine og misjonsstasjonens eiendeler og deres verdi samme sted, og fikk også

⁶ Nyberg 2001:193.

⁷ Kinas befolkning 410 millioner i 1850 i følge Fenby 2008:6. Ca. en tredjedel av datidens totale verdens befolkning.

⁸ Jørgensen 1992:101.

⁹ Ibid. Hovedsaklig *Svenska Missionen i Kina* dannet 1887 og *Det norske Lutherske Kinamissionsforbund* dannet i 1891.

¹⁰ KB: Publisert. 1892:619.

¹¹ Ibid.

assistanse av generalkonsulen i erstatningsspørsmål overfor kinesiske myndigheter.¹² Det var ikke ufarlig å drive misjon i Kina. Motviljen i den kinesiske befolkningen mot vestlige og deres framferd gikk ikke sjelden ut over misjonærene og misjonsstasjonene, og voldelige utløp var ikke uvanlig. Det hele kulminerte under Bokseropprøret,¹³ da blant annet 50 svenske misjonærer ble drept.¹⁴ Den viktigste funksjonen generalkonsulen utøvde overfor misjonærene ser ut til å gjelde beskyttelse gjennom å holde misjonærene oppdatert. I jubileumsboken for det norske lutherske kinamisjonsforbund 50 års jubileum beskrives det hvordan misjonærene på en av foreningens misjonsstasjoner mottok nyheter om boksernes voldelige framferd mot misjonærer og kristne kinesere i juni 1900. Misjonærene besluttet å sende telegram til den daværende generalkonsulen i Shanghai med spørsmål om hvorvidt det var trygt å forbli i innlandet. Svaret fra generalkonsulatet kom etter to dager med beskjed om at de burde være forberet på alt. Drøyt en måned senere kom det igjen beskjed fra generalkonsulen om at de var nødt til å evakuere.¹⁵ Slik spilte konsulen en bokstavelig talt livsviktig rolle for misjonærene i innlandet.

Forretninger, varer og norske skip

Det var ikke bare svenske og norske misjonsinteresser, også forretningsvirksomheten som i Kina i denne perioden. I 1894 utstedte generalkonsulen 20 transittpass til svenske og norske kjøpmenn, året etter var dette steget til 143.¹⁶ Transittpasset tillot kjøpmennene å reise i innlandet å kjøpe opp varer uten å betale toll ved de tallrike innlandsstasjonene, men i stedet betale tollene først ved ankomsten tilbake til Shanghai. Det ble mindre kostbart.¹⁷ Etter hvert som svensker og nordmenn i løpet av 1890-årene dannet flere – men fortsatt få – handelshus, rederier og firmaer i Shanghai økte salget av svenske og norske produkter noe. Noen produkter fant avsetning og nisjer i Kina, som svensk jern og fyrstikker, og enkelte norske fiskeprodukter og cellulose. Salget av svenske og norske produkter i Kina nådde imidlertid

¹² F. Hagberg t. J. Sköld 17.08.1901. Shanghai. RAS. KA-SH. B1.; F. Hagberg t. E. Amundsen 20.08.01. Shanghai. RAS. KA-SH. B1.; K.A. Fernström. 19.07.1894. Shanghai. RAS KA-SH. A1.

¹³ Beskrevet i kapittel 2.

¹⁴ <http://www.eom.nu/om-eom/historik.aspx> lest 02.11.2009. Evangeliska Östasienmissionen.

¹⁵ Handeland, Tiltmes og Vik 1941:387–388, 391.

¹⁶ KB: Publisert. 1894:534./RAO. 1894. C. Bock t. ID 29.05.1895. Shanghai. s. 2.

¹⁷ KB: 1895:580.

aldri betydelige høyder innenfor det svensk-norske konsulatets virke, selv om svensk forretningsvirksomheten etablerte seg i Kina i løpet av 1890-årene.¹⁸

North-China Herald & Daily News
EXPRESS.

L.P.O. Express | 9.00 A.M. 1.30 P.M.
Deliveries | 10.30 A.M. 4.00 P.M.

Shanghai, Saturday, 24th December, 1889. No. 764. Despatched 9.00 A.M.

FRESH ARRIVALS.

PILSENER BEER,
Ringnes & Co., Christiania.

Guaranteed pure quality.
7 Gold Medals, Diplome d'Honneur.
\$5 per Case of 3 doz. Quarts.

EDUARD SCHELLHASS & Co.,
Sole Agents for China.

Kilde: KB. RAO. 1889. C. Bock t. ID 31.05.1890. Shanghai. Lagt ved.

Øl var et godt eksempel på en svensk og norsk vare som ble forsøkt importert til Kina, men som ikke slo an. 'Expressen' lagt ved konsulatberetningen for 1889 reklamerer for Ringnes pilsner. 'Expresser' var flyveblader om produkter som agentene sendte ut daglig.¹⁹ "Øl er og bliver en Modesag hva Sort der drikkes, hvem som forstaar at gjøre bedst Reklame kan ogsaa regne paa størst Afsætning."²⁰ Ølet solgte imidlertid ikke særlig – det var for sterkt og bittert, og glassflaskene var av dårlig kvalitet, noe som var viktig for kineserne som drev utstrakt handel av tomme flasker.²¹ Året etter påpekes det at svensk og norsk øl ble importert i ubetydelige kvantiteter sammenlignet med tysk og engelsk øl. Ølet fra Sverige og Norge var ikke holdbart på grunn av skiftet i klimaet og for lang tid på lager.²²

¹⁸ Norberg 1998:39.

¹⁹ En av grunnleggerne bak Ringnes, Axel Heiberg (se kapittel 4), var tidligere svensk-norsk visekonsul i Shanghai.

²⁰ KB: Publisert. 1889:552./RAO. 1889. C. Bock t. ID 31.05.1890. Shanghai. s. 15.

²¹ Ibid.

²² KB: Publisert. 1890:545/ RAO. C. Bock t. ID, Shanghai, 28.05.1891.s. 10.

Sverige og Norges skipsfart i Kina utviklet seg uavhengig av handelen mellom Kina og de to nordiske landene. De svenske og norske varene som fant veien til det kinesiske markedet, inngikk i stormaktenes direkte linjefart mellom Europa og Kina, og var som regel resultat av transithandel i en av de store europeiske byene, da den var av så beskjedent omfang. Det store eventyret for Sverige-Norge i Kina skulle bli den norske sjøfarten langs Kinakysten. Selv om Norge fra 1880 var verdens tredje største sjøfartsnasjon,²³ og farten på Kina engasjerte en betydelig mengde internasjonal skipsfartstonnasje,²⁴ var det først i 1890-årene at norske fartøyer gjorde seg gjeldende i kinesiske havner.

Det svenske Flag har fremdeles været usynligt i disse Farvande; derimod viser den norske Skibs fart en forbausende Tilvæxt, over 500 Procent mod 1890 naar iberegnes de Havne, hvor vi ingen Vicekonsulater har.²⁵

Dette skriver konsulen om sjøfarten på distriktet i 1891. Allerede da var veksten til den norske sjøfarten på Kina høy. Fra et scenario i 1890 da det bare kom litt i overkant av to svenske eller norske skip til havn i Shanghai i måneden (27 i året), som konsulen hadde ansvar for, steg det i 1906 til gjennomsnittlig ca. 1 ankomst dagen, (345 i året).²⁶ Grafen under viser antall anløp av norske og svenske skip i de kinesiske havnene hvor det var et svensk-norsk konsulat. Tallene er hentet fra konsulatberetningene for årene 1887–1906. De mangler statistikk for årene 1904 og 1905.²⁷ Mens de norske skipsanløpene kan leses på venstre akse, er verdien for svensk skipsfart å finne på høyre side.

Figur 5.1: Anløp av norske og svenske skip i Shanghais konsulatdistrikt, 1887-1907

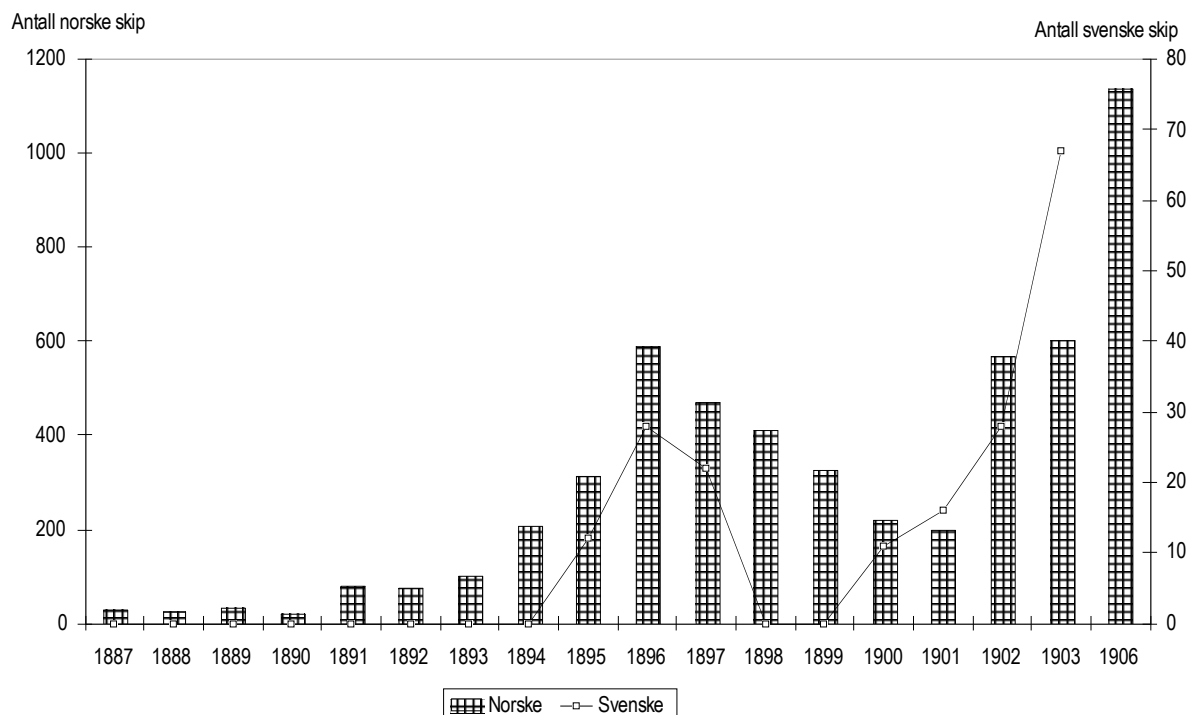
²³ Se blant annet Hodne og Grytten 2000:112.

²⁴ Mende 1971:149.

²⁵ KB: Publisert. 1891:763.

²⁶ KB: Publisert. 1890:547; 1907:257.

²⁷ Statistikken inkluderer både skip registrert med last og i ballast.

Kilder: Publisert KB, Shanghai 1887:74; 1888:370; 1889:547; 1890:542; 1891:763; 1892:613; 1893:717; 1894:533; 1895:579; 1896:675; 1897:706; 1898:813; 1900:733, 1901:849, 1902:799; 1905:6; 1907:257; RAO. 1899. F. Hagberg t. ID, 03.09.1900. Shanghai. s. 1.

Den totale svenske og norske skipsfarten på Kina var større enn grafen viser – det anløp også svenske og norske skip i kinesiske havner uten svensk-norske konsulat. For eksempel var det totalt 913 anløp i 1902, i stedet for 571 som registrert i grafen.²⁸ Hvorfor konsulene valgte å underrapportere er uvisst. Litt av økningen i 1896 skyldtes at konsulatet i Hongkong ble underlagt generalkonsulatet i Shanghais distrikt. Grafen gir ikke et rett bilde av den norske sjøfarten på Kina, men den gir et bilde på hvor mange flere skip de svensk-norske konsulene måtte ta seg av. Grafen illustrerer likevel tydelig den enorme økningen i den norske sjøfarten på Kina i løpet av perioden. Fra å være et nærmest ubetydelig distrikt for norsk sjøfart i 1890, ble Kina et av de viktigste virkefeltene for den norske skipsfarten innen 1905.²⁹

At økningen kom først i 1890-årene skyldtes flere ting. Blant annet slet norsk skipsfart med overgangen fra seil til damp – noe som bidro til at norske redere brukte lengre tid på å komme

²⁸ KB Publisert 1903:800. Se også Brautaset/Tenold *Lost in calculation? Norwegian merchant shipping in Asia, 1870–1914*. Forthcoming, International journal of Maritime History.

²⁹ Mende 1972:18.

seg inn i fraktmarkedet i Øst-Asia hvor dampskipfarten var tidligere utviklet enn i mange andre farvann.³⁰ Andre land dannet monopol på farten mellom det europeiske kontinentet og Asia gjennom opprettelsen av såkalte skipsfartskonferanser, mens norske skipsfartseiere valgte i stedet å spesialisere seg på fraktfart i Asia, der havner i Kina stod sentralt. I motsetning til tidligere kom gjennombruddet med spesialbygde dampskip for østlige farvann. Dette var et kapitalintensivt segment i skipsfartsnæringen, noe som også reflekteres i aktørenes geografiske tilknytning, land ble byttet ut med by og nye ledende redermiljø.³¹

Den norske skipsfarten nøt også godt av høykonjunktorene under krigen mellom Kina og Japan fra 1894 til 1895, og enda mer under den japansk-russiske krig fra 1904 til 1905. Begge sees som topper i grafen ovenfor. I de to krigene overtok norske båter for japanske, i den første på grunn av kinesisk boikott mot Japan, og i den andre fordi japanske skip var opptatt med militærtransporter.³² Nils Ytreberg, i sitt bidrag til *Den norske sjøfarts historie* legger vekt på hvordan ekspansjonen av den norske handelsflåten i de asiatiske farvannene var knyttet til disse politiske hendelser.³³

5.3 Konsulatet endrer karakter

Økningen av svensker og nordmenn i Kina beskrevet ovenfor, og særlig det voksende antallet norske skip som la til havn i Shanghai, endret generalkonsulatets arbeidsbetingelser i retning en større arbeidsbyrde. Utviklingen av konsulatet i 1890-årene må sees i sammenheng med disse nye utfordringene.

Styrking av konsulatets stab

I 1890 var det nordmannen Carl Bock som innehadde den lønnede visekonsulstillingen ved generalkonsulatet i Shanghai. Østerrike-Ungarns konsul på stedet – Joseph Haas – hadde siden 1886 vært utnevnt fungerende svensk-norsk generalkonsul. I utgangspunktet var

³⁰ Mende 1972:17.

³¹ I motsetning til mange av de andre vestlige aktørene var ekspansjonen av norsk shipping i Asia uten subsidier fra den svenske og norske stat.

³² Mende 1971:214.

³³ Ytreberg 1951:431. Mende skriver at Kina, Japan og Russlands myndigheter mot slutten av århundre brukte norske skip for å bryte den sterke stillingen til de vestlige stormaktene i fraktmarkedet, da Sverige-Norge var politisk ubetydelig. Mende 1971:214.

utnevningen av Haas ment som en midlertidig løsning inntil det var funnet en egnet kandidat til generalkonsulembetet og spørsmålet om den konsulære jurisdiksjonen var løst.³⁴ Midlertidigheten vedvarte imidlertid. I denne perioden var det visekonsul Bock som i praksis stod for ledelsen av generalkonsulatet og utøvelsen av konsulpliktene.³⁵ Den fungerende generalkonsul Haas viet lite tid til Sverige-Norges interesser, og Bock mente at svenske og norske interesser led under Haas lederskap, og Haas var etter hans mening både upålitelig og upopulær i det internasjonale miljøet i Shanghai.³⁶ Også Haas var mindre tilfreds med ordningen og så helst – i likhet med visekonsulen – at generalkonsulposten ble overlatt til Bock, og samtidig oppgradert til en lønnet stilling.³⁷ Debatten om hvorvidt det skulle ansettes en yrkesgeneralkonsul i Shanghai hadde gått i mange tiår (som beskrevet i forrige kapittel). For første gang var de fleste offentlige instansene – både svenske og norske – enige om at det var nødvendig med en lønnet landsmann i stillingen. Likevel gjorde både kostnadshensyn og det uavklarte spørsmålet om den konsulære jurisdiksjonen til at det ikke ble noen umiddelbar progresjon i saken.

I 1892 dro visekonsul Bock hjem til Norge på ferie, og benyttet sjansen til å rette spørsmål til regjeringen om avklaring på forholdet med den konsulære representasjonen i Shanghai.³⁸ Stadige henvendelser fra Bock, de lite tilfredstillende omstendighetene med den fungerende generalkonsul Haas, og den økende interessen for Kina blant norske redere i 1891 tvang til slutt fram en avgjørelse fra den svensk-norske regjeringen. Løsningen ble å dele utgiften av en lønnet generalkonsulstilling med Danmark, som lenge hadde vært interessert i et konsulært samarbeid dersom Bock ble utnevnt yrkesgeneralkonsul i Shanghai.³⁹ Det ble i 1893 vedtatt å ansette Carl Bock som fungerende generalkonsul i Shanghai med en lønn på 18 000 kr.⁴⁰ En

³⁴ Alle traktatmaktene i Kina hadde ekstraterritorialrett – de dømte egne borgere i Kina etter egne lover. For Sverige-Norge var dette problematisk da deres konsulater i utgangspunktet ikke hadde rett til å dømme noen, de var ikke å regne som gyldige svenske og norske dommere, og hadde dessuten to forskjellige lovverk å forholde seg til, det svenske og det norske. Omtalt nærmere i kapittel 4.

³⁵ Mende 1971:120 f.

³⁶ Seeberg og Filseth 2000:45 f.

³⁷ Mende 1971:121.

³⁸ Mende 1971:122; Seeberg og Filseth 2000:46.

³⁹ Danmark hadde fram til da hatt honorære konsulater fra det britiske handelshuset *Jardine, Matheson & Co* i Shanghai, men var ikke fornøyd med ordningen og ønsket yrkeskonsul. Bramsen 2000:64.

⁴⁰ Bock ble først utnevnt til fungerende generalkonsul, først fast utnevnt i 1897. Dette kan ha sammenheng med hans manglende sosiale og økonomiske status, og at utnevningen av Bock dermed satt langt inne. Den forrige svensken/nordmannen som var aktuell for generalkonsulposten i Shanghai var adelig: kammerherre Oscar Edvard Alfred Ferdinand Lagerheim. Kvalifiserte svensker eller nordmenn av rett rang som var villig til å godta så billig gage var ikke å oppdrive. Ifølge SSB's priskalkulator tilsvarer dette ca. 1,107,900 2008-kroner. Hentet fra: <http://www.ssb.no/vis/kpi/kpiregn.html>

tredjedel av lønnsutgiften ble dekket av Danmark, og ved å trekke tilbake den lønnete visekonsulstillingen ved generalkonsulatet kom konsulkassen unna med kun en ekstraavgift på 6000 kr.⁴¹ Oppfatningen var at den svensk-norske virksomheten foreløpig ikke var større enn at Bock kunne praktisere den alene – uten en lønnet visekonsul. Shanghai var derimot en kostbar by, og den nyutnevnte generalkonsulen var ikke fornøyd med lønnen, og mente at det i det minste måtte 24 000 kroner til for å forsvarlig og med fortjeneste utføre konsulplichtene. Bock tiltrådte til tross for sin misnøye med lønnen sitt dobbelte embete som både svensk-norsk og dansk generalkonsul i Shanghai i september 1893.⁴²

Slik sett var ikke overgangen til lønnet generalkonsul av revolusjonerende betydning for konsulatets virksomhet. Som før var det Bock som skjøttet pliktene alene, om enn til høyere lønn og med en tittel som gjorde det lettere å manøvrere overfor kinesiske myndigheter og blant andre vestlige konsuler i Shanghai, men med en økt arbeidsbyrde da også de danske inntressene nå var lagt under hans virke.

Arbeidsmengden ved konsulatet ble fort for stor for at Bock alene kunne ta seg av den. I 1895 ble det utnevnt en kommersiell stipendiat til generalkonsulatet – en Emil Enhöring – som av helsemessige årsaker bare ble ved konsulatet ett par måneder. Det skulle vise seg vanskelig å fylle den ulønnede posten, kvalifiserte kandidater som ikke var avhengig av lønn var ikke å oppdrive. Som løsning ble det året etter opprettet en lønnet kontoriststilling ved generalkonsulatet i stedet, med en lønn på 6 000 kroner.⁴³ Dette skjedde samtidig med at samarbeidet med Danmark opphørte da de danske myndighetene bestemte at det var på tide med en egen generalkonsul i Shanghai.⁴⁴ Regjeringen hjemme økte dermed bevilgningen til generalkonsulatet med summen Danmark tidligere hadde bidratt med, i tillegg til lønnen til den nye kontoriststillingen. Sammenlignet med grafen over sammenfaller denne satsningen fra svensk-norske myndigheter med den første toppen i norsk sjøfart på Kina. Sammenfalt også med at konsulatet i Hongkong i 1896 ble omgjort til visekonsulat og lagt under Shanghai

⁴¹ Mende 1971:122. Disse tallene er hentet fra Mende som oppgir regjeringsinnstillinger som kilde. Almquist derimot oppgir lønnen til Bock som 24 000 kr fra 1893, og den tilbaketrunkne visekonsulstillingen som 12 000 kr. Almquist 1912–15:401. Almquist har dermed doblet Mendes lønnsstilling, ukjent hvorfor, men Mende oppgir kilder, det gjør ikke Almquist.

⁴² Mende 1971:122.

⁴³ Mende 1971:151.

⁴⁴ Bramsen 2000:64.

konsuldistrikt.⁴⁵ Da Hongkong var en britisk koloni var ikke konsulen der pålagt konsulær jurisdiksjon. Hvorfor Hongkong ble nedgradert fra konsulat til visekonsulat på dette tidspunktet og underlagt generalkonsulen i Shanghai vites ikke.

Den svenske juristen Carl Filip Alexander Hagberg ble ansatt i den nye kontoriststillingen, og på nyåret 1897 ble Hagberg også utnevnt til ulønnet visekonsul for å styrke hans posisjon overfor kinesiske myndigheter, selv om lønnen forble den samme.⁴⁶ Det var en stor fordel at Hagberg var utdannet jurist, noe som var svært nyttig med tanke på den konsulære jurisdiksjonen konsulatet var pålagt å utøve gjennom traktaten med Kina. Bock skriver til kommerskollegiet i 1897:

I forbindelse med den masse Rømming der har fundet Sted i den sidste Tid, på Grund af mishandling ombord i engelske Skibe – vil jeg ikke undlade at meddele, at Vicekonsul Hagberg har sat i den engelske Ret sammen med den engelske konsul og Politi magistrat samtidig, og påset at de Anklagede som havde mishandlet vore Sömänd – fik deres velfortjente Straf – fra 1–3 måneder "hard labour".⁴⁷

At Hagberg ble utnevnt visekonsul hadde nok mest sannsynlig med slike saker å gjøre. Det trengtes konsultittel for å kunne møte og bistå i retten på vegne av Sverige-Norge og deres undersåtter, og tilsvarende status for å kunne utøve den konsulære jurisdiksjon.⁴⁸

I 1897 ble nordmannen Ove Gude sendt som *ministre plénipotentiaire ad hoc*⁴⁹ til Øst-Asia, blant annet for å evaluere ordningen av det svensk-norske konsulatvesenet i regionen, og for å vurdere mulighetene for en fast diplomatisk stasjon i Kina eller Japan. Gudes konklusjon var at Sverige-Norges konsulære representasjonen i Kina var utilstrekkelig.⁵⁰ For å sikre sikkerheten til den svensk-norske handelen og sjøfarten var det viktig at konsulatvesenet var organisert forsvarlig slik at det effektivt kunne håndheve ekstraterritorialretten gjennom konsulær jurisdiksjon. Men til det var Kina for stort for ett konsuldistrikt, ifølge Gude, og mente det burde opprettes et lønnet konsulat i Hongkong og et i Tientsin, i tillegg til en legasjon i Peking. Men Gudes reise resulterte ikke i noe konkret. En anmodning fra Bock om

⁴⁵ I Hongkong hadde det, som nevnt tidligere i oppgaven, eksistert et selvstendig svensk-norsk konsulat siden 1853. Almquist 1912–15:401.

⁴⁶ Mende 1971:151–152. Almquist 1912–1915:401.

⁴⁷ C. Bock t. KK. 05.10.1897. Shanghai. RAS. KK-HA. Skrivelser från konsulær.

⁴⁸ Problemet rundt den konsulære jurisdiksjonen i Kina ble aldri løst, det bare gikk seg til. Stortinget godtok fortsatt ikke praksisen, men den ble likevel utført.

⁴⁹ Befullmektiget minister, diplomatisk sendemann av annen grad, for dette særskilte oppdraget.

⁵⁰ Gudes rapport gjengitt i KB. Publisert. 1899.

å styrke stasjonen med en lønnet konsulatsekretær, en kinesiske sekretær og en kinesisk skriver, ble imidlertid etterkommet.⁵¹

Kilde: www.virtualshanghai.net⁵²

Rundt århundreskiftet flyttet det svensk-norske generalkonsulatet inn i *North Soochow road* nummer 2, rett ved den gamle *Garden Bridge (Waibaidu Bridge)*, broen på bildene over) over *Soochow (Suzhou) Creek* i havnekvartret *Hongkew (Hongkou)*.⁵³ Sees som en av de to hvite bygningene til venstre for broen. På det nederste bildet som er tatt ca. 1898–1901 kan ‘sildesalaten’ synes i flaggstangen utenfor konsulatet. Det øverste bildet er tatt i tidsrommet 1880–1889, i god tid før generalkonsulatet flyttet inn. Ergo var ikke bygningen bygget for å huse det svensk-norske konsulatet, slik andre lands konsulatbygninger gjerne var. For

⁵¹ Seeberg og Filseth 2000:61 f.

⁵² Øverst: <http://www.virtualshanghai.net/Image.php?ID=162> tilgjengelig 25.04.2009, tatt 1880–1889.

Nederst: <http://www.virtualshanghai.net/Image.php?ID=5415> tilgjengelig 25.04.2009, 1898–1901.

⁵³ *Fortegnelse over svenske og norske konsulter og vicekonsulter med angivelse af deres adresser og kontortider*. 1903:28. RAO. UD 1905–.; Seeberg og Filseth 2000:45. Hvorvidt hele bygningen var viet det svensk-norske generalkonsulatet vites ikke.

eksempel var bygningen helt til høyre i det øverste bildet det tyske konsulatet som første i *the consular row*, hvor det amerikanske og japanske konsulatet fulgte på i identiske monumentale bygninger. Den svensk-norske generalkonsulen hadde heller ingen representasjonsbolig, det var det ikke rom for i Sverige-Norges stramme utenriksbudsjett.

Kinas nyvunne viktighet for norske sjøfartsinteresser førte til at den konsulære representasjonen i Kina ble prioritert på et helt annet nivå av svenske og norske myndigheter enn tidligere. Men var satsningen fra myndighetenes side et nødtørfdig svar på økt arbeidsbyrde ved konsulatet, eller var det strategisk, for å støtte opp om og videre fremme de oppadgående svensk-norske økonomiske interessene i Kina?

Det er vanskelig å måle hvordan generalkonsulatets virksomhet endret seg. Innkommende og utgående korrespondanse, og også størrelsen på konsulatavgift og ekspedisjonsgebyrene konsulatet fikk inn kan gi et bilde av i hvilken grad svensker og nordmenn benyttet seg av generalkonsulatet og hvor mye konsulen hadde å gjøre. Gjennomsnittet av innkommende skrivelser økte ikke betraktelig fra begynnelsen av denne perioden til århundreskiftet, som ikke lå langt fra 500 i året på begge tidspunkt.⁵⁴ Arbeidet med korrespondansen hadde ikke økt til tross for økningen i det svensk-norske engasjementet.

Inntektene til konsulatet bestod av to typer avgifter. Først og fremst konsulatavgiften⁵⁵. Alle svenske og norske skip som losset eller lastet i en havn hvor det fantes en svensk-norsk konsul var ifølge konsulinstruksen pliktig til å betale konsulatavgift til konsulen alt etter hvor stor lasten var.⁵⁶ Innsamlet konsulatavgift gir dermed en god pekepinn på hvor mye arbeid konsulene hadde med svenske og norske skip, det var omfattende rutinearbeid rundt lossing og lasting for konsulatet.

Figur 5.2: Registrerte inntekter, generalkonsulatet i Shanghai 1893-1901

⁵⁴ KB: RAO. 1889. C. Bock t. ID 31.05.1890. Shanghai. s. 21./ RAS. 1889. C. Bock t. KK 31.05.1890. Shanghai. s. 22; RAO. 1898. F. Hagberg t. ID 12.07.1899. Shanghai. s. 2-3; RAO: 1899. F. Hagberg t. ID 31.08.1900. Shanghai. s. 2-3; RAO. 1900. F. Hagber t, ID. 14.08.1901. Shanghai. s. 4.

⁵⁵ Også kalt lastepener eller lasteavgift.

⁵⁶ *Förordning, angående konsulatväsendet, 1886*: §103, §104. Samme skip var imidlertid fritatt fra å betale full konsulatavgift mer enn fem ganger i løpet av et kalenderår i samme havn.

Kilder: KB: Publisert: 1893:717; 1894:533; 1895:580; 1896:675; 1897:706; 1898:813; 1900:733f.; 1901:850; RAO. 1899. F. Hagberg t. ID. 03.09.1900. Shanghai. Side 2.⁵⁷

Som grafen over viser, fulgte innkrevningen av konsulatavgift ved hovedstasjonen samme bevegelse som den samlede norske skipsfarten på hele Kina vist i figur 5.2. Den når en topp i 1896. Den andre typen avgift som konsulatet tjente på var ekspedisjonsgebyrene. Det var mindre beløp konsulatet tok for å utføre ulike typer tjenester, alt fra å sette opp kontrakter, oversetting, avskrift, sjøforklaring, påmønstring, til å utstede pass eller andre attester, føre i protokollen, selge av vrakgods og eiendeler og oppbevare verdisaker.⁵⁸ Som sees i grafen holdt konsulatets inntekter av ekspedisjonsgebyr seg nokså stabile gjennom 1890-årene.

Den første satsningen fra svenske og norske myndigheter kommer som en lønnet konsulatsekretær i 1895, på rett tidspunkt dersom inntektene regnes som en indikator på arbeidsbyrden. Den neste bevilgningen skjer rett før århundreskiftet, da inntektene er forholdsvis lave, i det minste i forhold til 1896-toppen.

⁵⁷ Generalkonsulatet hadde også inntekter fra visekonsulatene – halvparten av konsulatavgiften visekonsulatene rundt i Kina samlet inn tilfalt generalkonsulatet. De er ikke tatt med i grafen. Ekspedisjonsgebyrene visekonsulatene mottok gikk fullt og helt til visekonsulen.

⁵⁸ *Förordning, angående konsulatväsendet, 1886: §107, §108.*

Fornyhet status

Selv om akkurat overgangen fra honorær generalkonsul til yrkesgeneralkonsul ikke lettet arbeidsbyrden til den nye generalkonsul Bock, hadde det nok mye å si for konsulatets og Sverige-Norges status i Shanghai og Kina. Ordningen med honorære kjøpmannskonsuler var som diskutert i kapittel fire, kontroversiell i Kina. Ikke bare skapte det forvirring blant kinesiske myndigheter at konsulene ofte ikke tilhørte den nasjonen de representerte, og bidro til å viske ut distinksjonen mellom de forskjellige vestlige landene, men koblingen mellom kommersielle interesser og formell representasjon ble sett på som et onde fra Kinas side, som et middel til å drive vestlig utnyttning i Kina.⁵⁹ De kinesiske embetsmennene mente kjøpmannskonsuler holdt embetet kun for de kommersielle fordelene det brakte med seg.

Overgang fra ulønnet generalkonsul til lønnet generalkonsul fikk dermed særlig betydning i Kina. Generalkonsulen ble i større grad respektert som en offisiell representant for Sverige-Norge. *Tsungli Yamén*⁶⁰ – det kinesiske utenrikskontoret – kommuniserte direkte med generalkonsulen, og kalte ham med tittelen *minister*, noe som var en diplomatisk tittel og langt over generalkonsulens rang. Bock fikk da også et spesielt midlertidig diplomatisk mandat i 1894. Han ble utnevnt *ministre plénipotentiaire ad hoc* for å dra til Peking i anledning enkekeiserinnens 60 års dag.⁶¹

Hvorvidt denne nyvunne statusen strakk seg også til det internasjonale miljøet i Shanghai er vanskelig å si. Men med utnevning av en yrkeskonsul fikk konsulen tilgang til å utøve dommerfunksjoner både i den konsulære domstol og som meddommer i den blandede domstol. Om Sverige-Norge dermed ble mer synlige for stormaktene vites ikke. I konsulær sammenheng var det svensk-norske konsulatet en svært liten institusjon sammenlignet med stormaktenes organisasjon av både konsulær og diplomatisk representasjon i Kina. Så lenge Sverige-Norge ikke hadde noen diplomat stasjonert i Peking, var ikke Sverige-Norge en betydelig diplomatisk aktør i Kina. De svensk-norske konsulenes beskrivelser av de politiske begivenhetene i Kina er også fra sidelinjen, en observatørs synspunkt. I 1897 beskriver Bock

⁵⁹ Se kapittel 3. Fairbank 1953:214 f., 387; Mende 1972:7.

⁶⁰ En av de større institusjonelle forandringene i det kinesiske statsapparatet i løpet av 1800-tallet var opprettelsen av *Tsung-li ko-kuo shih-wu ya-men* eller *the office in general charge of affairs concerning all foreign nations* (vanligvis referert til som *Tsungli Yamen*) i 1861. Se Liang 1990:70.

⁶¹ KB: Publisert 1894:538; Skattum 1925:54.

det internasjonale klimaet i Kina slik: “*her er en forfærdelig Salousie blandt alle Nationer og blandt Gesandtern og Konsulerne*”, men inkluderte ikke seg selv.⁶² Året etter rapporterte Bock: “*Fra et politisk synspunkt har Året 1897 været fuld af historiske begivenheder*”⁶³, om hvordan stormaktene så smått hadde begynte delingen av Kina og hvordan de kjøpte opp områder og verdifulle konsesjoner av regjeringen i Peking “*så Landet er virkelig på god Vei at åbnes i alle Retninger af Kompasset*”.⁶⁴ Samtidig skrev Bock at det kunne ta lang tid før kjemperiket ble delt opp fordi de konkurrerende nasjonene ikke klarte å bli enige om delingen. Bock pekte dermed på hovedårsaken til at Kina aldri ble kolonisert, nettopp rivaliseringen mellom stormaktene som til slutt ledet til første verdenskrig.⁶⁵ Den politiskstrategiske situasjonen i Kina var dominert av stormaktene. De svensk-norske konsulenes ‘konkurransvilkår’ bevilgningsmessig og dermed organisatorisk var elendige stilt overfor stormaktenes, selv med den økte prioriteringen konsulatet fikk i 1890-årene. Hagberg prøvte imidlertid å få den svensk-norske regjeringen til å bidra blant stormaktene i Kina, og sendte under bokseropprørets klimaks i 1900 – bare uker før åttenasjonersalliansen gjenerobret Peking – telegram til utenriksministeren i Stockholm med spørsmål om å sende svenske og norske krigsskip til Kina.⁶⁶ Det skjer imidlertid ikke.

Til tross for manglende påvirkningskraft blant imperialistiske stormasjoner i Kina, gjennomgikk konsulatet en betydelig kvalitativ endring fra 1890 til 1905. En økt prioritering fra svenske og norske myndigheters side forvandlet konsulatet gradvis. Bevilgningene kom som svar på en økt økonomisk viktighet, først og fremst for den norske sjøfarten.

Til fremme for sjøfart og handel?

Altså virket de svenske og norske økonomiske aktiviteten i Kina inn på konsulatets utforming og praksis. Men hvilken rolle spilte konsulatet i de svenske og norske økonomiske interessene i Kina? Er det, for eksempel, mulig å sette oppsvingen i norsk skipsfart på Kinakysten i sammenheng med konsulens mangeårige arbeid for å fremme svensk-norsk handel og sjøfart i området?

⁶² C. Bock t. Grev Taube. 27.07.1897. Shanghai. RAS. K/UD-HA. Konsuler.

⁶³ KB: Publisert. 1897:711.

⁶⁴ *ibid.* f.

⁶⁵ Gregory 2003:126 f.

⁶⁶ Mende 1971:160.

I hvor stor grad konsulenes innsats gjennom opplysning og anmodning i forkant av det norske sjøfartseventyret langs Kinakysten, bidro til de norske redernes satsning på Kina fra 1890-årene kan vanskelig måles. For å etablere en mer direkte link mellom den norske Kinafartens oppsving og konsulatets rolle i den må nye undersøkelser til. Det kan godt tenkes at konsulenes arbeid var en av faktorene, eller en av forutsetningene, for den norske sjøfarts nye grep på det kinesiske fraktmarkedet. Både med tanke på informasjonsflyten de sørget for, men også for den sikkerheten og beskyttelsen konsulatet tilførte i et fremmed og fjernt marked. Den mer formelle og regulerte delen gjaldt kontrakter, sikring av eiendomsrett o.l. som var viktig for nordmenn og svensker som drev økonomisk virksomhet i Kina.

Konsulene fortsatte imidlertid å oppfordre de kommersielle interessene i Sverige og Norge til å satse på Kina:

... for Norges Vedkommende maa vi ubetinget have et norsk Handelshus, baade for at opretholde det Fodfæste vor Skibsfart allerede har, og for videre at give Skibsfarten stadig og sikker Fremgang, (...), dertil fordres ikke synderlig Kapital, men Enighed fra Rhedernes Side hjemme, om at støtte vedkommende Landsmand ved at befragte gennem det *norske* firma. Det er baade mærkeligt og vist enestaaende, at vi i et Land som Kina, hvorvi nu har en saa stor Tonnage ikke har et norsk Mægler- eller Agentur-Firma, (...) hva vi trenger til, er en eller to Nordmænd, der begynder en selvstændig Skibsforretning; naar vi har et sadant Firma, kan det ogsaa arbeide for den Del af vor Industri, som har Udsigt til et Marked i Kina; netop ved at støtte et norsk Hus herude, fremmer Rhederne sin egen Sag bedst.⁶⁷

5.4 Fra ett til to konsulat

På grunn av helsemessige årsaker kunne ikke Bock utøve sitt embete fra 1898 av og reiste da fra Kina, men var offisielt generalkonsul i Shanghai fram til han endelig fratrådte i desember 1902. Da ble stillingen som generalkonsul i Shanghai utlyst i svenske og norske aviser. Ni søkere meldte seg, deriblant den fungerende generalkonsulen, Hagberg, og den norske visekonsulen i New York, Thorvald Hansen. Selv om Hagberg var godt likt både av nordmenn og svensker i Shanghai, foretrakk næringslivet i Norge en nordmann da det var en

⁶⁷ KB: Publisert, 1895:586 f.

slik overvekt av norske interesser i området.⁶⁸ Valget falt likevel på Hagberg november 1903. Til gjengjeld fikk nordmannen Hans Emil Huitfeldt den ledige stillingen som visekonsul, utnevnt i desember 1904. Både Huitfeldts fordelaktige alder og hans juridiske forkunnskaper bidro til at han ble ansatt.⁶⁹

Den innenrikspolitiske konflikten mellom Sverige og Norge gjorde fikk – så vidt kildematerialet avslører – merkbare konsekvenser for samarbeidet mellom den svenske generalkonsulen og den norske visekonsulen i Shanghai. Imidlertid ble konsulene i Kina i 1900 henvist av det norske indredepartementet til å rette spørsmål mot den kinesiske regjeringen om Norge kunne bli ført opp atskilt fra Sverige i de offisielle handelsstatistikkene. Dette ble etterkommet.⁷⁰

Med nyheten om at Sverige og de vestlige stormaktene i slutten av oktober 1905 hadde godkjent Norge som en egen stat, sa visekonsul Huitfeldt opp sin stilling i det da svenske konsulatvesenet, og dro hjem til Norge. Det var på forhånd gjort avtale med den danske konsulen i Shanghai Th. Raaschou at han skulle ta over de norske anliggende i Kina så snart unionsoppløsningen var et faktum.⁷¹ Da instruksene fra den svenske utenriksministeren nådde Shanghai i slutten av november overlot den svenske generalkonsul Hagberg den midlertidige bestyrelsen av det norske generalkonsulatet til Th. Raaschou, i påvente av at norske myndigheter skulle organisere sin egen utenriktjeneste. Det gikk da ut brev til alle visekonsulatene med instruksjoner om å kun bruke tittelen 'svensk visekonsul' – og med spørsmål om noen ønsket å si opp sin stilling.⁷² Hagberg sender så følgende beskjed til den fungerende norske konsulen, Raaschou:

Jag får härmed äran meddela Eder, att Hans Excellens Herr Ministeren för Utrikes Ärendena (...) anmodat mig att tillsvidare, i den mån sådant är möjligt, bereda Norges konsulära representant i Shanghai plats å konsulatkontoret samt lämna honom nödig tillgång till de arkivhandlingar, som erfordras för hans tjänstutöfning. Jag skall också hafva ären visa Eder alt möjligt tillmötesgåande.⁷³

⁶⁸ Mende 1971:159 f.

⁶⁹ Neumann og Leira 2005:43; Seeberg og Filseth 2000:62; Almquist 1912–15:401; Mende 1971:162. Huitfeldt var stipendiat i London og Paris 1900-02.

⁷⁰ Mende 1971:160.

⁷¹ E. Huitfeldt t. Raaschou, 15.11.1905. Shanghai. RAS. KA-S. B1.

⁷² Følgende åtte visekonsulater Amoy, Chefoo, Hankow, Tientsin, Newchwang, Canton, Swatow, Foochow.

⁷³ F. Hagberg t. Raaschou, 20.12.1905. Shanghai. RAS. KA-S. B1.

Det ser ut for at overgangen foregikk i ordnede former. Raaschou fungerte som norsk generalkonsul til våren 1906. Norges første sendemenn ble utnevnt i mars 1906 til Berlin, London, Paris, Stockholm, St. Petersburg, Washington – og Shanghai, hvor Thorvald Hansen ble utnevnt til generalkonsul.

Særskilte norske saker ble utskilt fra det svenske generalkonsulatets arkiv og tilfalt det nye norske. Konsulatet ble ikke splittet i to. Det var Norge som trakk seg ut, og bygget opp en egen organisasjon ved siden av den svenske. Det norske elementet ble silt ut, og det svenske konsulatvesenet stod igjen. Det ble etablert norske visekonsulater på de samme stedene i Kina hvor det hadde vært svensk-norske visekonsulater.

Både det svenske og det nye norske konsulatet i Shanghai ble etter 1905 gjenstand for kutt i bevilgningene fra sine myndigheter sammenlignet med før. Begge fortsatte med en lønnet generalkonsul, men det var en lavere lønn enn den svensk-norske generalkonsulen hadde hatt. Verken Sverige eller Norge bevilget midler til en visekonsul i Shanghai, sekretærer, oversettere eller skrivere på fast basis.⁷⁴ Dette på et tidspunkt da den norske sjøfarten i Kina aldri hadde vært større, og den svenske forretningsvirksomheten i Kina etablerte. Slik sett kan unionsoppløsningen sees som et lite tilbakesteg for både den norske og den svenske konsulære representasjonen i Shanghai.

Generalkonsulatet i Shanghai hadde fra 1890 til 1905 endret karakter. I 1890 bestod konsulatet av en honorær utenlandsk generalkonsul med lite kunnskap om, interesse for eller tid til Sverige-Norges interesser, og en nordmann som lønnet visekonsul. Femten år senere bestod konsulatet av en lønnet svensk yrkesgeneralkonsul, i tillegg til en lønnet norsk visekonsul, en fast ansatt konsulatsekretær, kinesisk sekretær og kinesisk skriver. Utenriksforvaltningen hadde dermed økt sine bevilgninger til den konsulære representasjonen betraktelig, og konsulatet var blitt et stort, helprofesjonelt kontor.

⁷⁴ Almquist 1912–1915:401; Seeberg og Filseth 2000:63.

Kapittel 6. Avsluttende perspektiver

6.1 Innledning

Denne analysen har til nå sett nærmere på det svensk-norske generalkonsulatet i Kina som et historisk fenomen, dets utgangspunkt, funksjon og utvikling fra det ble etablert rundt 1850 til det ble delt i to i 1905. Målet med undersøkelsen har vært å studere konsulatet som institusjon og aktør over tid. Innledningsvis ble det introdusert tre kontekster som skulle benyttes for å belyse generalkonsulatet i Kinas eksistens og utvikling. Dette kapitlet vil oppsummere analysens konklusjoner gjennom disse kontekstene.

De tre kontekstene er ikke like viktige og opererer på flere nivå. Hver kontekst tilbyr forskjellig til forskjellig tid. Valg av kontekster kan også sees som valg av ett sett forklaringer, som til sammen danner en kompleksitet.

6.2 Et offentlig kontor

På svensk initiativ etablerte Sverige-Norge offisielle relasjoner med Kina som en av de første i verden midt på 1800-tallet. Relasjonene inkluderte snart en konsulær tilstedeværelse fra svensk-norsk side på Kinakysten, som – til tross for ustabile relasjoner med kineserne, få egnede konsulkandidater, lenge sviktende engasjement fra svensk og norsk næringsliv og stor debatt rundt organiseringen av konsulatene – kom styrket ut av århundret. Organiseringen av Sverige-Norges konsulere i Kina forandret seg betraktelig fra den første generalkonsulen ble utnevnt i 1851 til det svensk-norske konsulære samarbeidet opphørte i 1905. Den første tiden var konsulene amerikanske kjøpmenn uten noen som helst tilknytning til eller kunnskap om Sverige-Norge, men gjennom en økende prioritering fra utenriksforvaltningens side var generalkonsulatet i Shanghai rundt århundreskiftet i større grad en integrert del av utenriksdepartementets byråkrati med en profesjonell stab hentet fra Sverige-Norge. Slik kan de konsulære tjenestene i Kina sies å ha gjennomgått en kvalitativ endring fra etablering til oppløsning. Det svensk-norske generalkonsulatet var aldri så profesjonelt og utbygd som da det ble oppløst. Etter unionsoppløsningen fikk imidlertid både Sveriges og Norges nye konsulære representasjon i Shanghai trangere kår og mindre hjelpemidler. Paradoksalt nok, da intensjonen med et eget norsk konsulatvesen var en bedring i kvaliteten på de konsulære tjenestene for norske kommersielle aktører.

Historikeren Edgeir Benum har i bind to av *Sentraladministrasjonens historie* fra 1979 tatt for seg endringsprosesser innenfor den norske offentlige administrasjonen i perioden 1845–1884. Benum peker på betydelige endringer innenfor tre felt: omfang, arbeidsoppgaver organisasjonsstruktur og bemanning. Veksten i antall ansatte gjenspeilte en økning i statsaktiviteten, men det er de kvalitative endringene Benum mener var viktigst for administrasjonens endrede karakter, og særlig det han kaller en fagspesialisering.¹ Fagspesialiseringen var en reaksjon på administrasjonens tilpasning til en ny rolle, en mer aktiv deltakelse i den økonomiske og sosiale moderniseringen av samfunnet.² Benum beskriver også hvordan denne differensieringsprosessen førte til at det i økende grad oppstod informasjon og kunnskap i lavere ledd av administrasjonen, og hvordan det førte til en forskyvning i avgjørelsesmyndighet og viktige funksjoner nedover i organisasjonen. Gjennom denne prosessen ble ledelsens mulighet for kontroll med og oversikt over administrasjonen svekket. Videre peker Benum på fagspesialiseringen som årsak til administrasjonens mangesidige interesseorientering. I jo større grad administrasjonen ble et service-apparat, med differensierte funksjoner og klientell jo vanskeligere ble det å bruke organisasjonen som ett maktapparat. Lojalitetsbåndene gikk i større grad til klientgrupper tjenestemennene betjente, enn oppover i systemet.³

Overgangen fra honorære konsuler til lønnede yrkeskonsuler i Kina kan sees som en profesjonalisering av konsulatet. Profesjonaliseringen kom som et svar på endring i omfanget og mengden av arbeidsoppgaver og saksmengder som skapte et spesielt press på kontoret. Den økte arbeidsbyrden skyldtes hovedsaklig opprettelsen av flere visekonsulater innenfor distriktet, flere svensker og nordmenn i Kina, og i tillegg en sterk økning i den norske fraktfarten i de kinesiske farvannene. På samme måte som i sentraladministrasjonen gjenspeilet den økende bemanningen vekst i konsulaktiviteten. Bortsett fra ansettelsen av flere spesialiserte skrivere og oversettere fant det ikke sted en fagspesialisering på generalkonsulatet, men profesjonaliseringen var som fagspesialiseringen også en kvalitativ endring.

¹ Benum 1979:1.

² Benum 1979:412.

³ Benum 1979:414.

Enda utenriksforvaltningen kontrollerte konsulene gjennom formelle og etter hvert mer detaljerte instruksjoner, gav avstanden mellom Kina og Stockholm/Christiania konsulene i Kina en betydelig grad av autonomitet – og kan dermed regnes som forholdsvis selvstendige historiske aktører, mer enn andre forvaltningsorganer og byråkrater. Slik kunne konsulenes lojalitetsbånd bli mer knyttet til lokale forhold enn til styringsstrukturen i Stockholm og Christiania. Avstanden innebar en forskyvning i avgjørelsesmyndighet til lokalt nivå, kontrollen fra Sverige-Norge var liten, og en mangesidig interesseorientering da det ikke fantes andre svensk-norske instanser enn konsulatet i umiddelbar nærhet.

Generalkonsulatet i Kinas kvalitative forbedring kom ikke bare som reaksjon på flere svenske og norske interesser i Kina, men var endel av en tendens innenfor konsulatvesenet. Denne tendensen innenfor konsulatvesenet kan settes i sammenheng med en generell byråkratiseringsprosess innenfor den svenske og norske sentralforvaltning i perioden som kom til uttrykk i en økt statlig inngripen i økonomiske forhold – en ny rolle. Fra 1870-årene ble det introdusert fastlønnede heltidskonsuler i konsulatvesenet. Slike yrkeskonsuler var reservert viktige steder for svensk-norsk sjøfart og handel, og honorære konsuler var hele det svensk-norske konsulatvesenets virketid den klart vanligste løsningen. Denne delvise profesjonaliseringen av konsulatvesenet inkluderte ikke fagspesialisering av konsulsstaben slik andre profesjonaliseringsprosesser på den tiden, for eksempel innenfor den norske sentraladministrasjonen. Kvalitetsendringen var grunnet i at konsulen eksklusivt drev med konsulspliktene. I Kina kan det likevel øynes en overgang fra å foretrekke kandidater med gode handels- og markedskunnskaper til jurister. Dette skiftet skjedde imidlertid en god tid etter innføringen av yrkeskonsul og kan forklares med den konsulære jurisdiksjonen de svensk-norske konsulene måtte utøve i Kina.

6.3 Del av den kommersielle struktur

Som det har kommet fram av de tre foregående kapitlene – hadde konsulatet i Kina i løpet av sin virkeperiode et bredt virksomhetsområde med mange ulike oppgaver, økonomiske og ikke-økonomiske. Konsulatet var alt fra handelspolitisk og eksportfremmende verktøy, til serviceorgan for redernæringen, statlig informasjonskanal, og opplysnings- og hjelpesentral for landsmenn både i og utenfor Kina.

Den tidligere nevnte historikeren *Leos Müller* skriver i sin bok *Consuls, corsairs, and commerce. The swedish consular service and long-distance shipping, 1720–1815* at det svensk-norske konsulatvesenets fjernet seg mer og mer fra sin opprinnelige virksomhet ut over 1800-tallet. Fram til begynnelsen av 1800-tallet var det svenske kommerskollegiet en integrert del av det svenske kommerskollegiet og dets handelspolitiske verktøy. Müller formulerer det slik at da handelsforholdene endret seg, særlig etter 1850, fjernet konsulatvesenet seg fra sin opprinnelige merkantile funksjon. Videre fortsatte denne utviklingen fram til, og også etter unionsoppløsningen – til tross for reformer som skulle styre konsulatvesenet i motsatt retning – og de svenske konsulene mistet helt sin økonomiske betydning utover 1900-tallet.⁴ Müller presenterer en forenklet lineær utvikling, hvor konsulatvesenet går fra å ha en klart økonomisk funksjon til noe helt annet fra 1700-tallet til 1900-tallet.

Stefan Håkansson gir innledningsvis i sin doktorgradsavhandling en lignende tese om konsulatvesenets utvikling. Håkansson beskriver et konsulatvesen som gjennom hele 1800-tallet fremstår som et serviceorgan for den svenske og norske redernæringen. Peker videre på at konsulatenes virksomhet i all hovedsak gjaldt sjøfarten – å bistå handelsflåtens personell i sammenheng med av og påmønstring av sjømenn, tollklarering, sjøforklaring og lignende – og at konsulene i langt mindre grad bistod andre næringer, gjennom å svare på spørsmål fra foretak og skaffe nyttig informasjon. Håkansson hevder imidlertid at konsulenes arbeid for andre næringer enn skipsfarten økte i viktighet og omfang ettersom industrialismen vokste fram, og rederiene opprettet linjefart og dermed hadde mindre behov for hjelp fra konsulene.⁵ Håkansson er langt på vei enig i Müllers tese om at det svensk-norske konsulatvesenets merkantile funksjon var marginalisert, men ser i motsetning til Müller at tendensen snur mot slutten av århundret.

Det er ingen tvil om at intensjonen bak konsulatet i all hovedsak var å fremme svenske og norske handels og sjøfartsinteresser i Kina. Ikke å bygge politiske stabile relasjoner med det kinesiske keiserdømmet, eller å beskytte norske borgere i Kina. Det var økonomiske

⁴ Müller 2004:48.

⁵ Håkansson 1989:16.

interesser som styrte myndighetenes bevilgninger til konsulatet. Selv om myndighetene var tilbakeholdne med ressursene, var det, særlig i norske og svenske rederi- og handelskretser og innenfor indredepartementet og kommerskollegiet, en tro på konsulatet som sjøfarts og handelsfremmende organ. Det var likevel først da behovet ble akutt og Sverige-Norge allerede hadde bygget betydelig økonomiske interesser i Kina at en utnevnte en yrkesgeneralkonsul. Hvorvidt generalkonsulatet beveget seg i ene eller andre retning mot slutten av 1800-tallet, bort fra sin merkantile funksjon eller ikke, er vanskelig å si. Fra konsulatet fikk en utsendt tjenestemann tidlig i 1870-årene fungerte generalkonsulatet som en svensk-norsk ministat på andre siden av jorden. Konsulatets kan sees som en infrastruktur som bistod transnasjonale bevegelser av produkter, tjenester, folk og ideer fra sin plassering i Shanghai. Et slikt perspektiv er mer fruktbart enn å se konsulatet bare i relasjon og som link til Sverige-Norge.

6.4 En vestlig aktør i Kina

Det svensk-norske generalkonsulatet i og traktaten med Kina kan sees som uttrykk for Sverige-Norges ambisjon om å utnytte nye markeder i kjølvannet av stormaktens imperialistiske framstøt. At Sverige-Norge ikke hadde som siktemål et uformelt imperium, manglet det imidlertid ikke på iveren etter å nyttiggjøre seg det nye markedet. Dette siste perspektivet anskueliggjør den svensk-norske konsulære tilstedeværelsen gjennom den stedsavhengige konteksten – nemlig møtet mellom Kina og vesten på kinesisk jord. Å se de svensk-norske konsulene i Kina som aktører midt blant imperialistiske stormakter også tilstede i traktathavnene.

*”In the non-Western world in particular, consuls were the cutting edge of commercial Westernization”*⁶ skriver Philip D. Curtin i sin bok om *Cross-cultural trade in world history*. Var de svensk-norske konsulene *the cutting edge of commercial Westernization* i Kina og bidragsyttere til den vestlige imperialismen? Dette er vanskelig å måle og kan vanskelig svares på, men noen momenter kan trekkes fram.

⁶ Curtin 1984:246.

Kinas manglende modernisering og tilbakegang på 1800-tallet er et av historiens større problem, og som europeerne tradisjonelt har fått hele eller deler av skylden for.⁷ Fra en moderne nasjonalistisk synsvinkel påå europeerne Kina en serie ydmykende og urettferdige avtaler, og Kinas manglende evne til å oppnå anerkjennelse i det internasjonale systemet har tradisjonelt blitt tolket som en indikator på en svak stat. Dette synspunktet har imidlertid blitt modifisert, i det minste nyansert gjennom en tilspisset debatt blant såkalte globalhistorikere de siste ti-årene.⁸ Roy Bin Wong er en av historikerne som har bidratt til diskursen gjennom boken *China Transformed. Historical change and the limits of european experience*. Wong avviser den tradisjonelle marxistiske forklaringen om europeisk imperialisme som en av årsakene til Kinas nedgang, og mener a den ikke førte til noen fundamentale forandringer i den enorme kinesiske økonomiens dynamikk.⁹ Wong mener også at de urettferdige traktatene ikke var særlig ydmykende for det kinesiske imperiet, men at de i stedet var i tråd med tidligere praksis i behandlingen av utenrikssaker, og at det i stedet var innenlandske utfordringer som var truende for det kinesiske keiserdømmet under 1800-tallet. Helt fram til krigen mot japanerne i midten av 1890-årene følte de sentrale myndigheten seg sikre i sine utenlandske anliggender og at de taklet utfordringene fra de vestlige utlendingene.¹⁰ Historikere har forskjellige oppfatninger av vestens rolle i Kina og dens betydning.

Selv om generalkonsulatet til tider utførte semi-diplomatiske oppgaver var aldri den svensk-norske representasjonen en aktør på linje med stormaktenes diplomatiske og konsulære representasjon i Kina. Det var svært sjelden konsulene dro utenfor traktathavnenes vestlige gettoer. De var i liten grad i kontakt med ‘det virkelige Kina’ i den forstand, men opererte i et hovedsaklig vestlig miljø.

Kildematerialet etter generalkonsulatet i Shanghai avslører samarbeid med stormaktenes konsuler i Shanghai. De første svensk-norske konsulene var amerikanere og tilhørte handelshuset *Russell & Co* som blant annet drev utstrakt opiumshandel – noe som var

⁷ Wong 1997:14,21.

⁸ Richardson 1999:40. Debatten handlet i utgangspunktet om hvorfor Europa, og hvorfor ikke Kina. Ytterkantene i denne historiedebatten er representert av eurosentrikeren David Landes – som ser endogene kinesiske forhold (ideologisk og kulturell determinisme) som årsak til imperiets fall – og sinosentrikeren Andre Gunder Frank som kun ser ytre årsaker til Kinas degraderte posisjon i verdensøkonomien. Wong kan plasseres i midten i den såkalte California-skolen.

⁹ Wong 1997:14, 21 f.

¹⁰ Wong 1997:154 f. for det meste steppefolk i nord

omstridt både blant kinesere, og den svenske kongen hadde gitt beskjed om at svenske og norske skip ikke skulle delta i denne handelen. Det at disse konsulene representerte den største amerikanske private økonomiske aktøren i Kina var nok aldri den svensk-norske konsulære representasjonen i Kina nærmere stormaktpolitikken. Storparten av perioden var det også den amerikanske diplomaten stasjonert i Peking som hjalp konsulene når det gjaldt saker med den kinesiske sentralmakten.

De svensk-norske konsulene var gjennom hele perioden små aktører blant stormaktenes konsuler. Både britene, amerikanerne franskmennene og tyskerne hadde fulltidsansatte yrkeskonsuler med større eller mindre stab allerede fra ca 1850, mens Sverige-Norge hadde begrenset mulighet og vilje til å bruke ressurser på en yrkeskonsul i Shanghai. Først fra årene rett før århundreskiftet da Sverige-Norges konsulære representasjon i Shanghai bestod av en yrkesgeneralkonsul samt en yrkesviseskonsul begynte den svensk-norske representasjonen i Shanghai å kunne regnes som et formelt konsulat på linje med de andre landenes. Fikk også da tilgang til styringsorganene i den utenlandske konsesjonen, blant annet den felleskonsulære domstolen. Men hadde aldri noen nevneverdig innflytelse over den politiske styringen av Shanghai.

Som Curtin peker på i sitatet øverst kan koblingen mellom konsulkonseptet og den kommersielle vestliggjøringen vanskelig bestrides. De svensk-norske konsulene i Kina var i utgangspunkt utnevnt for å fremme og beskytte den svenske og norske økonomiske aktiviteten i det kinesiske markedet. Sverige-Norge var en vestlig stat som signerte traktat med Kina, med urettferdige betingelser, etablerte egne embetsmenn i de åpne havnene og tok hjertelig i mot nye konsesjoner og innrømmelser. De svensk-norske var også med på å ta over det kinesiske fraktmarkedet. På den annen side var Sverige-Norge en forholdsvis passiv aktør. Signerte en 'herme' traktat, kjempet aldri mot eller med det kinesiske keiserdømmet i noen konflikt, fikk aldri en diplomatisk utsending, fornyet aldri traktaten, og var prisgitt stormaktene til tross for at Sverige-Norge var en 'traktatmakt' i Kina. Var ikke en aktiv aktør i den ekspansive koloniale ekspansjonen, men en deltaker i det økonomiske systemet.

Til tross for perspektivet i denne oppgaven – hvor fokuset har vært å se Kina i lys av konfrontasjonen med vesten – var ikke Kina hovedsaklig drevet av europeiske press. Målet

med studien har vært å nyansere bildet av vesten i Kina som noe mer enn bare stormakter med mer eller mindre imperialistiske ambisjoner. Også den lille aktøren Sverige-Norge var tilstede på kinakysten.

6.5 Videre forskning

Denne undersøkelsen av generalkonsulatet i Shanghai har gitt svar på noen spørsmål, men har også åpnet for mange nye. Det er flere områder det ville vært interessant å studere nærmere. For det første å studere konsulatvesenet i et komparativt perspektiv, eventuelt en systematisk sammenligning med svensk-norske konsulater andre steder i verden, for å lære noe om konsulinstitusjonen som helhet. Også en grundigere studie av universet generalkonsulatet i Kina opererte innenfor, med norske og svenske næringslivsaktører og alle andre aktører tilstede i traktathavnene vil kunne gi mer kunnskap om Sverige-Norges rolle i Kina. Begge perspektiver har potensial til ny kunnskap om en periode av globale integrasjonsprosesser og transnasjonale bevegelser, og Sverige-Norge som liten aktør i disse.

English summary

This master thesis examines the Swedish-Norwegian consulate general in China, from its establishment about 1850 until it was dissolved together with the political union between Sweden and Norway in 1905. The thesis investigates the consulate as an institution, and aims to elucidate the establishment of the Swedish-Norwegian consular service on the China coast, the function of the consulate and its development over time. Further, the findings are introduced and discussed through three contexts.

First the consulate is connected to its originator, the state administration of Sweden and Norway and the advance of the Swedish-Norwegian consular service in general.

Second, the functional development of the consulate is seen as part of and placed in the global commercial structures that emerged during the nineteenth century.

And third, the consulate is noted as part of the greater western offensive in China – a small actor among the great powers.

In 1847 Sweden and Norway sign a treaty with China as the fifth western country, and shortly thereafter appoint merchant consuls in the treaty ports. The Swedish-Norwegian consulate general in China transformed from an idle and random organisation of American merchant consuls, to a professional foreign office during its time of practise. Its practise was of a complex nature and the consulate general can be seen as an infrastructure which assisted and made possible transnational interconnectedness for Swedes and Norwegians in the international environment in the Chinese treaty ports.

Litteratur og kilder

Litteratur

- Almquist, Joh. Ax. 1912–1915. *Kommerskollegium och riksens ständers manufakturkontor samt konsulsstaten. Administrativa och biografiska anteckningar*. Stockholm.
- Arne, T. J. 1952. *Svenskarna och Österlandet*. Stockholm.
- Arne, T. J. 1953–54. Svensk sjöfart och handel med Kina under 1800-talets förra hälft. I *Sjöhistorisk årsbok 1953–54*. Side 49–65. Föreningen Sveriges Sjöfartsmuseum, Stockholm.
- Barker, Theo. 1981. Consular reports: A rich but neglected historical source. I *Business history*. Vol. 23, Hf: 3. 265–266. London.
- Benum, Edgeir. 1979. Bind 2, 1845–1884. *Sentraladministrasjonens historie*. Oslo.
- Berg, Roald. 1995. *Norge på egen hånd 1905–1920. Norsk utenrikspolitikkens historie, Bind 2*. Oslo.
- Berridge, G. R. og Alan James. 2003. *A dictionary of diplomacy. Second edition*. Basingstoke.
- Bramsen, Christopher Bo. 2000. *Peace and Friendship. Denmark's official relations with China, 1674–2000*. København.
- Brautaset, Camilla. 2002. *Norsk eksport 1830-1865 i perspektiv av historiske Nasjonalregnskaper*. Avhandling (dr. oecon.), Norges handelshøyskole, Bergen.
- Brødsgaard, Kjeld Erik og Mads Kirkebæk. (red.) 2000(2001). *China and Denmark. Relations since 1674*. Nordic Institute of Asian Studies.
- Clemmensen, Tove og Mogens B. Mackeprang. 1980. *Kina og Danmark 1600–1950. Kinafart og Kinamode*. København.
- Collins, Holly. 2003. *Kingscote's coming of age. A sentimental journey*. Paper. The preservation society of Newport county. Tilgjengelig på nett.
- Curtin, P. D. 2000. *The world & the west. The European challenge and the overseas response in the age of empire*.
- Curtin, Philip D. 1984. *Cross-cultural trade in world history*. Cambridge.
- Dannevig, Birger. 1982. *Skipene fra Norge. Fortellingen om den gamle norske skipsfart på Det Fjerne Østen –særlig Kina og Øyene i Ostindia*. Bergen.
- Darwin, John. 2001. A third british empire? The dominion idea in imperial politics. I W. R. Louis m.fl. *The Oxford History of the British Empire. The Twentieth Century*. Oxford.

- Deng, K.G. 2000. A Critical survey of recent research in chinese economic history. *The economic history review* Vol.53, No.1. 1-28.
- Deng, Kent G. 2004. *State building, the original push for institutional changes in modern china, 1840-1950*. (Working paper fra nettsidene til Global Economic History Network ved LSE).
- Denison, Edward og Guang Yu Ren. 2006. *Building Shanghai. The Story of China's Gateway*. England.
- Dennys, N. B. (red.). 1867. *The treaty ports of China and Japan. A complete guide to the open ports of those countries, together with Peking, Yedo, Hongkong and Macao. Forming a guide book & Vade Mecum for travellers, merchants, and residents in general*. London/Hongkong.
- Emanuelson, Kjell. 1980. *Den svensk-norska utrikesförvaltningen 1870–1905. Dess organisations- och verksamhetsförändring*. Akademisk avhandling som för avläggande av filosofie doktorsexamen vid Humanistiska fakulteten vid universitetet i Lund. Lund.
- Fairbank, J. K. (red.).1978. *The Cambridge history of China - Volume 10, Late Ch`ing, 1800-1911, part 1*. Cambridge.
- Fairbank, J. K. & Liu, K.-C. (red.). 1980. *The Cambridge history of China - Volume 11, Late Ch`ing, 1800-1911, Part 2*. Cambridge.
- Fairbank, John King 1953. *Trade and diplomacy on the China coast. The opening of the treaty ports 1842–1854*. California.
- Fenby, Jonathan. 2008. *The Penguin history of modern China. The fall and rise of a great power 1859-2008*. London.
- Gihl, Torsten. 1935. Utrikesförvaltningen under unionen med Norge, 1814–1905. I S. Tunberg, C-F. Palmstierna, A. Munthe, A. Forssell, T. Gihl og N.G. Wollin. *Den svenska utrikesförvaltningens historia*. 362–452. Uppsala.
- Greenberg, Michael. 1951. *British trade and the opening of China, 1800-1842*. London.
- Gregory, John S. 2003. *The West and China since 1500*. UK.
- Hann, J.H. 1982. 'Origin and Development of the Political System in the Shanghai International Settlement', *Journal of the Hong Kong Branch of the Royal Asiatic Society* 22 (1982):31–64.
- Haan, J.H. 1988. The Shanghai Municipal Council, 1850-1865. Some Biographical Notes. I *Journal of the Hongkong Branch of the Royal Asiatic Society*. 24. 1988. 207-229.
- Handeland, Oscar; Arne Tiltnes og August Vik. 1941. *Det Norske lutherske*

- kinamisjonsforbund gjennom 50 år*. Utgitt av Hovedstyret Det Norske Lutherske Kinamisjonsforbund 1941, Oslo.
- Hodne, Fritz og Ola Honningdal Grytten. 2000. *Norsk økonomi i det 19. århundre*. Bergen.
- Hägerdal, Hans. 1996. *Väst om öst. Kinaforskning och Kinasyn under 1800- och 1900-talen*. Avhandling (doktorgrad) Lund universitet. Lund.
- Högberg, S. 1981. *Consular reports to the swedish board of trade*. I *Business history*. Vol. 23, Hf: 3. 294–297. London.
- Höjer, Torvald. 1954. *Den svenska utrikespolitikens historia. Del III:2. 1810–1844*. Stockholm.
- Håkansson, Stefan. 1989. *Konsulerna och exporten 1905–1921. Ett "Government failure"?* Akademisk avhandling som för avläggande av filosofie doktorsexamen vid Humanistiska fakulteten vid Universitetet i Lund. Lund.
- Jansson, Allan. 1961. *Den svenska utrikespolitikens historia. Del III:3. 1844–1872*. Stockholm.
- Jørgensen, Andreas. 1951. *Af konsulatsvæsnets historie i det 18. Århundrede*. I *Erhvershistorisk Årbog. Meddelelser fra Erhversarkivet III*. s. 37–61.
- Jørgensen, Torstein. (red.) 1992. *I tro og tjeneste. Det norske misjonsselskap 1842–1992*. Bind I. Stavanger.
- Kaartvedt, Alf. 1995. *1814–1905. Unionen med Sverige*. I N. Bjørge, Ø. Rian og A. Kaartvedt, (Norsk utenrikspolitikk historie. Bd. 1) *Selvstendighet og union. Fra middelalderen til 1905*. s. 231–359. Oslo.
- Kjeldstadli, Knut 1999. *Fortida er ikke hva den en gang var. En innføring i historiefaget*. Oslo.
- Kjellander, Rune. 1980. 'Liljevalch, Carl Fredrik'. I Lager-Kromnow, B. (red.) *Svenskt biografiskt lexikon. Bind 23, Liljeblad–Ljungberger*. 54–57. Stockholm.
- Kjellberg, S. T. 1974. *Svenska Ostindiska Compagnierna 1731–1813. Krydder, te, porselen, siden*. Malmö.
- Kotenev, Anatol M. 1925. *Shanghai. Its mixed court and council. Material relating to the history of the Shanghai municipal council and the history, practice and statistics of the International mixed court*. Shanghai.
- Landes, David. 1998. *The wealth and poverty of nations. Why some are so rich and some so poor*. London.
- Lanning, George og Samuel Couling. 1921 (1973). *The history of Shanghai*. Taipei.
- Larsen, Kay. 1932. *Den danske Kinafart*. København.

- Lee, Luke T. 1964. *Consular law and Practice*. London.
- Liang, Yuensheng. 1990. *The Shanghai taotai. Linkage man in a changing society, 1843-90*.
- Lindberg, Folke. 1958. *Den svenska utrikespolitikens historia. Del III:4. 1872–1914*.
Stockholm.
- Lindgren, Göran. 1996. Grosshandlare Liljevalch och traktaten med Kina. I *Personhistorisk tidsskrift*. Årgang 1996. Hefte 1. 2000. 46–76.
- Mageli, Eldrid. 2006. *Towards friendship. The relationship between Norway and Japan, 1905-2005*. Oslo.
- Magnusson, Lars. 1999. *Sveriges ekonomiska historia*. Stockholm.
- Mende, Erling von. 1971. *Die wirtschaftlichen und konsulären Beziehungen Norwegens zu China von der Mitte des 19. Jahrhunderts bis zum 1. Weltkrieg*. Inaugural-dissertation zur Erlangung des Doktorgrades Der Philosophischen Fakultät der Universität zu Köln. Köln.
- Mende, Erling von. 1972. *Norges økonomiske interesser i Kina i det 19. århundre og unionsregjeringens holdning til disse*. I Norge – Kina. Kompedium fra seminar våren og høsten 1972. Side 1–29. Østasiatisk institutt. Universitetet i Oslo.
- Morse, H. B. 1910–1818. *The international relations of the Chinese empire*:
Bind I: The period of conflict 1834-1860;
Bind II: The period of subjection 1894-1911;
Bind III: The period of submission 1861-1893. London.
- Morse, H. B. 1966 (1926). *The chronicles of the East India Company trading to China, 1635-1834*. Volume 3.
- Müller, Leos og Jari Ojala. 2002. ”Consular services of the nordic countries during the eighteenth and nineteenth centuries: did they really work?” side 23–41 i Boyce, Gordon og Richard Gorski (red.). *Research in maritime history no. 22. Resources and infrastructures in the maritime economy, 1500–2000*. International maritime economic history association. St. John’s, Newfoundland.
- Müller, Leos. 2004. *Consuls, corsairs, and commerce. The swedish consular service and long-distance shipping, 1720–1815*. Studia Historica Upsalensia 213. Uppsala Universitet. Uppsala.
- Mösslang, Markus og Torsten Riotte (red.). 2008. *The Diplomats’ World. A cultural history of diplomacy, 1815–1914*. New York.
- Neumann, Iver B. og Halvard Leira. 2005. *Aktiv og avventende : utenriksstjenestens liv 1905-2005*. Oslo.

- Nilsson, Torbjörn. 2000. Striden om konsulerna. Unionspolitik och modernisering 1870–1905. I K. Zetterberg og G. Åselius (red.). *Historia, krig och statskonst. En vänbok till Klaus-Richard Böhme*. Stockholm.
- Norberg, Axel. 1998. The China Steam Navigation Company of Sweden – ett svenskt projekt vid slutet av 1880-talet. 39–52. I *Unda maris*. Vol. 1997. Sjöfartsmuseet i Göteborg. Göteborg.
- North, Douglass C. 1990. *Institutions, institutional change and economic performance*. Cambridge.
- Nyberg, Kenneth. 2001. *Bilder av Mittens rike. Kontinuitet och förändring i svenska resenärers Kinaskildringar 1749-1912*. Avhandlingar från Historiska institutionen i Göteborg. Göteborgs universitet. Göteborg.
- Nye, John. V. C. 2003. 'Corn Laws.' i *The oxford encyclopedia of economic history*. Mokyr, Joel (ed.) Volume 2. 4–5.
- Olán, Eskil. 1923. *Ostindiska Compagniets Saga. Historien om Sveriges märkligaste handelsföretag*. Göteborg.
- Omang, Reidar. 1955. *Norsk utenrikstjeneste. Bind I. Grunnleggende år*. Oslo.
- Omang, Reidar. 1959. *Norsk utenrikstjeneste. Bind II. Stormfulle tider. 1913-1928*. Oslo.
- Oppenheim, Lassa (ed. R. Roxburgh). 1920 (2005). *International law. A Treatise*. Vol. 1. 3. Utg. London.
- Osterhammel, Jürgen og Niels P. Petersson. 2005 (2003). *Globalization. A short history*. Princeton.
- Platt, Desmond Christopher Martin. 1971. *The Cinderella service. British consuls since 1825*.
- Pott, F. L. Hawks. 1928. *A short history of Shanghai : being an account of the growth and development of the international settlement*. Shanghai.
- Schön, Lennart. 2007. *En modern svensk ekonomisk historia : tillväxt och omvandling under två sekel*. Stockholm.
- Seeberg, Stein og Gunnar Filseth. 2000. *I Yangzidragens rike. Nordmenn i Shanghai gjennom 150 år*. Oslo.
- Skattum, O. J. 1925. 'Bock, Carl Alfred'. I Bull, Edv. og Anders Krogvig og Gerhard Gran (red.). 1925. *Norsk Biografisk Leksikon. Bind II. Bjørnstad–Christian Frederik*. 53–55. Oslo.
- Stråth, Bo. 2005. *Union og demokrati: dei sameinte rika Norge-Sverige 1814–1905*. Bind I i Norge og Sverige gjennom 200 år.
- Wang, Dong. 2005. *China's unequal treaties. Narrating national history*. USA.

- Widding, K. M. 1914–1915. *Den første organisation af Danmark-Norges Konsulatsvæsen (Konsulinstruktionen af 1749)*. I Historisk Tidsskrift. Ottende Række, udgivet af den danske historiske Forening ved dens Bestyrelse. s. 381–411. København.
- Wong, Roy Bin. 1997. *China Transformed. Historical change and the limits of european experience*. London.
- Wood, Frances. 1998. *No dogs and not many chinese. Treaty port life in China 1843-1943*.
- Ytreberg, Nils. 1951. Fart og farvann. 1880-1914. I Worm- Müller, Jacob (red.). *Den Norske sjøfarts Historie. Fra de Ældste Tider til Vore Dage*. II Bind, Del 3. Oslo. 271-286.

Kilder

Forkortelser:

RAO = Riksarkivet i Oslo.

RAS = Riksarkivet i Stockholm.

UBB = Universitetsbiblioteket ved Universitetet i Bergen.

Korrespondanse og protokoller:

(Se fotnoter for detaljinformasjon: sted/dato/evt. volum.)

RAO. S-2611 Utenriksstasjonene, Generalkonsulatet i Shanghai, Kina. (US–GS)

D–Sakarkiv.

Da – korrespondanse etter år.

RAS. Kabinettet/UD Huvudarkivet. 1681–1952 (K/UD-HA):

Skrivelser från konsuler. 1809–1901. E 2 FA.

Skrivelser från konsuler. 1881–1901. E 2 FB.

RAS. Kommerskollegium, Huvudarkivet (KK-HA):

Skrivelser från svenska (svensk-norska) konsuler, huvudserie.

Konsept, Huvudserien.

RAS. Konsulatarkiv, Shanghai (KA-SH):

A1: Protokoll över forrettingar.

B1: Kopior av avgående skrivelser.

C1: Ingående diarier.

D1: Inkomna handlingar.

Konsulatberetninger og andre rapporter:

Konsulatberetninger, original:

RAO: Indredepartementet, Handels- og Konsulatkontoret. Konsulatrappoter. (Arkivet er sortert etter år, ikke sted. Mer detaljert informasjon i fotnotene.)

Konsulatrappot fra Shanghai for året 1864.

Konsulatrappot fra Shanghai for året 1865.

Konsulatrappot fra Shanghai for året 1866.

Konsulatrappot fra Shanghai for året 1867.

Konsulatrappot fra Shanghai for året 1870.

Konsulatrappot fra Shanghai for året 1872.

Konsulatrappot fra Shanghai for året 1875.

Konsulatrappot fra Shanghai for året 1876.

Konsulatrappot fra Shanghai for året 1877.

Konsulatrappot fra Shanghai for året 1878.

Konsulatrappot fra Shanghai for året 1881.

Konsulatrappot fra Shanghai for året 1882.

Konsulatrappot fra Shanghai for året 1884.

Konsulatrappot fra Shanghai for året 1887.

Konsulatrappot fra Shanghai for året 1889.

Konsulatrappot fra Shanghai for året 1890.

Konsulatrappot fra Shanghai for året 1894.

Konsulatrappot fra Shanghai for året 1897.

Konsulatrappot fra Shanghai for året 1898.

Konsulatrappot fra Shanghai for året 1899.

Konsulatrapport fra Shanghai for året 1900.

Konsulatrapport fra Shanghai for året 1901.

RAS: Kommerskollegium. Huvudarkivet. Skrivelser från svenska (svensk-norska) konsuler, Komplement/Supplementserie. Shanghai.

Konsulatrapport fra Shanghai for året 1864.

Konsulatrapport fra Shanghai for året 1865.

Konsulatrapport fra Shanghai for året 1866.

Konsulatrapport fra Shanghai for året 1870.

Konsulatrapport fra Shanghai for året 1871.

Konsulatrapport fra Shanghai for året 1874.

Konsulatrapport fra Shanghai for året 1875.

Konsulatrapport fra Shanghai for året 1876.

Konsulatrapport fra Shanghai for året 1877.

Konsulatrapport fra Shanghai for året 1878.

Konsulatrapport fra Shanghai for året 1879.

Konsulatrapport fra Shanghai for året 1880.

Konsulatrapport fra Shanghai for året 1881.

Konsulatrapport fra Shanghai for året 1882.

Konsulatrapport fra Shanghai for året 1883.

Konsulatrapport fra Shanghai for året 1884.

Konsulatrapport fra Shanghai for året 1885.

Konsulatrapport fra Shanghai for året 1886.

Konsulatrapport fra Shanghai for året 1887.

Konsulatrapport fra Shanghai for året 1888.

Konsulatrapport fra Shanghai for året 1889.

Konsulatrapport fra Shanghai for året 1890.

Konsularberetninger, publisert/trykket:

Uddrag af Consulatberetninger vedkommende Norges Handel og Skibsfart ... :

... i Aaret 1871. Norges officielle Statistik (NOS), C. No. 3a. Utgitt av

‘Departementet for det Indre’ (ID). Christiania 1872. Shanghai, 55-56.

... i Aaret 1873. NOS, C. No. 3a. ID. Christiania 1874. Shanghai, 80-81.

... i Aaret 1875. NOS, C. No. 3a. Utgitt av ‘Det statistiske centralbureau’

(DSC). Christiania 1877. Shanghai, 112-113.

... i Aaret 1876. NOS, C. No. 3. SC. Christiania 1877. Shanghai, 132–134.
Indberetninger om Handel og Søfart i Aaret ... fra De forenede Rigers Konsuler.

... 1877... Stockholm/Christiania 1878. Kina, 234, 333–342.

... 1878... Stockholm/Christiania 1879. Kina, 53–66.

... 1879... Stockholm/Christiania 1880. Kina, 105–128.

Uddrag af Aarsberetninger fra de forenede Rigers Konsuler... :

... for Aaret 1880. NOS. C. No. 16. ID. Christiania 1881. Shanghai, 347.

... for Aaret 1881. NOS. C. No. 16. ID. Christiania 1882. Shanghai, 393.

... for Aaret 1883. NOS. C. No. 16. ID. Kristiania 1884. Shanghai, 185–189,
401–405.

... for Aaret 1884. NOS. 3. R. No. 1. ID. Kristiania 1885. Shanghai, 347–352.

... for Aaret 1885. NOS. 3. R. No. 17. ID. Kristiania 1886. Shanghai, 341–345.

... for Aaret 1886. NOS. 3. R. No. 41. ID. Kristiania 1887. Shanghai, 408–421.

... for Aaret 1887. NOS. 3. R. No. 60. ID. Kristiania 1888. Shanghai, 74–80,
450–461.

... for Aaret 1888. NOS. 3. R. No. 96. ID. Kristiania 1889. Shanghai, 370–375.

... for Aaret 1889. NOS. 3. R. No. 124. ID. Kristiania 1890. Shanghai, 547–
555.

Beretninger om Handel og Skibsfart. Uddrag af Aarsberetninger fra de forenede Rigers Konsuler ... :

... for 1890 m. M. NOS. ID. Kristiania, 1891. Shanghai, 542–549.

... for 1891 m. M. NOS. ID. Kristiania, 1892. Shanghai, 763.

... for 1892 m. M. NOS. ID. Kristiania, 1893. Shanghai, 613–620.

... for 1893 m. M. NOS. ID. Kristiania, 1894. Shanghai, 717–723.

... for 1894 m. M. NOS. ID. Kristiania, 1895. Shanghai, 433–439.

... for 1895 m. M. NOS. ID. Kristiania, 1897. Shanghai, 579–687.

... for 1896 m. M. NOS. ID. Kristiania, 1898. Shanghai, 675–684.

... for 1897 m. M. NOS. ID. Kristiania, 1899. Shanghai, 706–712.

... for 1898 m. M. NOS. ID. Kristiania, 1899. Shanghai, 813–828.

Konsulatberetninger. Uddrag af aarsberetninger fra de norske og svenske konsuler m. m. ... :

... indkomne i aaret 1901. ID. Kristiania, 1902. Shanghai, 733–745.

... indkomne i aaret 1902. Utgitt av ‘departementet for udenrigske sager, handel, søfart og industri’ (HID). Kristiania, 1903. Shanghai, 849–855.

... *indkomne i aaret 1903*. HID. Kristiania 1904. Shanghai, 799–806.

Konsulatberetninger. Uddrag af aarsberetninger fra de norske konsuler m. m. ... :

... 1905. Utgitt av 'udenrigsdepartementet med bistand af Norges
oplysningskontor for næringsveiene' (UD) Kristiania 1905. Kina,
Shanghai (se register for sidetall).

... 1906. UD. Kristiania 1906.

Annerstedt, H. 1870. *Slutrapport till H. Exc. Statsministeren för utrikes ärendena rörande handel och sjöfart i Indien och China*. Stockholm. P. A. Norstedt & Söner, Kongl. Boktryckare.

Liljevalch, C. F. 1848. *Chinas handel, industri och statsförfattning, jemte underrättelser om chinesernes folkbildning, seder och bruk, samt notiser om Japan, Siam m. fl. orter*. UBB.

Traktater, instrukser og andre formelle/politiske dokumenter:

Handels- og Søfarts-tractat imellem kongerigerne Sverige og Norge og det Ta-Tsing'ske Keiserdømme. Trykt 1847 i Christiania hos Chr. Grøndahl. RAO.

Treaties between the empire China and the foreign powers with regulations for the conduct of foreign trade, conventions, agreements, regulations etc., 4th edition. 1902. Shanghai. UBB.

Hans Kongelige Majestæts fornyede naadigste Instruction for de Svenske og Norske Consuler paa udenrigske Steder. Christiania 1854. (Givet paa Stockholms Slot den 20de December 1830, men inkluderer alle resolusjoner med endringer fram til 1854.) RAO.

New regulations for His Majestys consular service. Given at the Palace at Stockholm the 20th of April 1858. Stockholm 1859. Printed at Norstedt & Sons. RAS.

Hambro, C. F. 1859. *Det norske Consulatvæsen. Tilligmed de for svenske consuler givne*

Anordningers vigtigste indhold, fremstillet av C. F. Hambro. Christiania. UBB.

Kongl. Maj:ts nådiga förordning angående konsulatväsendet; gifven Stockholms slott dn 4 November 1886. No. 69, 1886. Svensk Författnings-samling. RAS.

Indstilling fra den ved Kgl. Resolusjon af 12te Februar 1875 nedsatte Komite angaaende de forenede Rigers Konsulatforholde. (Innstilling konsulatkomite 1875)
Stortingsforhandlinger 1877. Del 1. UBB.

Oth. Prp. No.1, 1878. *Ang. Udfærdigelse af en lov om Konsulatvæsenet. Den kongelige Norske Regjerings underdanigste Indstilling af 2den januar 1878, som ved Kongelig Resolusjon af 19de januar 1878 naadigst er bifaldt.* Stortingsforhandlinger 1878. Del 3. UBB.

Indstilling fra den af Departementet for udenrigske sager, handel, sjøfart og industri under 11. januar 1904 nedsatte konsulatkomite. Kristiania 1904. UBB.

Lov om Diplomats- og Konsulatvæsenet af 12te Juni 1906. Almindelig norsk Konsulatinstruktion af 24de Juli 1906, med Kommentar. Norsk konsulatinstruktion. Kristiania, 1906. UBB.

Fortegnelse over svenske og norske konsulter og vicekonsulter med angivelse af deres adresser og kontortider, 1903. Utenriksdepartementets arkiv 1905-. (UD) 1903:28.
Vol.3577:K5a. RAO.

Aviser:

Morgenbladet 12.12.1842. På nett: www.nb.no (Tilgjengelig 30.10.2009). INT.

Morgenbladet 21.01.1843. På nett: www.nb.no (Tilgjengelig 30.10.2009). INT.

Morgenbladet 08.03.1843. På nett: www.nb.no (Tilgjengelig 30.10.2009). INT.

Morgenbladet 21.10.1843. På nett: www.nb.no (Tilgjengelig 30.10.2009). INT.

Morgenbladet 04.11.1843. På nett: www.nb.no (Tilgjengelig 30.10.2009). INT.

Morgenbladet 07.12.1843. På nett: www.nb.no (Tilgjengelig 30.10.2009). INT.

Diverse nettressurser:

(Se fotnoter for mer detaljer)

Evangeliska Östasienmissionen. <http://www.eom.nu/om-eom/historik.aspx>

United Nations. <http://untreaty.un.org/>

The China Page. <http://www.chinapage.com/map/>

Vedlegg

i) Liste over generalkonsuler og visekonsuler. Kilde: Almquist 1912–15:401.

Generalkonsuler.			
Edvard Cunningham (vk. 1853)	tf. 1863	$\frac{8}{5}$ —	1864 $\frac{29}{4}$
Frank Blackwell Forbes (f. 1839)	1864	$\frac{29}{4}$ —	1882 $\frac{27}{2}$
Henry de Courcey Forbes	tf. 1882	$\frac{27}{2}$ —	1883 $\frac{19}{5}$
Joseph Haas	tf. 1883	$\frac{19}{5}$ —	1884 $\frac{16}{5}$
*Oscar Edvard Alfred Ferdinand Lagerheim	tf. 1884	$\frac{16}{5}$ —	† 1886 $\frac{24}{4}$
Joseph Haas	ånyo	tf. 1886 $\frac{22}{10}$ —	1893 $\frac{3}{2}$
*Carl Alfred Bock		tf. 1893	$\frac{3}{2}$
		ord. 1897	$\frac{29}{1}$ — 1902 $\frac{19}{12}$
*Carl Filip Alexander Hagberg	1903	$\frac{18}{11}$ —	1906 $\frac{28}{9}$
*Carl Richard Esaias Bagge	1906	$\frac{28}{9}$ —	† 1910 $\frac{6}{7}$
*Johan Erik Evald Hultman	1911	$\frac{28}{2}$ —	
Visekonsuler.			
*Axel Heiberg	1871	$\frac{8}{2}$ —	1873 $\frac{6}{5}$
*August Henrik Bernhard Christiernsson	1874	$\frac{23}{8}$ —	1885 $\frac{19}{11}$
*Carl Alfred Bock	tf. 1886	$\frac{22}{10}$ —	1893 $\frac{3}{2}$
*Carl Filip Alexander Hagberg	1897	$\frac{13}{1}$ —	1903 $\frac{18}{11}$
*Hans Emil Huitfeldt	1904	$\frac{31}{12}$ —	1905 $\frac{31}{10}$

ii) Traktaten mellom Sverige-Norge og Kina fra 1847. RAO.

Handels- og Søfarts-Tractat

imellem

Kongerigerne Sverige og Norge

og det

Ta-Tsing'ske Keiserdomme,

affuttet i Canton den 20de Marts 1847 og ved Kongelig Resolution af 28de October
f. A. af Hans Majeestet Kongen bifaldt og antaget.

T r e a t y

or General Convention of Peace, Amity and Commerce

between

The Kingdoms of Sweden and Norway

and

The Ta Tsing Empire.

Done at Canton the 20th March 1847.

Christiania, 1847.

Trykt hos Chr. Grundahl.

Kongerigerne Sverige og Norge og det Ta-Tsing'ske Keiserdømme China,

der ønske at oprette en fast, varig og oprigtig Venstabs-Forstaelse mellem de trende Nationer, have besluttet, ved en Freds-, Venstabs- og Handels-Tractat eller General-Convention, paa en tydelig og bestemt Maade at fastsætte de Regler, der for Fremtiden gjensidigen skulle worde iagttagne ved de respective Landes indbyrdes Samqvem.

I denne heelt ønskelige Hensigt har Hans Majestæt Kongen af Sverige og Norge befuldmægtiget sin Commissarius Carl Frederik Liljevalch, og den ophøiede Monarch over det Ta-Tsing'ske Rige sin Minister og Commissarius Tsi-Yeng af det keiserlige Huus, General-Tilsynsmand over Handelen og fremmede Nationers Bedrift i de fem Havne, General-Gouverneur over de to Kwang-Provindser, en af Directeurerne for Krigs-Departementet, Vice-Stor-Santbler, og Vice-Hovmester for den præsumtive Thronarving.

Dg ere nybnævnte Befuldmægtigede, efterat have udoverlet deres Fuldmagter, og tilbørligen overvriet det Dømansforte, komne overeens om følgende Artikler:

Artikel I.

Der skal være en fuldkommen, stedsevarende, almindelig Fred og oprigtigt og hjerteligt Venstabs mellem Kongerigerne Sverige og Norge paa den ene, og Ta-Tsing-Keiser-

The Kingdoms of Sweden and Norway, and The Ta Tsing Empire,

desiring to establish firm, lasting and sincere friendship between the three Nations, have resolved to fix, in a manner clear and positive, by means of a Treaty or General Convention of Peace, Amity and Commerce, the rules which shall in future be mutually observed in the intercourse of their respective countries:

For which most desirable object His Majesty The King of Sweden and Norway has conferred full powers on His Commissioner *Charles Frederick Liljevalch*, and the August Sovereign of the Ta Tsing Empire on His Minister and Commissioner *Tsi Yeng* of the Imperial House, Superintendent General of the trade and foreign intercourse of the Five Ports, Governor General of the two Kwang provinces, a Director of the Board of War, vice High Chancellor, and a vice Guardian of the Heir Apparent.

And the said Commissioners, after having exchanged ther said full powers, and duly considered the premises, have agreed to the following articles:

Article I.

There shall be a perfect, permanent, universal peace, and a sincere and cordial amity, between the Kingdoms of Sweden and Norway on the one part,

dommet paa den anden Side, og imellem deres respective Folk, uden nogen Undtagelse af Person eller Sted.

Artikel II.

Undersaatter af Hans Majestæt Kongen af Sverige og Norge, der ankomme til China i Handels-Viemed, skulle betale de Indførsels- og Udførsels-Afgifter, som foreskrives i den Tarif, der er vedføjet nærværende Tractat og udgjør en Deel af samme. De skulle ikke i nogetfomhelst Tilfælde werde underkastede andre eller høiere Afgifter, end saadanne som fordres eller ville blive fordrede af nogenfomhelst anden Nations Borgere. Douceurer og Extra-Udgifter af hvilketfomhelst Slags ere aldeles aflaffede, og de Oppebørsels-Embedsmænd, der maatte gjøre sig skyldige i Udprekning, skulle werde straffede overensstemmende med China's Love. Hvis den chinesiske Regjering skulde ønske i en eller anden Henseende at modificere førnævnte Tarif, da skulle slige Modificationer ene blive foretagne efter Overlæg med de dertil af Hans Majestæt Kongen af Sverige og Norge behørigt autoriserede Consulere eller andre Embedsmænd, og med deres Samtykke. Og hvis yderligere Fordele eller Privilegier, af hvad Slags nævnes kan, herefter af China tilstaaes nogen anden Nation, skulle Sverige og Norge, og Borgere af disse Lande, derved blive berettigede til fuldkommen, ligestor og upartisk Deeltagiggjørelse i samme Fordele eller Privilegier.

Artikel III.

Hans Majestæt Kongen af Sveriges og Norges Undersaatter have Tilladelse til at besøge de fem Havne Kwangchow, Amoy,

and the Ta Tsing Empire on the other part, and between their people respectively, without exception of persons or places.

Article II.

Subjects of His Majesty The King of Sweden and Norway, resorting to China for the purposes of commerce, will pay the duties of import and export prescribed in the Tariff, which is fixed by and made a part of this Treaty. The shall in no case, be subject to other or higher duties, than are and shall be required of the people of any other nation whatever. Fees and charges of every sort are wholly abolished, and Officers of the revenue, who may be guilty of exaction, shall be punished according to the laws of China. If the Chinese Government desire to modify, in any respect, the said Tariff, such modifications shall be made only in consultation with Consuls or other functionaries thereto duly authorised by His Majesty The King of Sweden and Norway, and with consent thereof. And if additional advantages or privileges of whatever description, be conceded hereafter by China to any other nation, Sweden and Norway and citizens thereof shall be entitled thereupon to a complete, equal, and impartial participation in the same.

Article III.

The subjects of His Majesty The King of Sweden and Norway are permitted to frequent the Five ports of Kwang-

Fuchow, Ningpo og Shanghai, opholde sig der med deres Familier og drive Handel der, samt efter Behag at drage med deres Skibe og Kjobmandsvarer til og fra hvilkenfømhelst fremmed Havn, og enhver af de nysnævnte fem Havne, og fra hver af samme fem Havne til hvilkenfømhelst anden af dem. Men førnævnte Skibe skulle ikke lovstridigen løbe ind i de andre Søhavne i China, og heller ikke drive nogen hemmelig og sveigefuld Handel langs dets Kyster. Ethvert Skib, tilhørende nogen Underfaat af Hans Majestæt Kongen af Sverige og Norge, som overtræder denne Bestemmelse, skal tilligemed sin Ladning være forbrudt til den chinefiske Regjering.

Artikel IV.

For at have Tilfyn med og rettede de i ovennævnte fem Havne Handelsforretninger drivende Svenskes og Nordmænds Anliggender, kan Hans Majestæt Kongen af Sverige og Norge ansatte Consuler eller andre Embedsmænd i samme Havne, hvilke af den chinefiske Regjerings Embedsmænd skulle blive tilbørligen anerkjendte som saadanne, og skulle pleie Forhandlinger og gjensidige Meddelelser med hine, enten personligen eller skriftligen efter Leilighedens Medfør, paa fuldkommen Lighed og gjensidig Agtelses Fod. Nysnævnte Embedsmænd, ansatte af den svensk-norske Regjering, skulle paa den ene Side, hvis de paa nogen Maade behandles uærbødigen eller fornærmes af de lokale Autoriteter, have Ret til at gjøre Forestilling besangaaende til den chinefiske Regjerings overordnede Embedsmænd, som ville bevirke at fuldstændig Undersøgelse anstilles og streng Retfærdighed haandhæves i disse Sager; paa den anden

chow, Amoy, Fuchow, Ningpo, and Shanghai, and to reside with their families and trade there, and to proceed at pleasure with their vessels and merchandise to and from any foreign port and either of the said Five ports and from either of the said Five ports to any other of them. But said vessels shall not unlawfully enter the other ports of China, nor carry on a clandestine and fraudulent trade along the coasts thereof. And any vessel, belonging to a subject of His Majesty The King of Sweden and Norway, which violates this provision, shall with her cargo, be subject to confiscation to the Chinese Government.

Article IV.

For the superintendence and regulation of the concerns of Swedes and Norwegians, doing bussiness at the said Five ports, His Majesty The King of Sweden and Norway may appoint Consuls, or other Officers, at the same, who shall be duly recognised as such by the Officers of the Chinese Government, and shall hold official intercourse and correspondence with the latter, either personal or in writing, as occasions may require, on terms of equality and reciprocal respect. If disrespectfully treated or aggrieved in any way by the local authorities, said Officers on the one hand shall have the right to make representation of the same to the superior Officers of the Chinese Government, who will see that full enquiry and strict justice be had in the premises; and on the other hand the said Consuls will carefully avoid all acts of

Side ville ovennævnte Consuler vide omhyggeligen at undgaae alle unødvendigen fornærmende Handlinger mod, og af Collision med, de chinesiske Embedsmænd og Indbyggere.

Artikel V.

I enhver af de ovennævnte fem Havne skulle Hans Majestæt Kongen af Sveriges og Norges Undersaatter, lovligen beskæftigede med Handelsforretninger, have Tilladelse til, fra egne eller hvilket som helst andre Havne, at indføre til China og sælge der, eller købe i China og udføre til deres egne eller hvilket som helst andre Havne, alle Slags Kjøbmandsvarer, hvis Indførsel eller Udførsel ikke ved nærværende Tractat er forbudt, imod at betale de Afgifter, som ved den her foran fastsatte Tarif ere bestemte, men ingen anden Afgift, af hvad Navn nævnes kan.

Artikel VI.

Naar noget til Sverige eller Norge hørende Kjøbmands-Skib løber ind i en af de ovennævnte fem Havne for at handle, skulle dets Papirer afleveres til Consulen eller den Person, som besørger disse Forretninger; han skal da gjøre Anmeldelse derom til Told-Commissionairen, og har samme Fartøi da at erlægge Lastpenge efter et Forhold af fem Mæc pr. Ton, hvis dets Drægtighed er over Et Hundrede og femti Tons; og een Mæc pr. Ton, hvis dets Drægtighed er Et Hundrede og femti Tons eller derunder, alt efter den Drægtigheds-Angivelse, som indeholdes i Registeret. Denne Afgift træder i Stedet for de forrige Maalings-Afgifter og andre Sportler, som ganske ere affækkede. Hvis noget Skib, som har ankre i en af de ovennævnte Havne og der betalt Lastpenge, siden finder Anledning til at gaae til en anden af disse

unnecessary offence to, and collision with, the Officers and people of China.

Article V.

At each of the said Five ports the subjects of His Majesty The King of Sweden and Norway, lawfully engaged in commerce, shall be permitted to import, from their own or any other ports, into China and sell there, and purchase therein, and export to their own or any other ports, all manner of merchandise of which the importation or exportation is not prohibited by this Treaty, paying the duties which are prescribed by the Tariff hereinbefore established, and no other charges whatsoever.

Article VI.

Whenever any Merchant vessel, belonging to Sweden or Norway, shall enter either of the said Five ports for trade, her papers shall be lodged with the Consul or person charged with affairs, who will report the same to the Commissioner of Customs; and tonnage duty shall be paid on same vessel at the rate of Five mace per ton if she be over Onehundred and fifty tons burden; and one mace per ton if she be of the burden of Onehundred and fifty tons, or under, according to the amount of her tonnage as specified in the register; said payment to be in full of the former charges of measurement and other fees, which are wholly abolished. And if any vessel, which having anchored at one of the said ports and there paid tonnage

Havne for at affatte Resten af sin Ladning, skal Consulen eller den, hvem disse Affairer ere overdragne, gjøre Anmeldelse derom til Told-Commissairen, hvilken da ved samme Skibs Afreise har at antegne paa Havne-Klaverings-Sedlen, at Lastpengene allerede ere betalte, og gjøre Anmeldelse derom til de andre Toldkamre; i hvilket Tilfælde fornærnte Partei, ved at løbe ind i en anden Havn, kun har der at erlægge Afgift af Ladningen, men er ikke forpligtet til at betale Lastpenge endnu en Gang.

Artikel VII.

Ingen Lastpenge skal fordras af Baade, tilhørende Undersaatter af Hans Majestæt Kongen af Sverige og Norge, naar de kun anvendes til at føre Passagerer, Bagage, Breve og Provisions-Artikler, eller andre, Toldafgift ikke underkastede Sager, til eller fra en af de fem Havne.

Dog skulle alle Fragt-Baade, der føre afgiftspligtige Varer, betale den sædvanlige Last-Afgift af een Mace pr. Ton, forudsat at de tilhøre Undersaatter af Hans Majestæt Kongen af Sverige og Norge, men ikke, hvis disse kun have leiet dem af chinesiske Undersaatter.

Artikel VIII.

Undersaatter af Hans Majestæt Kongen af Sverige og Norge have Tilladelse til, for deres indgaaende Skibe at antage Lodser, som ville lodse dem ind gjennem Passerne og bringe dem til Havn; og naar de lovbestede Afgifter alle ere betalte, kunne de antage Lodser for at løbe ud af Havnen. De skulle ogsaa være lovligen berettigede til, efter Behag at

duty, shall have occasion to go to any other of the said ports to complete the disposal of her cargo, the Consul or person charged with affairs, will report the same to the Commissioner of Customs, who on the departure of the said vessel will note in the port clearance that the tonnage duties have been paid, and report the same to the other Customhouses; in which case, on entering another port, the said vessel will only pay duty there on her cargo, but shall not be subject to the payment of tonnage duty a second time.

Article VII.

No tonnage duty shall be required on boats, belonging to subjects of His Majesty The King of Sweden and Norway, employed in the conveyance of passengers, baggage, letters and articles of provision, or others not subject to duty, to or from any of the Five ports.

All cargo-boats, however, conveying merchandise subject to duty, shall pay the regular tonnage duty of One mace per ton, provided they belong to subjects of His Majesty The King of Sweden and Norway, but not if hired by them from subjects of China.

Article VIII.

Subjects of His Majesty The King of Sweden and Norway for their vessels bound in, shall be allowed to engage pilots, who will report said vessels at the passes and take them into port; and when the lawful duties have all been paid they may engage pilots to leave port. It shall also be lawful for them

engagere Tjenere, Compradors, Løffe og Skrivere, og Passagere eller Fragt-Baade, saa og at benytte Arbeidskarle, Seemand og Folk til hvilken som helst nødvendig Forretning imod en passende Lon, vedtagen efter begge Parters Overenskomst, eller aftalt og bestemt ved Hjælp af deres Regjerings Consulat-Embedsmænd, uden nogen Indblanding af den Chinese Regjerings Embedsmænd der paa Stedet.

Artikel IX.

Naar noget, Sverige eller Norge tilhørende, Handels-Skib er lobet ind i Havnen, kan Told-Dyfsynsmanden, om han finder det nødvendigt, udnævne Told-Officianter til at holde Vagt paa Skibet; de kunne opholde sig ombord paa dette eller paa deres egne Baade, efter som de finde det beleiligt; men for disse Officianters Underholdning skal Told-Dyfsynsmanden træffe Foranstaltning, og skulle de ikke være berettigede til at fordrø noget Kosthold af Skibet eller dets Eier, ligesom de skulle være underkastede tilbørlig Straf i Tilfælde af at de tillade sig nogen Udpression til Trods for denne Bestemmelse.

Artikel X.

Naar et Handelsfartoi, tilhørende Sverige eller Norge, kaster Anker i en af de ovennævnte Havne, har vedkommende Superkargo, Skipper eller Consigné inden otte og syretyvne Timer at nedlægge Skibs-Papirerne hos Consulen, eller den, hvem de svenske-norske Affairer ere overdragne, hvilken har at meddele Told-Dyfsynsmanden en sandfærdig Indberetning om Skibets Navn og Drægtighed, dets Folks Navne og Ladningen ombord; hvorefter Told-Dyfsynsmanden har at give en Tilladelse til

to hire at pleasure, Servants, Compradors, Linguists and Writers, and passage or cargo-boats, and to employ Laborers, Seamen, and persons for whatever necessary service for a reasonable compensation to be agreed on by the parties, or stelled by application to the Consular Officer of their Government, without interference on the part of the local Officers of the Chinese Government.

Article IX.

Whenever merchant vessels, belonging to Sweden or Norway, shall have entered port, the Superintendent of Customs will, if he see fit appoint Custom-house Officers, to guard said vessels, who may live on board the ship, or their own boats, at their convenience; but provision for the subsistence of said Officers shall be made by the Superintendent of Customs, and they shall not be entitled to any allowance from the vessel or owner thereof; and they shall be subject to suitable punishment for any exaction practised by them in violation of this regulation.

Article X.

Whenever a merchant vessel, belonging to Sweden and Norway, shall cast anchor in either of said ports, the supercargo, Master or Consignee, will within forty eight hours deposit the ships papers in the hands of the Consul, or person charged with affairs of Sweden and Norway, who will cause to be communicated to the Superintendent of Customs a true report of the name and tonnage of such vessel, the names of her

løsning af Ladningen. Hvis vedkommende Skipper, Supercargo eller Consigné uden saadan Tilladelse strider til at løse Ladningen, skal han derfor bøde fem Hundrede Dollars, og de saaledes uden Tilladelse løste Varer skulle være forbrudte til den chinesiske Regjering. Men hvis Skipperen paa et i Havnen indløbet Fartoi ønsker alene at løse en Deel af Ladningen, skal han være lovlig berettiget til at gjøre det, erlæggende Told alene af den udløste Deel, og fremdeles at føre Resten til en anden Havn. Hvis Skipperen eller søster det, kan han inden otte og fyrretyve Timer efter Skibets Ankomsf, men ikke tidligere, bestemme sig til at rejse bort igjen uden at bryde Lasten, i hvilket Tilfælde han ikke er pligtig at betale Lastpenge eller andre Afgifter eller Paalæg, førend han ankommer til en anden Havn, hvorhen han drager for at udløse sin Last; han har da her at betale Afgifterne af Skib og Last efter Lovens Medfør. Efter de ovennævnte otte og fyrretyve Timers Forløb anses Lastpenge forfaldne til Betaling.

Artikel XI.

Told-Dyfningsmanden, som paaseer at de bestemte Afgifter erlægges, har paa en til ham derom gjennem Consulen stilet Anmodning at udnævne behørig Officianter, der, i Overværet af Skipperen, Supercargoen eller Consignéen, har at foretage en rigtig og redelig Undersøgelse af alle Varer, der skulle udløses til Indførsel, eller indlades til Udførsel, ombord paa hvilket som helst svenskt eller norsk Handelsfartoi. Dyfnaer der Tvist

men and of the cargo on board, which being done, the superintendent will give a permit for the discharge of her cargo. And the Master, Supercargo or Consignee, if he proceed to discharge the cargo without such permit, shall incur a fine of Five Hundred Dollars: and the goods so discharged without permit shall be subject to forfeiture to the Chinese Government. But if the Master of any vessel in port desire to discharge a part only of the cargo, it shall be lawful for him to do so, paying duties on such part only, and to proceed with the remainder to any other ports. Or if the master so desire, he may within forty eight hours after the arrival of the vessel, but not later, decide to depart without breaking bulk; in which case he will not be subject to pay tonnage or other duties or charges, untill on his arrival at another port he shall proceed to discharge cargo, when he will pay the duties on vessel and cargo according to law. And the tonnage duties shall be held to be due after the expiration of said forty eight hours.

Article XI.

The Superintendent of Customs, in order to the collection of the proper duties, will, on application made to him through the Consul, appoint suitable Officers, who shall proceed in the presence of the Captain, Supercargo or Consignee, to make a just and fair examination of all goods in the act of being discharged for importation, or laden for exportation on board any merchant vessel of Sweden

angaaende Værdien af Varer, underkastede en Afgift ad valorem, eller med Hensyn til Thars-Beløbet, og vedkommende Parter selv ikke til gjensidig Tilfredsstillelse kunne enes derom, da kan Sagen inden Udløbet af fire og tyve Timer, ikke senere, henlægges til ovennævnte Consuls Afgjørelse i Forening med Told-Opfyndsmanden.

Artikel XII.

Jubelkænbige Sæt af autoriserede Vægte saavel som af Lødder og Maal, behørigt indrettede, stemplede og forseglede, overensstemmende med Normalet paa Toldkammeret i Canton, skulle af Told-Opfyndsmanden overleveres Consulerne i hver af de fem Havne, for at sikre Gensformighed og undgaae Forvirring i Varernes Maalning og Veining.

Artikel XIII.

Kostpenge af Skibe, der tilhøre Undersaatter af Hans Majestæt Kongen af Sverige og Norge, skulle erlægges naar de tilfædes at løbe ind i Haven. Indførsels-Told skal erlægges ved Varernes Løsning, og Udførsels-Told ved deres Indladning. Naar alle disse Afgifter ere erlagte, men ikke før, skal Told-Opfyndsmanden udstæde Klareringsdocument, og Consulerne skulle tilbagelevere Skibspapirerne, saa at Fartøiet kan afgaae paa sin Rejse. Afgifterne skulle erlægges til de Embedsmænd, der af den kinesiske Regjering ere befaldmægtigede til at modtage dem paa sammes Vegne.

Afgifter, hvilke Hans Majestæt Kongen af Sveriges og Norges Undersaatter ere pligtige at erlægge, skulle modtages enten i

or Norway; and if dispute occur in regard to the value of goods, subject to an ad valorem duty, or in regard to the amount of tare, and the same cannot be satisfactorily arranged by the parties, the question may within twenty four hours, and not afterwards, be referred to the said Consul, to adjust with the Superintendent of Customs.

Article XII.

Sets of standard balances, and also weights and measures, duly prepared, stamped and sealed, according to the standard of the Customhouse at Canton, shall be delivered by the Superintendent of Customs to the Consuls at each of the Five ports, to secure uniformity and prevent confusion in measures and weights of merchandise.

Article XIII.

The tonnage duty on vessels, belonging to subjects of His Majesty The King of Sweden and Norway, shall be paid on their being admitted to entry. Duties of import shall be paid on the discharge of the goods, and duties of export on the lading of the same. When all such duties shall have been paid, and not before, the Superintendent of Customs shall give a port clearance, and the Consul shall return the shipspapers, so that she may depart on her voyage. The duties shall be paid to the Shroffs, authorised by the Chinese Government to receive the same in its behalf.

Duties, payable by subjects of His Majesty The King of Sweden and Norway, shall be received either in Sycee

"Specie" Sølv, eller i indenlandske Pengesorter, efter den Udværlings-Rod som ved de nu gjældende Bestemmelser staaer ved Magt. Indførte Varer skulle ved deres Gjen salg eller Transit til en anden Deel af Riget ei være noget andet Afgiftsmaal underkastede, end der ved denne Tractats Udstedelsesdatum pleier af dem at betales.

Artikel XIV.

Ingen Varer ombord paa noget svenskt eller norsk Handelsfartoi, liggende i Havn, maae overflottes paa noget andet Fartoi, uden dertil er særegen Anledning, i hvilket Tilfælde Anledningen skal af Consulen konstateres for Told-Dyfsmanden, som kan bestikke Officianter til at undersøge Sagen og tillade Overflotningen. Hvis nogen Varer overflottes uden saadan Anmeldelse, Undersøgelse og Tilladelse, ere de at ansee som forbrudte til den chinesiske Regjering.

Artikel XV.

Da den forrige Indskrænkning af Handelen med fremmede Nationer til visse Personer i Canton, udnævnte af Regjeringen, og sædvanligvis kaldede Hong-Kjøbmændene, nu er ophævet, ere Undersaatter af Hans Majestæt Kongen af Sverrige og Norge, som ville sælge eller købe Indførsels- eller Udførsels-Varer, berettigede til at handle med alle og enhver af de chinesiske Undersaatter uden Forskjel, og skulle de ikke worde nogen nye Indskrænkninger underkastede, eller hindrede i deres Forretninger ved Monopoler eller andre skadelige Restriktioner.

Artikel XVI.

Den chinesiske Regjering vil ikke ansee sig

silver, or in foreign money, at the rate of exchange as ascertained by the regulations now in force. And imported goods, on their resale or transit in any part of the Empire, shall be subject to the imposition of no other duty, than they are accustomed to pay at the date of this Treaty.

Article XIV.

No goods on board any Swedish or Norwegian merchant vessel in port are to be transhipped to another vessel, unless there be particular occasion therefore, in which case the occasion shall be certified by the Consul to the Superintendent of Customs, who may appoint Officers to examine into the facts and permit the transshipment. And if any goods be transhipped without such application, inquiry and permit, they shall be subject to be forfeited to the Chinese Government.

Article XV.

The former limitation of the trade of foreign nations, to certain persons appointed at Canton by the Government, and commonly called Hong-merchants, having been abolished, subjects of His Majesty The King of Sweden and Norway, engaged in the sale or purchase of goods of import or export, are admitted to trade with any and all subjects of China without distinction; they shall not be subject to any new limitations, nor impeded in their bussiness by monopolies or other injurious restrictions.

Article XVI.

The Chinese Government will not

ansvarlig for nogenformigt Gjæld, chinesiske Undersaatter maatte være fornst-norske Undersaatter skyldige, eller for Bedragerier, begaaede af dem, men de Svenske og Norske kunne søge Erstatning ad lovlige Veie, og naar passende Førefilling gjennem Consulerne er gjort til Autoriteterne paa Stedet, skulle disse foranledige behørig Undersøgelse af Sagen, og foretage alle fornødne Skridt til at bevirke Erstatning.

Men for det Tilfælde at Debitor skulde være død eller eiendomsløs, eller have forstukket sig, kan Creditor ei nyde Skadesløsholdelse ifølge det gamle saakaldte Co-hong-System; og hvis Undersaatter af Hans Majestæt Kongen af Sverige og Norge skyldte noget til chinesiske Undersaatter, kunne disse sidste søge Erstatning paa samme Maade gjennem Consulerne, men uden at Sverige og Norge ere ansvarlige for Gjælden.

Artikel XVII.

Undersaatter af Hans Majestæt Kongen af Sverige og Norge, som boe eller opholde sig i nogen af de for Handel med Fremmede aabnede Havne, skulle nyde af passende Hjælpesomhed i at erholde Huse og Steder til at drive deres Forretninger, eller i at leie Tomter af Indboerne for der at anlægge Huse og Handelspladse, saavel som Hospitaller, Kirker og Begravelsespladse. De toende Regjeringens lokale Autoriteter skulle i Føreming udse Tomter til fornævnte Gjenstande, med behørig Hensyn til Folkets Følelser, hoed deres Beliggenhed angaar; og de interesserede Parter hoed at bestemme Afgiften efter fælles Overenskomst, saa at Ciernen paa den ene

hold itself responsible for any debts, which may happen to be due from subjects of China to subjects of Sweden and Norway, or for frauds committed by them; but Sweds and Norwegians may seek redress in law; and on suitable representation being made to the Chinese local authorities through the Consul, they will cause due examination in the premises, and take all proper steps to compel satisfaction.

But in case the debtor be dead, or without property, or have absconded, the Creditor cannot be indemnified according to the old system of the Co-hong so called; and if subjects of His Majesty The King of Sweden and Norway be indebted to subjects of China, the latter may seek redress in the same way through the Consul, but without any responsibility for the debt on the part of Sweden and Norway.

Article XVII.

Subjects of His Majesty The King of Sweden and Norway, residing or sojourning at any of the ports open to foreign commerce, shall enjoy all proper accommodation in obtaining houses and places of business, or in hiring sites from the inhabitants on which to construct houses and places of business, and also hospitals, churches and cemeteries. The local authorities of the two Governments shall select in concert the sites for the foregoing objects, having due regard to the feelings of the people in the location thereof; and the parties interested will fix the rent by mutual

Side ikke fordre nogen overdreven Betaling, og Kjøbmændene paa den anden Side ikke urimeligen insistere paa at ville have et eller andet særligt Sted, men saaledes at man paa begge Sider gaar frem med Retfærdighed og Moderation. Enhver Banhelligelse af ovennævnte Begravelsespladse, hvilken chinesiske Undersaatter maatte tillade sig, skal strengeligen blive straffet efter Loven.

Paa de Steder, hvor svenske og norske Skibe ligge for Anker, kunne Undersaatter af Hans Majestæt Kongen af Sverige og Norge, Kjøbmand eller Andre, som der opholde sig, passere frem og tilbage i den umiddelbart omliggende Egn, men de maas ikke efter Behag gjøre større eller videre Udflugter i Landet imellem Landsbyerne, heller ikke maas de ulovligen og til Besværgelse af Told-Indtægterne indfinde sig paa offentlige Markeder for at affatte dervs Varer.

For at opretholde den offentlige Fred skulle de lokale Regjerings-Embedsmænd i enhver af de fem Havne i Forening med Consulerne bestemme de Grændser, udenfor hvilke Hans Majestæt Kongen af Sveriges og Norges Undersaatter ikke skulle være berettigede til at gaae.

Artikel XVIII.

Hans Majestæt Kongen af Sveriges og Norges Undersaatter skulle være lovligent berettigede til at benytte studerede Folk og andre fra hvilket som helst Deel af China, uden nogen Forskjel med Hensyn til Personer, til at undervise i hvilket som helst af de i Riget brugelige Sprog og at være behjælpelig i literære Arbejder; og skulle de saaledes benyttede Personer ikke være udsatte for nogen fornærmelig Behandling enten af Regjeringen

agreement, the proprietors on the one hand not demanding any exorbitant price, nor the merchants on the other unreasonably insisting on particular spots, but each conducting with justice and moderation. And any desecration of said cimiteries by subjects of China shall be severely punished according to law.

At the places of anchorage of Swedish and Norwegian vessels, subjects of His Majesty The King of Sweden and Norway, merchants, seamen or others sojourning there may pass and repass in the immediate neighbourhood; but they shall not at their pleasure make excursions into the country among the villages at large, nor shall they repair to public marts for the purpose of disposing of goods unlawfully and in fraud of the revenue.

And, in order to the preservation of the public peace, the local Officers of Government at each of the Five ports shall in concert with the Consuls, define the limits beyond which it shall not be lawful for subjects of His Majesty The King of Sweden and Norway to go.

Article XVIII.

It shall be lawful for subjects of His Majesty The King of Sweden and Norway to employ scholars and people of any part of China without distinction of persons, to teach any of the languages of the Empire, and to assist in literary labors; and the persons so employed shall not for that cause be subject to any injury on the part either of the Government or of individuals; and it shall in

eller enkelte Individer; ligeledes skulle Hans Majestæt Kongen af Sveriges og Norges Undersaatter være lovlig berettigede til at købe alle slags Bøger i China.

Artikel XIX.

Alle Undersaatter af Hans Majestæt Kongen af Sverige og Norge i China, som der fredeligen drive deres Forretninger, anses at staa i et gjensidigt venstabeligt og velvilligt Forhold til de chinesiske Undersaatter, og skulle for dem selv og enhver dem tilhørende Ting nyde Regjeringens Lokal-Autoriteters særlige Beskyttelse, hvilke skulle forsvare dem mod alle slags Fornærmelse eller Mishandling fra Chinesernes Side. Hvis deres Boliger eller Eiendom trædes eller angribes af Følkesværmer, Brandstiftere eller andre voldsomme eller lovløse Personer, have de lokale Embedsmænd paa Consulens Anmodning ieblikkeligen at afsende militær Styrke for at adspredde Voldsmandene, og skulle paagribe de skyldige Individer og straffe dem efter Lovens strengste Medfør.

Artikel XX.

Undersaatter af Hans Majestæt Kongen af Sverige og Norge, som maatte have indført Handelsvarer i nogen af China's frie Havne, og betalt Told deraf, skulle, hvis de ønske igjen at udføre samme, Alt eller en Deel deraf, til en anden af de ovennævnte Havne, være berettigede til, gjennem deres Consul at henvende sig til Told-Opfyndsmænd, hvilken, til Horebyggelse af Told-Svig, skal lade anstille Undersøgelse ved dertil stillede Embedsmænd, for at forviise sig om at den af nævnte Varer erlagte Told, saaledes som den er anført i Toldkammerets Protokol,

like manner be lawful for subjects of His Majesty The King of Sweden and Norway to purchase all manner of books in China.

Article XIX.

All subjects of His Majesty The King of Sweden and Norway in China, peacefully attending to their affairs, being placed on a common footing of amity and good will with subjects of China, shall receive and enjoy, for themselves and every thing appertaining to them, the special protection of the local authorities of Government, who shall defend them from all insult or injury of any sort on the part of the Chinese. If their dwellings or property be threatened or attacked by mobs, incendiaries or other violent or lawless persons, the local officers, on requisition of the Consul, will immediately dispatch a military force to disperse the rioters, and will apprehend the guilty individuals, and punish them with the utmost rigor of the law.

Article XX.

Subjects of His Majesty The King of Sweden and Norway, who may have imported merchandise into any of the free ports of China, and paid the duty thereon, if they desire to reexport the same, in part or in whole, to any other of the said ports, shall be entitled to make application, through their Consul to the Superintendent of the Customs, who, in order to prevent frauds on the revenue, shall cause examination to be made by suitable Officers, to see that the duties paid on such goods, as entered

searer til dem gjorte Angivelse, og at Varerne ere forblevne med de oprindelige Mærker uforandrede; og skal han da i Klareringsdocumentet gjøre en Aetegnelse om disse Varer og Beløbet af den deraf betalte Told, og overlevere samme til Kjøbmanden; ligesaa skal han underrette Told-Embedsmændene i de andre Havne derom. Naar alt dette er skeet, skal Fortøiet, hvori ovennævnte Varer ere indladede, ved Ankomsten til en anden Havn, saafremt alting ved anstillet Undersøgelse findes at svare, saae Tilladelse til at bryde Last og udstibe de ovennævnte Varer, uden at være pligtig at erlægge nogen yderligere Told deraf. Men hvis Told-Opfyndmanden ved en saadan Undersøgelse opdager nogen Told-Svig i dette Tilfælde, da ere Varerne forbrudte og underkastede Confiscation for den chinesiske Regjering.

Artikel XXI.

Chinesiske Undersaatter, som maatte gjøre sig skyldige i nogen forbryderisk Handling med svenske eller norske Undersaatter, skulle arresteres og straffes af de chinesiske Autoriteter overeensstemmende med Chinas Love, og svenske eller norske Undersaatter, der maatte begaae nogen Forbrydelse i China, skulle kun dømmes og straffes af Consulen eller en anden dertil beflettet svensk eller norsk Embedsmand overeensstemmende med hans Lands Love. Og til Forebyggelse af al Tvist og Misnøie, skal Retten tildeles og bestyres billigen og upartisk paa begge Sider.

on the Customhousebooks, correspond with the representation made, and that the goods remain with their original marks unchanged, and shall then make a memorandum in the port clearance of the goods and the amount of duties paid on the same, and deliver the same to the merchant; and shall also certify the facts to the Officers of Customs of the other ports. All which being done, on the arrival in port of the vessel in which the goods are laden, and every thing being found on examination there to correspond, she shall be permitted to break bulk and land the said goods, without being subject to the payment of any additional duty thereon. But if on such examination, the Superintendent of Customs shall detect any fraud on the revenue in the case, then the goods shall be subject to forfeiture and confiscation to the Chinese Government.

Article XXI.

Subject of China who may be guilty of any criminal act towards Swedish or Norwegian subjects, shall be arrested and punished by the Chinese authorities, according to the laws of China; and subjects of Sweden or Norway who may commit any crime in China, shall be subject to be tried and punished only by the Consul, or other public functionary of Sweden or Norway, thereto authorised, according to the laws of his country. And, in order to the prevention of all controversy and disaffection, justice shall be equitably and impartially administered on both sides.

Artikel XXII.

Da ved denne Tractat et Freds- og Venflabs-Forhold er oprettet mellem de forenede Riger Sverige og Norge og det chinesiske Rige, og de svenske og norske Fartøier have faaet Adgang til fri Handelsdrift til og fra de fem i China for Handel med Fremmede aabnede Havne, saa er det endvidere vedtaget, at for det Tilfælde at China naarsomhelst herefter skulde komme i Krig med nogen fremmed Nation, hvorm det saa er, og desaaarsag maatte udelukke denne Nation for Adgang til sine Havne, skulde dog de Fartøier, der tilhøre de forenede Riger Sverige og Norge, ikkedestomindre vedblive, frit og sikkert at fortsætte deres Handelsdrift, og at bringe Varer til og fra de krigførende Rigers Havne, saaledes at de forenede Rigers, Sveriges og Norges, Flags Neutralitet fuldkommen respecteres, forsaavidt som samme Flag ikke beskytter Fartøier der benyttes til at føre Officiere og Soldater i Fiendens Tjeneste; heller ikke skal samme Flag svigelig benyttes til derved at gjøre det muligt for Fiendens Skibe med deres Ladning at løbe ind i Chinas Havne; men alle sig saaledes forsyndende Fartøier skulde være underkastede Forbrydelse og Confiscation til den chinesiske Regjering.

Artikel XXIII.

De svensk-norske Consuler, som ansættes i enhver af de for Handel med Fremmede aabnede fem Havne, skulde aarligen til de respective General-Gouverneurer af samme gjøre en detailleret Indberetning om Antallet af de, de forenede Riger Sverige og Norge tilhørende, Fartøier, som i Aarets Løb have løbet

Article XXII.

Relations of peace and amity being established by this Treaty between the United Kingdoms of Sweden and Norway and the Chinese Empire, and the Swedish and Norwegian vessels being admitted to trade freely to and from the Five ports of China open to foreign commerce, it is further agreed; that in case at any time hereafter China should be at war with any foreign nation whatever, and for that cause should exclude such nation from entering her ports, still the vessels of the united Kingdoms of Sweden and Norway shall not the less continue to pursue their commerce in freedom and security, and to transport goods to and from the ports of the belligerent parties, full respect being paid to the neutrality of the flag of the United Kingdoms of Sweden and Norway, provided that the said flag shall not protect vessels engaged in the transportation of Officers and Soldiers in the enemy's service, nor shall said flag be fraudulently used to enable the enemy's ships with their cargoes to enter the ports of China; but all such vessels so offending shall be subject to forfeiture and confiscation to the Chinese Government.

Article XXIII.

The Consuls of Sweden and Norway, that may be appointed at each of the Five ports open to foreign trade, shall make annually to the respective Governors General thereof a detailed report of the number of vessels, belonging to the United Kingdoms of Sweden and

ind i og ud af samme Havne, samt om Beløbet og Værdien af hvad der i samme Fartøier er indført eller udført, alt for at overføres til og inspiceres af Collegiet for Statshindtægterne.

Artikel XXIV.

Derfom Underfætter af Hans Majestæt Kongen af Sverige og Norge skulde have særlig Anledning til at indkomme med noget Andragende for de chinesiske lokale Regjerings-Embedsmænd, skulde de først forelægge samme for deres Consul eller den Person, hvem disse Forretninger ere overdragne, for at han kan afgjøre om Sproget er passende eller arbejdsdigt, og Sagen retfærdig og rigtig; i hvilket Tilfælde han skal oversende samme til vedkommende Autoriteter, for at disse kunne tage dem i Overveielse og foretage hvad der maatte være at gjøre derved. Paa samme Maade skulde Underfætter af China, hvis de have særlig Anledning til at henvende sig til Consulen for de forenede Riger Sverige og Norge, forelægge Andragendet for deres egen Regjerings Lokal-Autoriteter, til deres Afgjørelse, hvorvidt Sproget er arbejdsdigt og passende, og Sagen retfærdig og rigtig; i hvilket Tilfælde nydævnte Autoriteter skulde oversende samme til Consulen eller den Person, hvem disse Forretninger ere overdragne, til hans Overveielse af Foretagelse af hvad der maatte agtes fornødent. Opstaae Tvistigheder mellem Underfætter af Hans Majestæt Kongen af Sverige og Norge og chinesiske Underfætter, hvilke ikke paa anden Maade kunne vorde i Windelighed bilagte, skulde samme undersøges og afgjøres overensstemmende med Ret og Bøllighed af de to Nationers offentlige Embedsmænd i Forening.

Norway, which have entered and left said ports during the year, and of the amount and value imported and exported in such vessels, for transmission to, and inspection of, the Board of Revenue.

Article XXIV.

If subjects of His Majesty The King of Sweden and Norway have special occasion to address any communication to the Chinese local Officers of Government, they shall submit the same to their Consul, or other person charged with affairs, to determine if the language be proper and respectful, and the matter just and right; in which event he shall transmit the same to the appropriate authorities, for their consideration and action in the premises. In like manner if subjects of China have special occasion to address the Consul of the United Kingdoms of Sweden and Norway, they shall submit the communication to the local authorities of their own Government, to determine if the language be respectful and proper, and the matter just and right; in which case the said authorities will transmit the same to the Consul, or other Person charged with affairs, for his consideration and action in the premises. And if controversies arise between subjects of His Majesty The King of Sweden and Norway and subjects of China, which cannot be amicably settled otherwise, the same shall be examined and decided conformably to justice and equity by the public Officers of the two Nations, acting in conjunction.

Artikel XXV.

Alle Retspørgsmaal angaaende enten Eendom eller Personer, der maatte opstaa mellem Underfaatter af Hans Majestæt Kongen af Sverige og Norge i China, skulle være underkastede deres egen Regjerings Jurisdiction og afgjeres ved dennes Embedsmand. Alle Tvistigheder, der i China opstaae mellem svensk-norske Underfaatter og hvilken som helst anden Regjerings Underfaatter, skulle afgjeres efter de mellem Sverige og Norge og denne sidstnævnte Regjering indbyrdes besiddende Tractater, uden nogen Indblanding fra chinesiske Side.

Artikel XXVI.

Svenske og norske Handelsfartøier som ligge i de i China for Handel med Fremmede aabnede fem Havnes Farvande, staae under deres egen Regjerings Embedsmænds Jurisdiction, hvilke da tilligemed vedkommende Skippere og Ciere have at bestyre samme uden nogen Control fra chinesiske Side. For Fornærmelser, tilføiede Sveriges og Norges Borgere eller Handel af nogen fremmed Magt, anseer den chinesiske Regjering sig ikke pligtig at slette Erstatning. Men hvis svenske eller norske Handelsfartøier, medens de befinde sig i de Farvande, over hvilke den chinesiske Regjering udøver Jurisdiction, plyndres af Røvere og Pirater, da skulle de chinesiske lokale Autoriteter, civile eller militære, efter modtagen Underretning derom, paagræbe ovennævnte Røvere eller Pirater, og straffe dem i Medfør af Lovene, samt bevirke at al den Eendom, som kan erholdes tilbage, overleveres til nærmeste Consul eller anden de fornævnte Riger Sveriges og Norges Embedsmand,

Article XXV.

All questions in regard to rights, whether of property or person, arising between subjects of His Majesty The King of Sweden and Norway in China, shall be subject to the jurisdiction and regulated by the authorities of their own Government. And all controversies, occurring in China between subjects of Sweden and Norway and the subjects of any other Government, shall be regulated by the Treaties existing between Sweden and Norway and such Governments respectively, without any interference on the part of China.

Article XXVI.

Swedish and Norwegian Merchant vessels lying in the waters of the Five ports of China open to foreign commerce, will be under the jurisdiction of the Officers of their own Government, who with the Masters and owners thereof will manage the same without control on the part of China. For injuries, done to the citizens, or to the commerce of Sweden and Norway by any foreign power, the Chinese Government will not hold itself bound to make reparation. But if Swedish or Norwegian merchant-vessels, while within the waters over which the Chinese Government exercises jurisdiction, be plundered by robbers and pirates, then the Chinese local authorities, civil and military, on receiving information thereof, will arrest the said robbers or pirates, and punish them according to law, and will cause all the property which can be recovered to be

for af ham at tilbagegives den rette Eier. Men hvis det formødest China's store Territorial-Udstrækning og talrige Befolkning i noget Tilfælde skulde have at Roverne ei kunne werde paagrebne eller at Eiendommen kun for en Deel erholdes tilbage, da skal Ro-ven have sin Fremgang med Hensyn til de lokale Autoriteter, men den chinesiske Regjering vil ikke yde nogen Skadeløsholdelse for de tabte Varer.

Artikel XXVII.

Hvis noget svensk eller norsk Skib forliser eller strander paa den chinesiske Kyst, og lider Plyndring eller anden Skade, have vedkommende Regjerings-Embedsmænd, naar de ere satte i Kundskab om Sagen, usfortøvet at træffe Forholdsregler til at stille dem Hjælp og Sikkerhed, og de ombord værende Personer skulle nyde venlig Behandling og sættes i Land til, med det samme at afgaae til den af de frie Havne, som maatte være beleiligt; de skulle ogsaa nyde alle Lettelser i at erholde Forsyning med Proviant og Vand. Tilgemaade, hvis et Fartoi paa en eller anden Maade maatte werde nødsaget til at tage sin Tilflugt i en anden end nogen af de frie Havne, da skulle ogsaa de ombord værende Personer paa samme Vis nyde venlig Behandling og Midler til Sikkerhed og Trygghed.

Artikel XXVIII.

Undersaatter af Hans Majestæt Kongen af Sverige og Norge, deres Fartøier og Eiendom, skulle ikke være underkastede nogen Embargo, ligesaa lidt som de skulle blive paa-

placed in the hands of the nearest Consul, or other Officer of the United Kingdoms of Sweden and Norway, to be by him restored to the true owner. But if by reason of the extent of territory and numerous population of China, it should in any case happen that the robbers cannot be apprehended, or the property only in part recovered, then the law will take its course in regard to the local authorities, but the Chinese Government will not make indemnity for the goods lost.

Article XXVII.

If any Swedish or Norwegian vessel shall be wrecked or stranded on the coast of China and be subjected to plunder or other damage, the proper Officers of Government, on receiving information of the fact, will immediately adopt measures for their relief and security; and the persons on board shall receive friendly treatment and be enabled at once to repair to the most convenient of the free ports, and shall enjoy all facilities for obtaining supplies of provisions and water. And if a vessel shall be forced, in whatever way, to take refuge in any port other than one of the free ports, then in like manner the persons on board shall receive friendly treatment and the means of safety and security.

Article XXVIII.

Subjects of His Majesty The King of Sweden and Norway, their vessels and property, shall not be subject to any embargo; nor shall they be seized

grebne eller med Magt anholdte under nogen Forevending af at skulle benyttes til offentlig Tjeneste, men de skulle tillades at fortsætte deres Handelsdrift i Fred og uden at besværes eller fortrædiges.

Artikel XXIX.

Den chinefiske Regjerings lokale Autoriteter have at sørge for, at alle Oprørere eller Rømningsmænd fra eller ombord paa svenske og norske Skibe i China bliver paagrebne, og have at udelvere dem til Consulerne eller de andre Embedsmænd for at de kunne werde afstraffede. Hvis Forbrydere, som ere chinefiske Undersaatter, tage deres Tilflugt til Huse eller ombord paa Skibe, der tilhøre Undersaatter af Hans Majestæt Kongen af Sverige og Norge, skulle de ikke huses eller hales, men udelveres til Retsfærdighedens Haand efter behørig Requisition fra de chinefiske lokale Embedsmænd, stilet til de forenede Riger Sveriges og Norges Embedsmænd.

De svenske eller norske Kjøbmænd, Sømand og andre Undersaatter skulle staae under de af deres Regjering dertil bestilte Embedsmænds Overtilsyn.

Hvis Individet af en af de to indbyrdes contraherende Nationer begaae Voldsgjerninger og Uordener, bruge Vaaben til Andres Fornærmelse eller afstedkomme Forbrydelser, der sætte Menneskeliv i Fare, da skulle begge Regjeringers Embedsmænd anstrenge sig efter Gode for at tilveiebringe Orden og opretholde den offentlige Fred ved at see upartist Retsfærdighed udøvet i angjældende Sog.

Artikel XXX.

Naar de overordnede Autoriteter af Sverige og Norge paa den ene, og China paa den anden Side indbyrdes correspondere, skal

or forcibly detained for any pretence of the public service; but they shall be suffered to prosecute their commerce in quiet, and without molestation or embarrassment.

Article XXIX.

The local authorities of the Chinese Government will cause to be apprehended all mutineers or deserters from on board Swedish and Norwegian vessels in China, and will deliver them up to the Consuls or other Officers for punishment. And if criminals, subjects of China, take refuge in the houses or on board the vessels belonging to subjects of His Majesty The King of Sweden and Norway, they shall not be harbored or concealed, but shall be delivered up to justice, on due requisition by the Chinese local Officers addressed to those of the United Kingdoms of Sweden and Norway.

The Merchants, seamen, and other subjects of Sweden and Norway, shall be under the superintendence of the appropriate Officers of their Government.

If individuals of either nation commit acts of violence and disorder, use arms to the injury of others or create disturbances endangering life, the Officers of the two Governments will exert themselves to enforce order and to maintain the public peace by doing impartial justice in the premises.

Article XXX.

The superior authorities of Sweden and Norway and of China, in corresponding together, shall do so in terms of

dette sker i Udtryk af fuldkommen Lighed paa begge Sider, og i Form af gjensidig Meddelelse (Chau-hwui). Naar Consulerne og de lokale Embedsmænd, civile eller militære, indbyrdes correspondere med hinanden, skulde de ligesledes benytte den gjensidige Meddelelses (Chau-hwui) Stil og Form. Naar underordnede Embedsmænd af den ene Regjering henvende sig til overordnede Embedsmænd af den anden, da skulde de gjøre det i Stil og Form af en Memorial (Shin chin). Naar private Individer henvende sig til overordnede Embedsmænd, skulde de bruge Ansøgnings-Stilen (Pin ching). I intet Tilfælde skal nogen Udtryksmaade eller Stil taales, der maatte være fornærmelig eller respektløs mod den ene eller anden Part. Det er ligeledes vedtaget, at ingen Forretninger under noget som helst Paaskud eller nogen som helst Form, nogensteds skulde for China udtræves af Sverige og Norge, eller for Sverige og Norge af China.

Artikel XXXI.

Meddelelser fra den svensk-norske Regjering til det chinesiske Hof skulde oversendes gennem den keiserlige Commissær, hvem Overtilsynet over fremmede Nationers Forhandlinger med China er overdraget, eller gennem Generalgouverneuren af Liang kwang, Generalgouverneuren af Min og Cheh, eller Generalgouverneuren af Liang Kiang.

Artikel XXXII.

Naar som helst svensk-norske Krigsskibe, der krydse for at beskytte de forenedes Rigers Handel, ankomme i nogen chinesisk Havn, skulde samme Skibes Befalingsmand og Regjeringens øverste Lokal-Autoriteter indbyrdes

equality, and in the form of mutual communication (Chau hwui). The Consuls and local Officers, civil and military, in corresponding together, shall likewise employ the style and form of mutual communication (Chau hwui). When inferior Officers of the one Government address superior Officers of the other, they shall do so in the style and form of memorial (Shin chin). Private individuals, in addressing superior Officers, shall employ the style of petition (Pin ching). In no case shall any term or style be suffered which shall be offensive or disrespectful to either party. And it is agreed that no presents, under any pretext or form whatever, shall ever be demanded of Sweden and Norway by China, or of China by Sweden and Norway.

Article XXXI.

Communications from the Government of Sweden and Norway to the court of China shall be transmitted through the medium of the Imperial Commissioner charged with the superintendence of the concerns of foreign nations with China, or through the Governor General of the Liang kwang, that of Min and Cheh, or that of the Liang Kiang.

Article XXXII.

Whenever ships of War of Sweden and Norway, in cruising for the protection of the commerce of the United Kingdoms, shall arrive at any of the ports of China, the commanders of said ships

forhandle deres Sager med hinanden i fuldkommen Lighed og Høfligheds-Udtryk, til Tegn paa deres respektive Nationers venstabelige Forhold. Nævnte Krigsskibe skulle og af den chinesiske Regjering nyde alle passende Rettelser i at indkjøbe Proviant, Rasse sig Vand og foretage Reparationer, hvis de skulde behøves.

Artikel XXXIII.

Undersaatter af Hans Majestæt Kongen af Sverige og Norge, der maatte forsøge at drive hemmelig Handel med de chinesiske Havne, der ei ere aabnede for Udenrigshandel, eller som maatte handle med Opium eller anden Contrabande, skulle være undertastede Behandling af den chinesiske Regjering, uden at være berettigede til nogen Bistand eller Beskyttelse af de forenede Rigers Regjering; og vil den svensk-norske Regjering træffe Foranstaltninger til at hindre deres Flag for at blive misbrugt af andre Nationers Undersaatter som et Skjul for Krænkselsen af Keiserdømmets Love.

Artikel XXXIV.

Naar nærværende Convention er bleven definitivt afsluttet, skal den være forpligtende for begge Ragner, og dens Bestemmelser skulle ei forandres uden vigtig Karsag; undtagen forsaavidt som, paa Grund af de forskjellige Omstændigheder ved de særskilte til stemmede Handel aabnede Havne, Erfaring maatte vise at ubetydelige Modificationer maatte udføres i de Stykker som vedkomme Handel og Søfart; i hvilket Tilfælde begge Regjeringer,

and the superior local authorities of Government shall hold intercourse together in terms of equality and courtesy, in token of the friendly relations of their respective nations. And the said ships of War shall enjoy all suitable facilities on the part of the Chinese Government in the purchase of provisions, procuring water and making repairs if occasion require.

Article XXXIII.

Subjects of His Majesty The King of Sweden and Norway, who shall attempt to trade clandestinely with such of the ports of China as are not open to foreign commerce, or who shall trade in Opium or any other contraband article of merchandise, shall be subject to be dealt with by the Chinese Government, without being entitled to any countenance or protection from that of the United Kingdoms; and the Government and Sweden and Norway will take measures to prevent their flag from being abused by the subjects of other nations, as a cover for the violation of the laws of the Empire.

Article XXXIV.

When the present convention shall have been definitively concluded, it shall be obligatory on both powers and its provisions shall not be altered without grave cause, but in as much as the circumstances of the several ports of China open to foreign commerce are different, experience may show that inconsiderable modifications are requisite in those parts which relate to commerce and navigation,

efter Udløbet af tolv Aar fra førnævnte Conventions Datum at regne, ville venstabeligen underhandle med hinanden om samme Materier ved dertil stillede Personer, udnævnte til at lede disse Forhandlinger.

Til Bekræftelse herpaa have Vi, respektive Befuldmægtigede af de forenede Riger Sverige og Norge, og af det Ta-Tsing'ske Rige, som forhen skrevet, undertegnet og sat vore Segl ved nærværende Tractat.

Udstædt i Canton den tyvende Dag i Marts Maaned i Vor Herre Jesu Christi Aar Et Tusinde Otte Hundrede Fyrgetyve og Syv, og i Taou-Kwang's syv og tyvende Aar, anden Maaned og fjerde Dag.

C. F. Liljevalch.
(L. S.)

Tsi-Yeng.
(L. S.)

in which case the two Governments will, at the expiration of Twelve years, from the date of said convention treat amicably concerning the same by the means of suitable persons appointed to conduct such negotiation.

In faith whereof, WE, the respective Plenipotentiaries of the United Kingdoms of Sweden and Norway, and of the Ta Tsing Empire, as afore said, have signed and sealed these presents.

Done at Canton the Twentieth day of March in the Year of Our Lord Jesus Christ, One thousand eight hundred and fortyseven, and of Taou-Kwang the Twentyseventh Year, Second Month and Fourth day.

TSI YENG.
(L. S.)

C. F. LILJEVALCH.
(L. S.)

Tarif

over Afgifter, der ere at udsæde af Handelsværet, som udføres og indføres i de fem Havne.

De Afgifter, som ere betragte at skulle erlægges af Været, indførte og udførte af Sverige og Norge ved Toldamterne i Canton, Amoy, Fuchow, Ningpo og Shanghai, ere følgende, og ere de enkelte Artikler ordnede i Klasser, nemlig:

Udførsels-Artikler.	Toll.	Dut.	Cantons.
Alun, d. e. Svovl Alun, seken høst Alun og Haas Sten pr.	100 catties	0	1
Alun-Olie, seken ei indeholdt i Tariffene	Do.	5	0
Cassia-Olie, seken ei indeholdt i Tariffene	Do.	5	0
2den Klasse.			
Teer, Sponcier oc.			
Teer, seken indbeholdt i sin og indenlandsk søet og sin, indenlandsk grøn Teer	Do.	2	5
Teer, Stimmanis	Do.	0	5
Wischus	hvert Catti	0	5
3die Klasse.			
Apotheker i Bæret.			
Capoor, Catchery pr.	100 Cattis	0	3
Kamfer	Do.	1	5
Artsnik, under forskjellige kinesiske Navne pr.	Do.	0	7
Cassia	Do.	0	7
Cassia-Knoppe, seken ei indeholdte i Tariffen	Do.	1	0
China, Rod	Do.	0	2
Cubeb	Do.	1	5
Galingal	Do.	0	1
"Hartall" (gul Artsnik)	Do.	0	5
"Larmeric" (Sulfurmet)	Do.	0	2
Rhubarba	Do.	1	0
4de Klasse.			
Forskellige Sager.			
Dangles (Armbaand af Glas), seken ei indeholdte i Tariffen	Do.	0	5
Bambus-Jalousier og andre Bambus-Været	Do.	0	2
Koraller, egne eller usgte Koraller, seken ei indeholdte i Tariffen	Do.	0	5
Svevnere og Tjovsketjinger, seken fastgjorte som Kaster	Do.	0	7

THE TARIFF

of Duties to be levied on imported and exported merchandize at the Five Ports.

The Duties which it is agreed shall be paid upon goods imported and exported by Sweden and Norway at the Custom Houses of Canton, Amoy, Fuchow, Ningpo and Shanghai are as follows; the articles being arranged in classes, viz:

Exports.	Toll.	Dut.	Cantons.
Class 1.			
Alun, Oils, &c.			
Alun, i. e. White alun, formerly white alun and blue stone . pr.	100 catties	0	1
Aniseed oil, not formerly contained in the Tariff	do.	5	0
Cassia oil, not formerly contained in the Tariff	do.	5	0
Class 2.			
Tea, Spices &c.			
Tea formerly divided into fine and native black and fine and native green teas	do.	2	5
Aniseed, Star	do.	0	5
Mush	each cattie	0	5
Class 3.			
Drugs.			
Capoor, Catchery pr.	100 catties	0	3
Camphor	do.	1	5
Arsenic, under different Chinese names	do.	0	7
Cassia	do.	0	7
Cassia buds, not formerly contained in the Tariff	do.	1	0
China, Root	do.	0	2
Cubeb, not formerly in the Tariff	do.	1	5
Galingal	do.	0	1
Hartall	do.	0	5
Turmeric	do.	0	2
Rhubarb	do.	1	0
Class 4.			
Sundries.			
Bangles, not formerly in Tariff	do.	0	5
Bamboo, Screens and Bambo ware	do.	0	2
Corals, native or false corals, not formerly in the Tariff	do.	0	5
Crackers and Fire works formerly classed as Rockets	do.	0	7
Fans (feather fans etc.) not formerly in the Tariff	do.	1	0

Departements 25
1. det (K) 25
Den

		T.	M.	C.		T.	M.	C.	
Væter (Hødvæter ic.) forhen ei indeholder i Tarifen pr.	100 Cattie	1	0	0	Glass, glassware of all Kinds, formerly classed as native crystal-ware pr.	100 cattie	0	5	0
Glas, Glasvare af alle Slags, forhen klassificerede som egne Krydstavere	Do.	0	5	0	Do. beads or false pearls	do.	0	5	0
Do. Væter eller vægte Væter	Do.	0	5	0	(Kattisols, or paper Umbrellas	do.	0	5	0
Kristols, eller Papir-Solpjerne	Do.	0	5	0	Marble, Marble slabs, not formerly in the Tariff	do.	0	2	0
Wæner og Wæner-Plader, forhen ei optagne i Tarifen	Do.	0	2	0	Rice, paper pictures	do.	0	1	0
Krist-Papir-Malerier	Do.	0	1	0	Paper, Fans	do.	0	5	0
Papir-Væter	Do.	0	5	0	Pencils (false) not formerly in the Tariff	do.	0	5	0
Væter, (vægte) forhen ei i Tarifen	Do.	0	5	0					
5te Klasse.					Class 5.				
Wæter-Sager m. m.					Painters, Stores etc.				
Blodgul, (vægte)	Do.	1	5	0	Brass, Leaf	do.	1	5	0
Gummigult	Do.	2	0	0	Gamboge	do.	2	0	0
Wæner	Do.	0	5	0	Red Lead	do.	0	5	0
Lim, saafers Hvidlim, Hvidlim ic.	Do.	0	5	0	Glue, as fish glue, cowhide glue etc.	do.	0	5	0
Papir, til Skrivning og for Bogbindere	Do.	0	5	0	Paper, Stationary	do.	0	5	0
Tin foil	Do.	0	5	0	Tin, foil	do.	0	5	0
Indber	Do.	3	0	0	Vermillion	do.	3	0	0
Malerier (store Malerier), forhen indeholdte i 1ste og 2de Klasse	f. høert endst	0	1	0	Paintings, (large paintings) formerly divided into large and small paintings	each catty	0	1	0
Dyphvide pr.	100 Cattie	0	2	5	White Lead pr.	100 cattie	0	2	5
6te Klasse.					Class 6.				
Varer af forskjelligt Slags.					Wares of various Kinds.				
Born og Horn-Varer	Do.	1	0	0	Bone and Hornware	do.	1	0	0
Porcelain-Varer, fine og grove, forhen klassificerede som fine og grove og middels	Do.	0	5	0	China ware fine and coarse, formerly classed as fine native, coarse and middling	do.	0	5	0
Sølvvare og Tinsvare	Do.	0	5	0	Copperware and pewterware	do.	0	5	0
Eisen-Varer, alle slags udfaaet Eisen, forhen indeholdte i Eisen og Eisen-udfaainger	Do.	5	0	0	Manufactures of wood, furniture etc. Ivory-Ware, all carved ivory work included, formerly divided into ivory and ivory carvings	do.	5	0	0
Lænde-Varer	Do.	1	0	0	Lacquered ware	do.	1	0	0
Perlemønt-Varer	Do.	1	0	0	Mother of Pearl ware	do.	1	0	0
Rattan eller Rør-Varer, Rør og Rørbund-Varer	Do.	0	2	0	Battan ware, Rattan and Bamboowork	do.	0	2	0
Sølv-Varer	Do.	1	0	0	Sandal Wood ware	do.	1	0	0
Guld og Sølv-Varer, forhen indeholdte i Sølv-Varer og Sølv-Varer	Do.	10	0	0	Gold and Silver ware, formerly divided into Goldware and Silverware	do.	10	0	0
Skildpadde-Skal-Varer	Do.	10	0	0	Tortoise shell ware	do.	10	0	0
Læder-Kuffetter og Kuffer	Do.	0	2	0	Leather Trunks and Boxes	do.	0	2	0
7de Klasse.					Class 7.				
Spænder ic.					Canes, etc.				
Spænder eller Spænderstokke af alle Slags pr.	1000 Stk.	0	5	0	Canes or Walking sticks of all Kinds pr.	1000 pieces	0	5	0
8de Klasse.					Class 8.				
Reklamnings-Artikler.					Articles of Clothing.				
Reklamnings-Artikler, det vært sig af Born					Wearing apparel, whether of cotton,				

	T.	R.	C.		T.	R.	C.	
ad. 100 eller 200, sechen indberett i Domsindere-Kæder, uden Do., Ekte og Artaf Do. og Kiste pr. Cevier og Ede, uden af Etsid, Ar- taf eller anden Material 100r Klasse.	100	0	0	woolen or Silk, formerly divided into cotton clothing, woollen do., silk and satin do. and velvet, pr. Boots and Shoes, whether of Lea- ther, satin or otherwise Class 9. Fabrics of Hemp etc. Grass cloth, and all cloths of hemp or linen Nankcen, and all cloths of cotton formerly not in the Tariff Class 10. Silk, Fabrics of Silk etc. Raw Silk of any Province Coarse or Refuse Silk Organtine, of all Kinds Silk ribbon and Thread Silk and Satin fabrics of all Kinds as Crape, Luteshing etc. etc. for- merly classed as Silk and Satins Silk and Cotton mixed fabrics Heretofore a further charge per piece has been levied; the whole duty is now to be paid in one sum and the further charge is abolished. Class 11. Carpeting, Matting etc. Mats of all Kinds, as of Straw, Rattan, Bamboo etc. etc. Class 12. Preserves, etc. Preserved Ginger and fruits of all Kinds Soy Sugar white and brown Do. Candy, all Kinds Tobacco, prepared and unprepared etc. of all Kinds Class 13. Unenumerated Articles. All articles which it has not been practicable to enumerate herein specifically, are to be charged a duty of Five per cent ad valorem. Class 14. Gold and Silver. Coin and Gold and Silver, Duty Free. Class 15. Bricks, Tiles and Building Materials, Duty Free.	100	0	0	
Fabricata of Hemp o. a. b. Grafstedt, og alle Lærer af Hemp eller lin Nankcen og alle andre Domsindere, sechen si opgaar i Tariffen 100r Klasse.	Do.	0	2	0	do.	0	2	0
Ekte og Ekte-fabricata n. Naa Ekte fra hollandsk-hist Provinds Gees eller Braag-Ekte Organtine, af alle Slag Edehaand og Traad Ekte og Artaf fabricata af alle Slag, som Krap, Mandstift, n. sechen hollandske som Ekte og Artaf . Fabricata af Mandstift Ekte og Domsind. Hidtil har man plied endnu at have en yderligere Afgift pr. Stykke; men nu er den hele Afgift at betale under Eet, og den yderligere Afgift er af- saaget. 11te Klasse. Guldsæder, Matter o. f. v. Matter af alle Slag, som af Straa, Ror, Bambus n. 12te Klasse. Ceviere Sager n.	Do.	1	0	0	Do.	1	0	0
Do.	Do.	1	0	0	Do.	1	0	0
Do.	Do.	10	0	0	do.	10	0	0
Do.	Do.	2	0	0	do.	2	0	0
Do.	Do.	10	0	0	do.	10	0	0
Do.	Do.	10	0	0	do.	10	0	0
Do.	Do.	12	0	0	do.	12	0	0
Do.	Do.	3	0	0	do.	3	0	0
Do.	Do.	0	2	0	do.	0	2	0
Do.	Do.	0	5	0	do.	0	5	0
Do.	Do.	0	4	0	do.	0	4	0
Do.	Do.	0	2	5	do.	0	2	5
Do.	Do.	0	3	5	do.	0	2	5
Do.	Do.	0	2	0	do.	0	3	5
Do.	Do.	0	2	0	do.	0	2	0
13te Klasse. Uopgaende Artikler. Alle Artikler, som hidtil ei beqvæmme lygen i nærværende Tariff have faaet specielt opregnet, ere at betragte med en Afgift af fem procent ad valorem. 14te Klasse. Guld og Sølv. Mynter, Guld og Sølv, afgiftsfrie. 15te Klasse. Mursten, Teglstene og Bygnings- Materialer — afgiftsfrie.	Do.	0	5	0	do.	0	5	0
Do.	Do.	0	4	0	do.	0	4	0
Do.	Do.	0	2	5	do.	0	2	5
Do.	Do.	0	3	5	do.	0	2	5
Do.	Do.	0	2	0	do.	0	3	5
Do.	Do.	0	2	0	do.	0	2	0

Indførelse-Artikler.
1ste Klasse.
 Bøer, udenlandsk, som Bøer, og som
 kaldet Tegl-Bøer pr. 100 Cauties
 Do. Do. 1 0 0
 Olie af Røse-Walves Do. 0 3 0
 Salpeter, udenlandsk Do.
 Denne Artikel er det et tillade at
 sælge til andre end Regjeringens Kjøb-
 mænd. Forhen erholdte ikke denne
 Indførelsesregulering.
 Sødt, udenlandsk, som lugtende Sødt
 2den Klasse.
 Speerit og Regjstret, lugtende Søgt.
 Gummil, Benzol og Olie af Benzol Do.
 Sandelvis Do. 0 5 0
 Peber, sort Do. 0 4 0
 Alle andre her er ubestemte og
 talte Artikler af denne Slags skal
 erlægge en Afgift af ti procent ad
 valoren.
 Kogelse og vaskende Søgt — som
 procent ad valoren.
3de Klasse.
Køstførelser.
 Afsløbet Do. 1 0 0
 Kanfer, bedste Qvalitet, d. e. roen,
 forhen klassificeret som god og ringe
 Cauties 1 0 0
 Do. ringere Qvalitet eller Svag, for-
 hen kaldet usortet Kanfer Do. 0 5 0
 Kjedenslister, bedste Qvalitet, ubesøgt
 Do. ringere Do. (Neder-Blister) 100 Cauties 1 5 0
 Do. Do. 0 5 0
 Kogebøer Cauties 1 0 0
 "Lind" 100 Cauties 0 3 0
 "Candir" Do. 0 1 5
 "Candir" Do. 0 1 5
 "Candir" Do. 0 1 5
 Ginseng, udenlandsk, bedste Qvalitet u.
 Do. ringere Qvalitet u. Do. 38 0 0
 Af ethvert Hunderte Cauties uden-
 landsk Ginseng af hvilken som helst Sort
 er en Femtedel at anses som bedste
 Qvalitet og fire Femtedele som ringe
 Qvalitet.
 Gummil, Olibanum Do. 0 5 0
 Myrra Do. 0 5 0
 Hasselblomme Do. 1 0 0
 Quicksilver Do. 3 0 0
 Kvæksølv Do. 2 0 0
 Hasseltræer, første Qvalitet Do. 1 0 0
 Do. anden Qvalitet eller grove Do. 1 0 0

T.	M.	C.
1	0	0
1	0	0
0	3	0
0	5	0
1	0	0
0	5	0
0	4	0
1	0	0
1	0	0
0	5	0
1	5	0
0	5	0
1	0	0
0	1	5
0	1	5
0	1	5
38	0	0
3	5	0
0	5	0
0	5	0
1	0	0
3	0	0
2	0	0
1	0	0
1	0	0

Imports.
Class 1.
 Wax, Salpeter, etc.
 Wax, foreign as Bee's Wax also
 called tite wax pr. 100 cattles 1 0 0
 Oil of Rose Malves do. 1 0 0
 Salpeter, foreign do. 0 3 0
 This article is only allowed to be
 sold to the Government Mer-
 chants. Formerly this regulation
 did not exist.
 Soaps, foreign, as perfumed Soaps
Class 2.
 Spices and Perfumes.
 Gun Benzoin and Oil of Benzoin do. 1 0 0
 Sandal Wood do. 0 5 0
 Pepper, black do. 0 4 0
 All other articles of this class not
 specifically mentioned herein, to
 pay a duty of ten per cent ad
 valorem.
 Perfumery, Five per cent ad va-
 lorem.
Class 3.
Drugs.
 Assfoetida do. 1 0 0
 Camphor, superior quality, i. e. pure
 formerly classed as good and in-
 ferior catty 1 0 0
 Do, inferior quality or refuse for-
 merly uncleaned Camphor do. 0 5 0
 Cloves, superior quality picked pr. 100 cattles 1 5 0
 Do., inferior quality (mother cloves) do. 0 5 0
 Cow Benzol catty 1 0 0
 Curch pr. 100 cattles 0 3 0
 Gambier do. 0 1 5
 Areca Nut do. 0 1 5
 Ginseng, foreign superior quality etc. do. 38 0 0
 Do., inferior quality etc. do. 3 5 0
 Of every hundred cattles of for-
 eign Ginseng of whatever sort
 one fifth part is to be considered
 as of superior quality and four
 fifths of inferior quality.
 Gun, Olibanum do. 0 5 0
 Myrrh do. 0 5 0
 Mace or Flower of Nutmeg do. 1 0 0
 Quicksilver do. 3 0 0
 Nutmegs, first quality do. 2 0 0
 Do., second quality or coarse do. 1 0 0

		T	R	C		T	R	C	
"Pardus" (coshis arabicus) . . . pr.	100 Carries	0	7	5	Putschuch pr.	100 catties	0	7	5
Rhinoceros-Horn Do.		3	0	0	Rhinoceros Horns do.		3	0	0
4de Klasse.					Class 4.				
Ferskjellige Sager.					Sandries.				
Rindeseer Do.		0	0	5	Plints do.		0	0	5
Perlemoder-Skaller Do.		0	2	0	Mother of Pearl shells do.		0	2	0
5te Klasse.					Class 5.				
Terrede Epikvart.					Dried Meats.				
Buglerder, første Qvalitet, Mandarin	Do.	5	0	0	Bird's Nest's first quality, Mandarin	do.	5	0	0
Do. anden Qvalitet, ordinair Do.		2	5	0	Do., second quality, Ordinary do.		2	5	0
Do. tredje Qvalitet, med Hæder Do.		0	5	0	Do., third quality, with feathers do.		0	5	0
Bicho-de-mar, første Qvalitet, sort Do.		0	8	0	Bicho-de-mar, first quality, black do.		0	8	0
Do. anden Qvalitet, hvid Do.		0	2	0	Do., second quality, white do.		0	2	0
Halkvort, første Qvalitet, hvid Do.		1	0	0	Sharks fins, first quality, white do.		1	0	0
Do. anden Qvalitet, sort Do.		0	5	0	Do., second quality, black do.		0	5	0
Stoffel, kaldet tørrer fisk Do.		0	4	0	Stockfish, called dried fish do.		0	4	0
Bilsvaner, første og anden i Tariffen	Do.	1	5	0	Fish maws, not formerly in the Tariff	do.	1	5	0
6te Klasse.					Class 6.				
Væder-Sager.					Painters Stores.				
Echmille Do.		5	0	0	Cochineal do.		5	0	0
Smalt Do.		4	0	0	Smalts do.		4	0	0
Sapan-Træ Do.		0	1	0	Sapan Wood do.		0	1	0
7de Klasse.					Class 7.				
Trævarer, &c. &c.					Woods, Canes etc.				
Rør (Rattans) Do.		0	2	0	Rattans do.		0	2	0
Jernstøt Do.		0	1	5	Ebony do.		0	1	5
Alle andre indførte Træstøt, som Rød-Træ, Hvid-Træ, gult Træ, der er særskilt ere opregnede, skulle erlægge en Afgift af ti procent ad valorem.					All other imported wood, as red- wood, satinwood, yellow wood, not specifically enumerated, to pay a duty of ten per cent ad valorem.				
8de Klasse.					Class 8.				
Hjer. &c.					Clocks, Watches, etc.				
Urulohre, Lommeurer, Kiftenr, Stålmåler og Krydsmåler af alle Slags, Skrivepenne, Tællere, Jævelerarbejde af Guld og Sølv, Instrument, Ringar &c. Alle her opregnede og andre blandede Artikler af samme Slags erlægge fem procent ad valorem.					Clocks. Watches. Telescopes. Glasspanes and crystalware of all kinds. Writing Desks. Dressing Cases. Jewelry of Gold and Silver. Cutlery, Swords, etc. All the foregoing and any other miscellaneous articles of the same description five per cent ad va- lorem.				
9de Klasse.					Class 9.				
Guld og Sølv.					Gold and Silver.				
Bæver, Afgiftsfrie.					Bullion, Duty Free.				

10de Klasse.		Class 10.			T. R. C.		
Domst, Domstefabricata.		Cotton. Fabrics of Cotton.					
(Common) Lærst, fra 75 til 100 chih langt, og 1 chih 7 tjan til 2 chih 2 tjan bredt pr.		0	5	0	Canvas, from 75 to 100 chih long and 1 chih 7 tjan to 2 chih 2 tjan wide pr.	piece	0 5 0
Domst, forægnat som præsent for Thors Lang hvide Klæde, 75 til 100 chih langt og 2 chih 2 tjan indtil 2 chih 6 tjan bredt, forhen indbragt i betegnelse af yngre fine Domst-Klæde		100	0	4 0	Cotton allowing Five per cent for tare pr.	100 cattles	0 4 0
Lærst og Ræst, fra 50 til 60 chih langt og 2 chih 9 tjan indtil 3 chih 3 tjan bredt		0	1	5	Long white cloths, 75 to 100 chih long and 2 chih 2 tjan to 2 chih 6 tjan wide, formerly divided into superior and inferior fine cotton cloth pr.	piece	0 1 5
Domstetær, graat eller ubleget Hæst, m. fra 75 til 100 chih langt og fra 2 chih til 2 chih 9 tjan bredt, forhen klasseret som grovt langt Klæde		0	1	5	Cambrics and Mullins, from 50 to 60 chih long and 2 chih 9 tjan to 3 chih 3 tjan wide	do.	0 1 5
Kort Domstetær, graat, samme Dimensioner		0	1	0	Cottons, grey or unbleached domestic and from 75 to 100 chih long and 2 chih to 2 chih 9 tjan wide, formerly classed as coarse long cloths	do.	0 1 0
Kort og tynde Domstetær fra 60 til 75 chih langt og fra 2 chih 9 tjan til 3 chih 3 tjan bredt, forhen kaldet prædet eller handret Klæde		0	1	0	Twilled cottons, grey, same dimensions	do.	0 1 0
Domstetær eller Domstetær		100	1	0 0	Chintz and prints of all kinds from 60 to 75 chih long and from 2 chih 9 tjan to 3 chih 3 tjan wide, formerly called ornamented or flower cloths	do.	0 2 0
Lærst, hvid, forhen i i Tæst, fra 50 til 75 chih langt og 1 chih 9 tjan til 2 chih 2 tjan bredt		0	5	0	Cotton yarn or Cotton Thread . pr.	100 cattles	1 0 0
Bæst		0	0	1 1/2	Linen, fine, not formerly in the Tariff, from 50 to 75 chih long and 1 chih 9 tjan to 2 chih 2 tjan wide	do.	0 5 0
Alle andre indførte Artikler af denne Klasse, som Gingham, Pelicans, sorte Domstetær, Velveteens-Silke og Domstetær-Båndinger samt Båndinger af Lærst og Domst u. m. fra præsent ad valorem.		0	0	1 1/2	Bunting pr.	chang	0 0 1 1/2
11te Klasse.		Class 11.			T. R. C.		
Fabricata of Silke, lød u. m.		Fabrics of Silk, Woolen, etc.					
Lærst, hvid, over 2 chih 6 tjan		0	0	1 1/2	Handkerchiefs, large above 2 chih 6 tjan	each	0 0 1 1/2
Do. smaa, under 2 chih 6 tjan		0	0	1	Do. small, under 2 chih 6 tjan	do.	0 0 1
Guld og Sølv-Træd, betegnelse eller egne pr.		0	1	3	Gold and Silver thread, superior or real pr.	catty	0 1 3
Do. ringere eller eftergjorte		0	0	3	Do. inferior or imitation	do.	0 0 3
Bredt Klæde, Spanst, Strøbet u. fra 3 chih 6 tjan til 4 chih 6 tjan bredt		0	1	5	Broad cloth, Spanish, Stripe etc. from 3 chih 6 tjan to 4 chih 6 tjan wide pr.	chang	0 1 5
Smalt Klæde, som "long alle", Kast, u. forhen klasseret som smalt uldent Læ		0	0	7			

		T.	M.	C.		T.	M.	C.
Camelot (hollandsk) pr.	Chang	0	1	5	Narrow cloths, as long als, Cassi-			
Camelot Do.	Do.	0	0	7	mercs etc. formerly classed as	chang	0	0
Efterlynging af Camelot eller Bombayen	Do.	0	0	3	narrow wooleus pr.	do.	0	1
Högarn 100 Carries	Do.	0	0	0	Camelots, (Dutch)	do.	0	0
Alle andre Udstribnede eller af blaa	lyert	0	1	0	imitation, Camelots or Bombazettes	do.	0	0
der Ud og Bombad, Ud og Silke x.					Woolen Yarn pr.	100 catties	3	0
fra procent ad valorem.					Blankets	each	0	1
					All other fabrics of wool or of			
					mixed wool and cotton, wool and			
					silk etc. five per cent ad valorem.			
					Class 12.			
12de Klasse.					Wines etc.			
Wine og St. i Fyrtobersflasker - pr.	100	1	0	0	Wine and Beer, in Quart bottles pr.	100	1	0
Do. og Do. i Potterflasker Do.	Do.	0	5	0	Do. Do. in pint bottles	do.	0	5
Do. og Do. i Lamber 100 Carries	Do.	0	5	0	Do. Do. in Casks pr.	100 catties	0	5
					Class 13.			
13de Klasse.					Metals.			
Metaller.					Copper, foreign, in pigs, etc.	do.	1	0
Kobber, udenlandske, i Klumper x. Do.	Do.	1	0	0	Do. wrought, as sheets, rods etc.	do.	1	5
Do. smedet, som Viser, Stanger x. Do.	Do.	1	5	0	Iron, foreign, unmanufactured, as in			
Jern, udenlandske, usmedet, som i					pigs	do.	0	1
Klumper Do.	Do.	0	1	0	Do., manufactured as in bars, rods			
Do. smedet, som i Stanger x. i. v. Do.	Do.	0	1	5	etc.	do.	0	1
Do. udenlandske, i Klumper eller smede-					Lead, foreign, in pigs or manu-			
det Do.	Do.	0	2	8	factured	do.	0	2
Staal, udenlandske, af alle Slags Do.	Do.	0	4	0	Steel, foreign, of every kind	do.	0	4
Tin, udenlandske Do.	Do.	1	0	0	Tin, foreign	do.	1	0
Alle usmedede Metaller, som Zink,					Do. plates, formerly not in the Tar-			
gult Kobber x. ti procent ad					riff. Spelter is only permitted to			
valorem.					be sold to Government Merchants.			
					All unenumerated metals as			
					Zinc, Yellow Copper etc. ten			
					per cent ad valorem.			
					Class 14.			
14de Klasse.					Jewelry.			
Juvelerarbejde.					Cornelians pr.	100 stones	0	5
Sarnier 100 Stene	Do.	0	5	0	Cornelian Beads pr.	100 catties	10	0
Sarnier/Perle 100 Carries	Do.	10	0	0	Class 15.			
					Skins, Teeth, Horns etc.			
15de Klasse.					Bullocks and Buffals Horns	do.	2	0
Luder, Lamber, Horn x.					Cow and Ox Hides tanned and un-			
Orr og Hest-Horn Do.	Do.	2	0	0	tanned	do.	0	5
Ko og Dyr-Luder, særlige og usærlige					Sea Otter Skins	each	1	5
Do-Dyr-Luder lyert	Do.	1	5	0	Fox Skins, large	do.	0	1
Kæseflad, store Do.	Do.	0	1	5	Fox Skins, small	do.	0	0
Kæseflad, smaa Do.	Do.	0	0	7	Tiger, Leopard and Martin skins	do.	0	1
Tiger, Leopard og Marten-Skind Do.	Do.	0	1	5	Land Otter, Raccoon and Sharks			
Lands-Ott, Skaps og Hest-Skind pr.	100	2	0	0	skin pr.	100	2	0
Daversflad Do.	Do.	5	0	0	Beaver skins	do.	5	0
Horn, Kanin og Hermelin-Skind Do.	Do.	0	5	0				
Hvalrostander 100 Carries	Do.	2	0	0				

		T	R	S		T	M	C	
Sølvtrænder, tørre Qualitet, hele pr.	100 Carries	4	0	0	Slare, Rabbit and Ermine skins . pr.	100	0	5	0
Do. anden Qualitet, brudte	Do.	2	0	0	Sea Horse Teeth pr.	100 castles	2	0	0
					Elephants Teeth, best quality, whole	do.	4	0	0
					Do. second quality, broken	do.	2	0	0
					Class 16.				
					Unenumerated.				
					All new Goods, which it has not been practicable to enumerate herein, a duty of five per cent ad valorem.				
					Class 17.				
					Rice and other Grains. Duty Free.				
					Contraband. Opium.				

16de Klasse.
 Bærgende Vægt.
 Alle nye Vægt, som er beqvæmligen for feran have kommet opregnes, er læggt en Afgift af fem procent ad valorem.
 17de Klasse.
 Søl eller andre Søerfetter. Mykthofrie. Contraband. Opium.

Class 16.
 Unenumerated.
 All new Goods, which it has not been practicable to enumerate herein, a duty of five per cent ad valorem.
 Class 17.
 Rice and other Grains. Duty Free.
 Contraband. Opium.

Skibs-Afgifter.
 Disse have hidtil været beregnede efter Maalet paa Skibets Længde og Brede, nemlig saa og saa meget pr. Chang; nu er man derimod kommen overens om at forandre Systemet og beregne Afgiften efter den indregistrerede Angivelse af Antallet paa de Tons, Skibet holder. Paa enhver Ton (beregnet at udgjøre et Kubit-Judhold af 122 Tons) lægges en Skibsafgift af fem Mace, og alle de gamle Afgifter for Waaling, Indflaering og Udflaeringst-Gebühr, dagligt og maanedlige Gebühr ic. etc. afskaffede.

Shipping Dues.
 These have been hitherto charged on the measurement of the ships length and breadth, as so much per chang; but it is now agreed to alter the system and charge according to the registered statement of the numbered tons of the ships burden. On each ton (reckoned equal to the cubic contents of 122 tons) a shipping charge of Five mace is to be levied, and all the old charges of measurement entrance and post clearance fees, daily and monthly fees etc. are abolished.

(undertegnet)
 C. F. Liljevaldy.

(undertegnet)
 Tsi-Yeng.

(signed)
 C. F. LILJEVALCH.

(signed)
 TSI YENG.